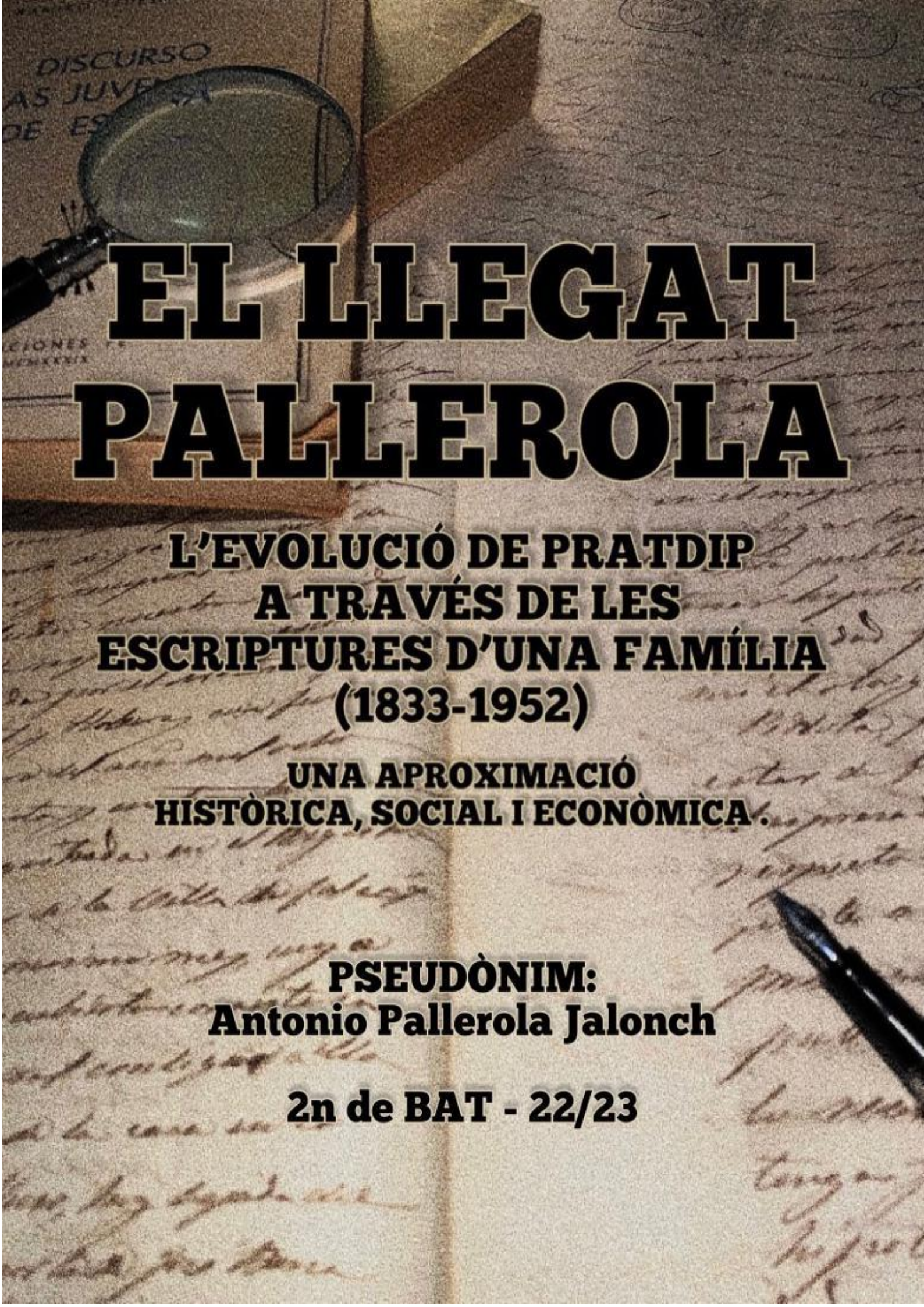

EL LLEGAT PALLEROLA

**L'EVOLUCIÓ DE PRATDIP
A TRAVÉS DE LES
ESCRITURES D'UNA FAMÍLIA
(1833-1952)**

**UNA APROXIMACIÓ
HISTÒRICA, SOCIAL I ECONÒMICA.**

**PSEUDÒNIM:
Antonio Pallerola Jalonch**

2n de BAT - 22/23

“El coneixement és un tot que no té massa a veure amb continguts teòrics. El coneixement és una pràctica que, si bé no ens fa ser els millors en tot, ens fa ser millors en tot. O almenys això diria algú com Plató.”

Judith Guinovart Carles.

Abstract

Searching in the attic of my grandparents' village house in Prasdip, I found a folder where a series of very old deeds were kept, the first of them dated 22nd December 1833, belonging to the different owners of the house.

In this work I have researched a total of fourteen deeds from the 1830s to the 1950s, a period that coincides with the period before the arrival of the Pallerola family (the lineage I come from), during their arrival and integration and up to the end of the period. Through these documents, which have been kept from generation to generation, we know what they are about, who they talk about, how part of the current heritage has come down to the present day and where part of my family comes from.

To give it even more depth, this work also includes a demographic study of the municipality between 1840 and the present day, with the aim of understanding why the Pallerola family was interested in coming to Prasdip at that time, what the village was like through the memory of some of its inhabitants and why it has suffered an important rural exodus during the 20th and 21st centuries, reaching a population of more than 1000 inhabitants at the end of the 19th century and around 400 at the end of the 20th century. It is also added a hypothesis of the future of the municipality and how it can face its depopulation.

All this has been possible thanks to personal research in books, archives and the Internet, together with a total of four interviews with a 96-year-old resident of the village, a historian, a geographer and my maternal grandmother. With the product of all this work, I have also been able to draw up a family tree.

Resumen

Buscando entre la buhardilla de la casa de pueblo de mis abuelos en Pratedip, localicé una carpeta dónde se guardaban un conjunto de escrituras muy antiguas. La primera de ellas, que se remonta al 22 de diciembre de 1833, pertenecía a los anteriores inquilinos del hogar. Junto a ellas hallé trece más, todas ellas de un valor histórico incuestionable.

En este trabajo se plasma la investigación de un total de catorce escrituras que van desde la década de 1830 hasta la década de 1950, etapa que coincide con la llegada de los Pallerola (estirpe de donde provengo), durante su estancia y hasta su desenlace. A través de estos documentos, que se han guardado de generación en generación, conocemos su contenido, quiénes han sido sus integrantes, cómo ha llegado parte del patrimonio actual hasta nuestros días y de dónde proviene una parte de mi familia.

Para darle aún más profundidad, este trabajo también incluye un estudio demográfico del municipio entre 1840 hasta la actualidad, con el objetivo de entender por qué la familia Pallerola se interesa en instalarse en Pratedip. También cómo era el pueblo en aquel entonces a través de la memoria de algunos de sus habitantes y por qué ha sufrido un importante éxodo rural durante el siglo XX e XXI, llegando a tener más de 1000 habitantes a finales del S.XIX y alrededor de 400 a finales del S. XX. Se añade también una hipótesis del futuro que puede tomar el municipio y cómo este puede afrontar su despoblación.

Todo esto, ha sido posible gracias a la investigación personal entre libros, archivos e Internet, sumado a un total de cuatro entrevistas realizadas a un vecino del pueblo de 96 años, a un historiador, a un geógrafo y a mi abuela materna. Con el resultado de todo este trabajo, además, he podido elaborar un árbol genealógico.

Índex de continguts

1. Introducció	8
2. Hipòtesis del treball i objectius	9
3. Prasdip	10
3.1 Informació general	10
3.2. La llegenda dels dips	12
3.3 Història general de Prasdip.....	13
4. Documents històrics familiars	23
4.1. Document primer (1833). Compravenda d'un "cup i cel obert"	24
4.1.1. Context històric	24
4.1.2. Còpia del document.....	25
4.1.3. Resum	25
4.1.4. Anàlisi	27
4.2. Document segon (1834). Testament de Benito Benavent.	35
4.2.1. Context històric	35
4.2.2. Còpia del document.....	35
4.2.3. Resum	35
4.2.4. Anàlisi	37
4.3. Document tercer (1864). José Benavent fa una inscripció de propietats	43
4.3.1. Context històric	43
4.3.2. Còpia del document.....	46
4.3.3. Resum	47
4.3.4. Anàlisi	48
4.4. Document quart (1876). Préstec de José Benavent a favor d'Antonio Pallerola	52
4.4.1. Context històric	52
4.4.2. Còpia del document.....	56
4.4.3. Resum	56

4.4.4. Anàlisi	57
4.5. Document cinquè (1876). Compravenda d'una porció de terra a Senan	65
4.5.1. Context històric	65
4.5.2. Còpia del document	65
4.5.3. Resum	66
4.5.4. Anàlisi	67
4.6. Document sisè (1876). Retorn del préstec	71
4.6.1. Context històric	71
4.6.2. Còpia del document	71
4.6.3. Resum	71
4.6.4. Anàlisi	73
4.7. Document setè (1876). Compravenda de propietats	76
4.7.1. Context històric	76
4.7.2. Còpia del document	76
4.7.3. Resum	77
4.7.4. Anàlisi	78
4.8. Document vuitè (1882). Compravenda del cup i cel obert	82
4.8.1. Context històric	82
4.8.2. Còpia del document	83
4.8.3. Resum	83
4.8.4. Anàlisi	85
4.9. Document novè (1884-1885). Expedient d'exempció militar del mosso	87
4.9.1. Context històric	87
4.9.2. Còpia del document	89
4.9.3. Resum	89
4.9.4. Anàlisi	91
4.10. Document desè (1902). Venda del Coll de Pradell	95
4.10.1. Context històric	95
4.10.2. Còpia del document	98
4.10.3. Resum	98
4.10.4. Anàlisi	100

4.11. Document onzè (1903). Testament d'Antonio Pallerola	104
4.11.1. Context històric	104
4.11.2. Còpia del document.....	104
4.11.3. Resum	105
4.11.4. Anàlisi	106
4.12. Document dotzè (1903). Relació de béns	111
4.12.1. Context històric	111
4.12.2. Còpia del document.....	111
4.12.3. Anàlisi	113
4.13. Document tretzè (1942). Testament de Marcelino Cugat.....	118
4.13.1. Context històric	118
4.13.2. Còpia del document.....	122
4.13.3. Resum	122
4.13.4. Anàlisi	123
4.14 Document catorzè (1952). Manifestació d'herència	129
4.14.1. Context històric	129
4.14.2. Còpia del document.....	133
4.14.3. Resum	133
4.14.4. Anàlisi	134
5. Evolució demogràfica de Pratdip entre els S.XIX, S.XX i inicis del S.XXI	137
5.1 Segle XIX.....	138
5.2 Segle XX.....	147
5.3 Segle XXI.....	158
6. Arbres genealògics	161
7. Conclusions	166
8. Agraïments	173
9. Bibliografia i webgrafia del treball	174
10. Annexos	174
10.1 Entrevistes	182

1. Introducció

Des que soc ben petit, havent passat l'etapa dels dinosaures i els animals prehistòrics, cosa que deu guardar certa relació amb la meva estima pel passat, recordo haver-me mirat documentals i més documentals de cadenes com *National Geographic* i d'*History Channel*, sobre les antigues civilitzacions egípcies, gregues i romanes, però també de la Guerra Civil i de la Segona Guerra Mundial. De fet, el meu primer treball de lliure elecció a primària va ser dels romans.

És més, quan encara era un nen petit, recordo a la perfecció fins quin punt m'agradava anar a visitar els museus dels llocs on anàvem, com si fos un *bitxo raro* respecte la resta. Les pel·lícules i videojocs d'investigació i descobriments arqueològics com *Tadeo Jones*, *Indiana Jones* o *Uncharted*, també han anat fent flor dins de mi.

En resum, puc dir que des que pràcticament puc recordar, sempre he tingut una curiositat magnífica per saber i conèixer d'on venim i qui som, quina és per tant la nostra identitat.

A mida que m'he anat fent gran, les classes d'Història a l'institut sempre han sigut les preferides, en les quals hi he posat més atenció, gairebé de manera automàtica. A casa, quan tinc una estoneta, m'agrada mirar-me vídeos al *Youtube* sobre algun episodi o curiositat històrica de la qual encara no en sé prou i m'interessa saber-ne més.

A tota aquesta base, cal afegir-hi una vinculació molt estreta amb el petit poble de Pratdip, possiblement degut a què els meus quatre avis són nascuts allí. Tota la meva família és doncs prasdipenca.

Va ser fa un parell d'estius quan, restaurant vells artefactes de la casa dels meus avis materns, vaig trobar, remenant els calaixos de les golfes de l'habitatge, un seguit d'escriptures antiquíssimes, de moltes generacions enrere.

Era ja en aquelles èpoques quan la meva mare, essent professora de l'institut, em començava a explicar que aviat em tocava pensar quin seria el tema del

meu treball. Per tots aquests factors, vaig trobar interessant saber què s'amagava darrere d'aquests escrits.

Un cop vaig explicar-li al meu tutor quina era la meva idea, em va animar també amb el fet de treballar-ne l'evolució demogràfica del poble, cosa que ha acabat ajudant-me a entendre perquè els meus avantpassats arriben a Pratdip.

Com que definitivament m'agrada molt investigar sobre aquest àmbit per després compartir-ho, sigui qualsevol cosa que he trobat o que m'han explicat, vaig decidir que tota aquesta suma de fets pesava suficient com per desenvolupar-ne un Treball de Recerca. Un projecte que anés encarat cap a l'intent de buscar el meu origen i quina n'ha estat l'evolució a escala familiar i demogràfica.

Per tot això i més, aquest treball divulga tots els coneixements adquirits durant la seva construcció.

2. Hipòtesis del treball i objectius

Per a la realització correcta d'aquest treball m'ha calgut establir una hipòtesis i uns objectius amb els que he pogut marcar el rumb del projecte i encarar-lo cap a unes idees concises.

La hipòtesis del treball és la següent: els documents històrics relacionats amb la meva família, sumat de la recerca arxivística, demostraran la capacitat de reconstrucció del meu arbre genealògic dels últims 200 anys i em serviran per poder explicar l'evolució demogràfica d'un poble rural de l'interior del Camp de Tarragona.

D'aquesta manera, els meus objectius són:

- ✓ Estudiar la història general de Pratdip i voltants des dels inicis fins l'actualitat, per una descoberta personal dels orígens del poble.

- ✓ Llegir, treballar i comprendre aquestes escriptures familiars que han passat de generació en generació. D'aquesta manera, amb la combinació d'un anàlisi d'aquestes, l'explicació d'esdeveniments històrics i un recull d'informació qualitativa i quantitativa, extreta de l'arxiu, sigui capaç d'entendre i corroborar l'evolució històrica de la família, de la vila i poder-ne explicar el perquè de l'èxode rural.
- ✓ Amb la informació única i exclusiva dels documents, aconseguir muntar un arbre genealògic i trobar tant l'origen familiar com l'origen del patrimoni actual.
- ✓ Conèixer com era la vila fa més de 150 anys i quina n'ha estat l'evolució mitjançant unes entrevistes que caldrà realitzar a la gent gran del Prat, a algun familiar, a un historiador i a un geògraf.

3. Pratdip

3.1 Informació general

Pratdip és un municipi català de la província de Tarragona, concretament, de la comarca del Baix Camp. Degut a ser la porta d'entrada a la Serra de Llaberia venint des de la Costa Daurada, es troba als peus d'aquesta, a una altitud de 245 metres per sobre del mar, amb una extensió territorial de 36,27 km². L'envolten els municipis de Mont-roig per l'est, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant pel sud-oest, Tivissa pel nord-oest i Colldejou i Vilanova d'Escornalbou pel nord i nord-est, respectivament.

La geografia del poble destaca principalment per l'ambient, un paisatge ple de muntanyes entre les quals destaquen: pel nord Mont-Redon (862m) fruit de la mateixa Serra de Llaberia, les muntanyes de Tivissa i Vandellòs (on s'hi troba l'Ermite de Santa Marina) i la Serra de Güena al sud-est (la mola de Remullà a 589m) i finalment una última unitat muntanyosa que es troba a llevant, on trobem el Puig de Cabrafiga (607m).

Dins del mateix terme de Pratdip, avui en dia hi existeixen 4 nuclis de població repartits en la urbanització de Les Planes del Rei, la urbanització de Santa Marina, la urbanització de Les Sorts i la mateixa vila de Pratdip, on s'hi troba l'Ajuntament del terme. La població actual és de 680 habitants (2021) amb una

densitat demogràfica de 18,8 hab/km², tal com ens demostren els estudis de l'IDESCAT¹. Caldrà recordar aquesta última informació, quan més endavant encetem l'evolució demogràfica del poble al llarg del temps.

Econòmicament, el terme i més clarament en la vila de Pratdip, destacava anys enrere en el primer sector econòmic, és a dir, l'agricultura i la ramaderia.

Figura 1: Fotografia de la vila de Pratdip. En primer pla hi trobem el castell i les cases més antigues del poble. Al fons es situa la Serra de Llaberia.

Va tenir molt pes en el passat, però avui en dia queda reduït a segones activitats per a jubilats. Els habitants del poble es guanyen la vida ocupant altres sectors econòmics desplaçant-se a altres indrets com Vandellòs, l'Hospitalet de l'Infant, Mont-Roig, Reus, Tarragona, etc. Els cultius de regadiu es centren sobretot en horts familiars, avui dia. Destaca la plantació d'avellaners, ametllers i olivers, i temps enrere destacava la vinya i el garrofer (més la vinya que la garrofa), com veurem més endavant.²

També existeix l'economia basada en el turisme, aprofitant el turisme rural. És per això que podem trobar diferents cases rurals com *Cal Baté*, *Cal Fregit* o

¹ Font: (2022, Agost 14). Idescat. El municipi en xifres.
<https://www.idescat.cat/emex/?id=431188>

² Font: (2022, Agost 14). Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure.
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Pratdip>

Font: (2022, Agost 14). Pratdip y la Sierra de Llaberia - Pratdip Turismo.
<http://www.pratdipturisme.com/es/vive-pratdip/que-visitar/pratdip-y-la-sierra-de-llaberia/>

Cal Menescal. També cal anomenar un hotel a 2 km del poble, anomenat *Hotel Mas Mariassa*.

3.2. La llegenda dels dips

És ben coneguda arreu de les contrades, una llegenda que unifica els habitants del Prat amb la seva història. La *Llegenda dels Dips* que té moltes versions, parla sempre d'uns éssers mitològics malignes i endimoniats que encara així, formen part de l'essència del poble i del cor de tots els pratdipencs i pratdipenques. Aquestes, són unes besties ferotges i salvatges molt similars o inclús considerades llops o gossos silvestres, de pelatge obscur, tant negres com el carbó. Són representats amb uns ulls brillants de color vermell escarlata i conserven una mirada que gela a tothom qui gosa mantenir-los-hi. A més, aquests individus compten amb uns ullals exageradament afilats, i una mandíbula de capacitats esgarrifoses. Si no fora prou tot el descrit anteriorment, es diu que aquests animals són coneguts popularment per xuclar la sang de les seves víctimes, doncs *els dips* són unes criatures vampires que tradicionalment atacaven tant al bestiar com a la població civil, especialment a les persones begudes que passaven la nit tombant entre tavernes.

Tant important és aquesta llegenda pel poble i els seus habitants, que finalment va acabar essent inclòs en el nom i l'escut del poble de Pratdip. De fet, el nom de Pratdip, tal com assegura el llibre *PRATDIP. HISTÒRIA I RECERQUES (I)* ³, segons Pere Balañà i Abadia en el seu llibre *Els noms de llocs de Catalunya*, la paraula Pratdip prové d'una configuració compost descriptiu (A-B); ens trobem així amb un híbrid llatí-àrab. De l'etimologia A), sabem que ve del llatí *pratu*, que en català vol dir prat. I de l'etimologia B) trobem que arrela en l'àrab (*ad.-) díb*, que vol dir "(del) llop". Per tant, Pratdip que ve de *prat de dips* o *prat del dip*, literalment vol dir "*prat del llop*".

Possiblement, aquesta teoria demostra que en realitat els dips, entesos com a éssers mitològics, tant sols pertanyen a una llegenda i que realment a la

³ Font: COLL, Josep M^a: *PRATDIP. HISTÒRIA I RECERQUES (I)*, 1996. Editorial Arts Gràfiques Saragossa, S.L. , pàgina 9, D.L. T-0536/96.

zona on actualment s'hi assenta la vila de Pratedip, segles enrere, encara amb presència d'assentaments àrabs, hi devien haver nombroses manades de llops, pròximes a aquest petit poblat. Segurament també, degut la gran presència de llops sumat al contacte humà i a una ramaderia ja desenvolupada, fora normal que es creés una situació hostil i de por envers aquestes criatures, característiques pròpies de la naturalesa i de la supervivència d'ambdues espècies. Que ataqués a les persones begudes durant la nit, es pot entendre com una funció moralitzant, per tal d'evitar borratxeres excessives entre la població.

Figura 2: Escultura representativa del dip. Actualment, és troba en l'oficina de turisme de Pratedip.

3.3 Història general de Pratedip

El territori que conforma actualment el municipi de Pratedip, ha estat ocupat al llarg dels segles per diverses civilitzacions. De fet, prova d'això, s'han trobat restes arqueològiques d'un enterrament neolític al Castell del poble, d'altres al camí de l'Aufinac, que és part del camí GR-192, o també al Castellet de

Mugues, on s'ha trobat un antic assentament militar de l'època medieval actualment enrunat.

Època romana

Seguint la línia cronològica, aquells entorns on avui tenim la vila de Pratdip, van ser també testimonis del pas de la civilització romana, doncs es creu que els romans varen tenir un establiment per la zona amb la creació d'un camí (és a dir, el nomenat GR-192) capaç de connectar la zona de Mont-Roig amb Vandellós, passant per Pratdip.

Com a curiositat, l'exèrcit d'Anníbal va realitzar la coneguda Creuada pels Alps⁴ (218 a.C.), després d'haver assetjat la ciutat de *Sagunto* (Sagunt) durant la Segona Guerra Púnica⁵, amb intencions de recórrer progressivament Hispania i els Pirineus per tal d'evitar una imminent arribada de l'exèrcit de Roma, i més tard recorrent el sud de Gàl·lia i els Alps, per tal d'endinsar-se al cor d'Itàlia i així donar l'estocada final als romans a la seva ciutat, Roma. Per dur a terme tal gesta, es sap que va dividir l'exèrcit en tres blocs: el primer, la

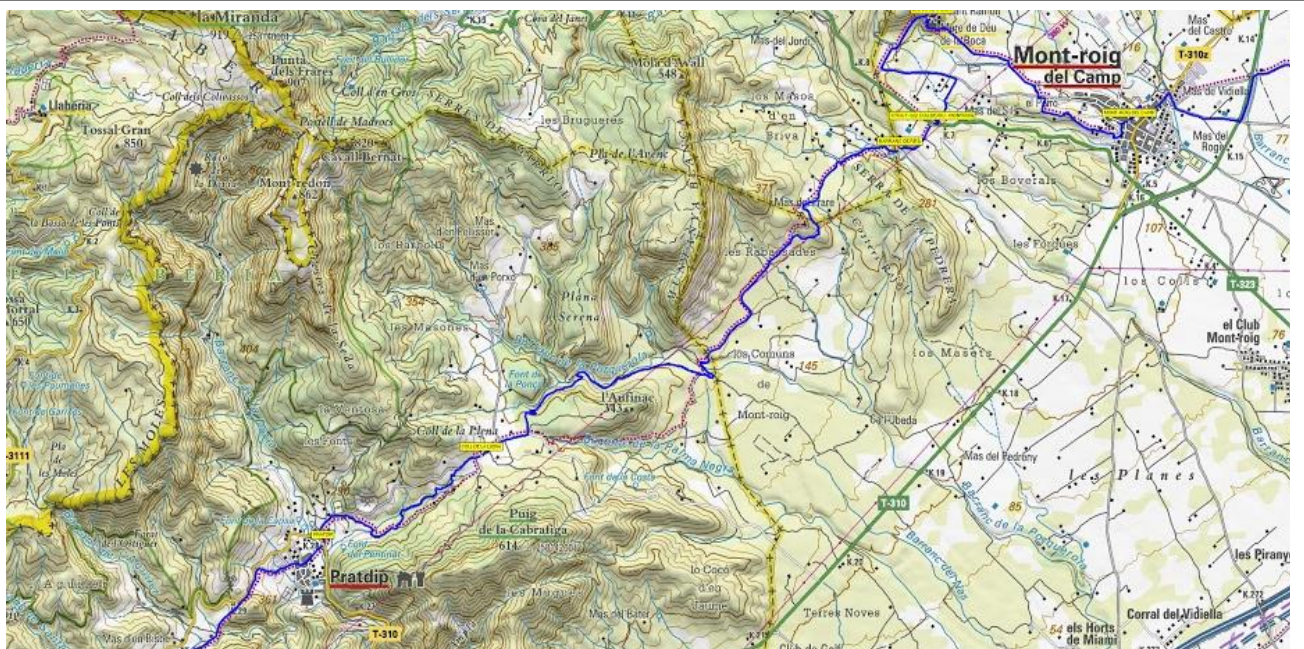

Figura 3: Ruta GR-192, marcada en blau fort i que travessa Mont-Roig i Pratdip, com es veu clarament.

⁴ Font: (2022, Agost 24). *Cruce de los Alpes*. Wikipedia, la enciclopedia libre. https://es.wikipedia.org/wiki/Cruce_de_los_Alpes

⁵ Segona Guerra Púnica: Fet d'armes entre Roma i Cartago que tingué lloc els anys 219-201 a.C. Enciclopèdia.cat.

columna de la dreta, va creuar l'Ebre per *Edeba*⁶ i d'allí va dirigir-se cap als pirineus passant per *Tarraco*, *Barcino*, *Gerunda*, *Emporiae* i *Illiberis*⁷. El segon, el bloc central, va creuar l'Ebre per l'oppidum de Móra, amb les ordres de sotmetre poblacions locals i retrobar-se, finalment, amb el bloc primer. I l'última columna de totes, la de la esquerra, va passar l'Ebre per la vora del riu *Sicoris* (Segre), i va realitzar els mateixos encàrrecs que van fer els altres dos blocs per finalment trobar-se tots junts. Amb això, i sense saber exactament quins camins exactes van recórrer, el més probable fora que, sobretot el primer grup i especialment el segon, poguessin haver passat molt a prop de Pratedip.

Anterior a l'arribada dels comtats catalans, hi passen els pobles germànics com els visigots, dels quals no es té massa informació vinculada al poble.

Pratedip musulmana

En aquesta època, bona part de la península es trobava immersa en l'emirat de Còrdova. Aviat però, passem d'emirat a califat. Com es dona aquesta situació? Doncs, Abd-al-Rahman III (*Abu-l-Mutàrraf Abd-ar-Rahman ibn Abd-Al-lah an-Nàssir li-din-Al-lah*) i Abd-al-Rahman I pertanyien a la mateixa família (Abd-al-Rahman I era rebesavi del besavi de Abd-al-Rahman III). Aquest es proclama califa de Còrdova (929) i finalitza així l'emirat de Còrdova.

Ell pretenia reforçar-se en la posició del món islàmic i cristià enemic i a més, mantenir una hegemonia mercantil al *Mare Nostrum*⁸, sobretot amb l'Imperi Bizantí, per assegurar l'arribada d'or. Pratedip es trobava llavors sota control sarraí, sota el poder del califa.

Mentre va durar, el Califat de Còrdova és considerat com el moment de màxim esplendor d'Al-Àndalus. La Còrdova del segle X es va convertir en la ciutat més important d'Occident, arribant a tenir entre 200 000 i 300 000 habitants,

⁶ Edeba: Edeba (llatí: Edeba, grec antic: Ἐδεβα) fou una població iberoromana de la Il·lervània de localització exacta desconeguda.

⁷ Illiberis: Passat pel traductor de Google: Elna (en francès, Elne) és un municipi de França situat al departament dels Pirineus Orientals, a la regió del Llenguadoc-Rosselló. Tenia 7452 habitants el 2007. Wikipedia.

⁸ Mare Nostrum: Passat pel traductor de Google: Mare Nostrum (Nostrum Mare més correctament en llatí clàssic) va ser el nom donat al mar Mediterrani pels romans a la seva època imperial. Wikipedia.

multiplicant per deu la població de París o de Londres. Tota la cultura i el saber de l'època, va quedar fixada en el món islàmic, que foren excel·lents matemàtics i geomètrics, grans astrònoms i notables metges, savis també de molts altres aspectes. Recopilaren i estudiaren gran part del saber provinent del món grec clàssic i del món romà, creant així la biblioteca més rica d'Europa, aconseguint traduir milers d'obres gregues i llatines a l'àrab.⁹

Figura 4: Divisió territorial del Califat de Còrdova, creat l'any 929 per Abd-ar-Rahman III, descendent de Abd-al-Rahman I.

Absorció als comtats catalans

Els comtats catalans arriben en la seva màxima expressió amb Ramon Berenguer IV, comte que destaca entre moltes altres coses per fer recular els musulmans i eliminar diferents regnes taifes per alinear aquests territoris amb la futura corona. A Catalunya, després de l'entrega de Tarragona al comte Berenguer IV i la seva restauració, s'inicia la conquesta dels últims reductes musulmans de la zona, els quals anys abans havien pertanyut al Califat de Còrdova, que s'acaba desintegrant. L'últim reducte musulmà a Catalunya fou

⁹ Font: (2022, Octubre 17). *Califato de Córdoba*. Wikipedia, la enciclopedia libre. https://es.wikipedia.org/wiki/Califato_de_C%C3%B3rdoba

l'Emirat de *Xibrana*¹⁰ (creat després de la conquesta de *Turtusha* el 1148 i la conquesta de *Larida* el 1149). Concebia els territoris de Prades, Ulldemolins, la Pobla de Cérvoles, Falset, Coldejou, entre molts d'altres. Segurament, Pratedip també.

L'ocupació de l'Emirat de *Xibrana* s'inicia el 1153. Aviat, travessant des de la Conca de Barberà, es capturen zones com Capafonts o La Febró. El Priorat s'envaeix pel coll de la Teixeta i el Coll d'Alforja. Finalment, en el mateix any, Siurana cau i s'annexa al territori del comte Ramon.

Comença a ser per aquestes dates quan trobem referències documentals sobre Pratedip, anotades en les butlles¹¹ del papa Anastasi IV de 1154, que fan referència a l'Església del poble. També es té constància d'unes altres butlles, aquestes de l'època del papa Celestí III, l'any 1194. D'aquesta manera, s'entén que el poble ja pertany a una zona recentment cristianitzada.

Els territoris reconquerits ara formen part del comtat de Barcelona i posteriorment a la Corona d'Aragó, organitzant-se en jurisdiccions senyoriales cedides a nobles i militars que havien estat fidels a la corona. L'any 1153, el Comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV, donà a Guillem de Castellvell el territori senyorial conegut popularment amb el nom de la baronia d'Entença, de la qual Pratedip hi era immers, a més de Móra d'Ebre, Falset, Tivissa, el Molar, Masroig, els Guiamets, Marçà, Capçanes, Móra la Nova i Garcia. Els diferents senyors de la baronia foren els Castellvell, els Subirats-Sant Martí, els Entença, els Prades, els Cardona i finalment els Medinaceli, i tenien jurisdicció civil, criminal, fiscal i política sobre aquesta zona fins a la desamortització de Mendizabal, l'any 1837.

¹⁰ Emirat de Xirbana: Emirat de Siurana L'emirat de Xibrana és el nom que s'aplica al darrer estat musulmà que va existir a l'actual territori de Catalunya. A partir del castell de Siurana, el seu territori s'estenia per diverses línies de torres. Viquièdia.

¹¹ Butlla: CATOLICISME Document pontifici amb segell de plom amb el nom del papa seguit d'una llegenda. Diccionari.cat.

Els senyors Castellvell, Subirats Sant-Martí i Entença

El primer dels senyors, Guillem de Castellvell, va tenir tres fills, i fou el primogènit Albert de Castellvell que va ser el segon senyor de la baronia hereu dels terrenys de l'Ebre. Malauradament, no va retornar de les creuades i va ser la seva germana Alamanda qui a la fi se'ls va quedar. Aquesta, es va casar amb el noble Ferrer de Subirats-Sant Martí, perdent així el llinatge Castellvell i prosseguint amb el de Subirats-Sant Martí. La casa Entença però, arribarà amb l'enllaç entre Alamanda la Jove (néta d'Alamanda Subirats-Sant Martí) i Guillem d'Entença, nebot de la reina d'Aragó, Maria de Montpeller, i cosí del rei Jaume I el Conqueridor. El Castell de Pratedip apareix en els documents d'Alamanda Subirats Sant-Martí, i a partir de 1313 és quan es comença a reconèixer el patrimoni dels Entença.

Durant aquests temps, la vila de Pratedip fou atacada i saquejada per Pere dels Arcs durant les seves lluites de facció.

Els Entença van ser una branca important de la història de Catalunya, doncs el nét de Guillem d'Entença, Berenguer d'Entença, fou cunyat de Roger de Flor, cap dels almogàvers, i camarada de Roger de Llúria, almirall de la flota de la Corona.

Figura 5: Escut heràldic de Pratedip, segons el blasó oficial. En aquest, hi trobem una corona mural i la figura del dip. Aquesta bestia, està sobreposada sobre un fons groc, encapçalat per una punta negra, que fou l'emblema dels Entença, senyors del poble.

Immersió en el Comtat de Prades

El germà de Berenguer, Guillem, heretà els territoris de la Baronia d'Entença. Aquest es va casar amb Berenguela de Montcada i morí sense descendència. Tal fet va propiciar l'entrega dels territoris en mans del rei Jaume II, entre els quals es trobava el castell de Pratdip. El monarca Jaume II va contraure matrimoni amb Blanca d'Anjou i tingueren set fills, d'entre ells l'Infant Ramon Berenguer i l'Infant Pere. D'aquesta manera, l'any 1324 els dominis de la baronia d'Entença s'incorporen dins del Comtat de Prades que el rei Jaume II va crear per al seu fill, l'Infant Ramon Berenguer. Aquest últim demanà canviar els territoris del Comtat de Prades amb el seu germà l'Infant Pere a canvi d'altres al nord de Catalunya.

El 12 de setembre de 1346, davant de l'església de Santa Maria de Pratdip, el mateix Infant Pere, comte de Prades, va fundar i signar les escriptures de

Figura 6: Església parroquial del Natalici de la Mare de Déu, també coneguda com l'Església de Santa Maria de Pratdip.

l'Hospital del Coll de Balaguer. Va fer una donació per tal que es construís l'hospital per recollir i alimentar els pobres, a més d'usar-se per a l'hostatge de viatgers i religiosos, ja que es situa al peu de l'antiga *Via Augusta* romana i que porta de Barcelona a València. Pere va concedir de tota l'aigua i dret de conducció des de Prasdip fins a l'hospital. També va donar a l'hospital els drets sobre el castell, sobre un molí de farina i oli, del forn de pa, sobre la llenya i la contribució anual per habitant, que ascendia a uns 500 sous, aproximadament.

Tal com ens explica l'article *Va deixar petjada Cristòfol Colom a l'Hospitalet de l'Infant?*¹², en aquest Hospital situat al Coll de Balaguer, s'hi va hostejar Cristòfol Colom, que estava de camí a Barcelona per a trobar-se amb els Reis Catòlics, que eren a la les Corts de la ciutat negociant amb França el retorn del Rosselló i la Cerdanya. L'objectiu, era d'informar als monarques de tot el que es va trobar a Les Índies Occidentals amb el Descobriment d'Amèrica de 1492.

Figura 7: Imatge de l'Hospital del Coll de Balaguer, de l'Hospitalet de l'Infant.

¹² Tejero, Alfonso. (2022, Setembre 18). *Va deixar petjada Cristòfol Colom a l'Hospitalet de l'Infant ?* [www.diaridetarragona.com](https://www.diaridetarragona.com/costa/va-deixar-petjada-cristofor-colom-a-l-hospitalet-de-l-infant-BB12317699)
<https://www.diaridetarragona.com/costa/va-deixar-petjada-cristofor-colom-a-l-hospitalet-de-l-infant-BB12317699>

La nissaga dels Cardona

Retornant al fil conductor cronològic, el fill de l'Infant Pere, Joan de Prades, es va encarregar d'eliminar-ne el castlà¹³ i es va quedar amb el domini total directe i útil de Prasdip i també de Masriudoms, urbanització que pertany al municipi de Vandellòs-Hospitalet de l'Infant. Un parell de generacions després, van començar diferents lluites per aquests territoris, els quals finalment van anar a parar a mans de la seva néta Joanna, que es va casar amb Joan Ramon Folc de Cardona, mesclant així la casa dels Prades amb la de Cardona.

Integració dels Cardona amb la casa de Medinaceli

Al cap de 200 anys, després de falta de descendència masculina, el llinatge s'uní al de Medinaceli que foren els darrers senyors del castell i la vila de Prasdip.

De qui són Les Planes?

Cal destacar el plet amb Mont-roig per la possessió de les Planes, que el sentiment popular del poble diu que van ser preses. Prasdip argumentava que les havia rebudes de Guillem d'Entença el 1301 i que el 1303, Jaume II dictà que pertanyien als Entença en feu del bisbe. Al cap del temps, una sentència del 1437 havia dividit els emprius¹⁴ de la Plana en el Barranc de Rifà entre Prasdip i Mont-roig. L'any 1604 atribuïa la partida a Mont-roig, respectant els emprius de Prasdip, però el comú de Prasdip, havia exercit la jurisdicció civil i criminal sobre part de les terres duc de Cardona el 1592. D'aquesta manera,

¹³ Castlà: A l'edat mitjana, el qui tenia el govern i la jurisdicció d'un castell i d'una porció de béns annexos o castellanía, en possessió immediata, bé que sense cap dret sobre el domini útil, en nom del senyor que els hi havia confiats, a voltes de manera vitalícia, però generalment temporal o accidental. Enciclopedia.cat.

¹⁴ Empriu: HISTÒRIA DEL DRET Dret d'aprofitament comunal de certs béns rústics, en general pastures, boscs i aigües, per part dels veïns d'un poble o comunitat rural, gairebé sempre com una accessió a la possessió particular, sota qualsevol títol jurídic, d'una peça de conreu. Diccionari.cat.

van acabar amb una jurisdicció confirmada el 1675. Pratedip apel·là al rei de nou el 1804. Així, de manera definitiva les Planes van restar com a terme de Pratedip.

Esdeveniments de la Guerra de Francès a Pratedip

Durant la Guerra del Francès, el poble va patir enfrontaments. El 20/2/1811, el coronel Iglésies va combatre amb les tropes napoleòniques, obligant-les a retirar-se. Aquest període fou molt dur ja que la guerra i les conseqüències d'aquesta, va obligar a molta gent a marxar del poble. De fet, el castell es va usar de fortí, cosa que el va anar degradant.

Figura 8: Imatge del Coll de Balaguer, escenari on es van lliurar múltiples batalles durant la Guerra del Francès.

Els últims 200 anys del poble

A finals del segle XIX i principis del XX és quan Pratedip assoleix els valors demogràfics més alts que ha tingut mai. La raó cal cercar-la en el bon moment que vivia l'agricultura, posant èmfasi en la vinya, atès que la crisi de la fil·loxera havia arrasat els conreus francesos i aquest mercat era ocupat per vins de

Catalunya. Aviat però, això s'acaba. La fil·loxera ho canvia tot i obliga a molts habitants a marxar del poble, cap a les ciutats.

La modernitat arribà a Pratdip el 1928 amb l'arribada de l'energia elèctrica al poble. Aquesta es feia en una fàbrica situada abans de l'entrada, pujant des de la carretera T-310, al barranc de la Dòvia. L'any següent, entre el 1929 i 1930 s'instal·la també el telèfon, havent-hi només una terminal a cal Bonic. L'any 1960 es disposava ja d'una centraleta de dues línies, i entre 1970 i 1972 s'instal·là la xarxa automàtica.

L'any 1936 esclatà la Guerra Civil, fent estralls entre la població del poble. L'any 1938 un avió del bàndol nacional es va estavellar a Pratdip, a l'Ortiguera. El pilot es va salvar i va entregar-se a l'alcalde fins que l'exèrcit se'l va endur cap a Tarragona. El mes de gener d'aquell mateix any, les tropes del *caudillo* ja havien ocupat el territori del Priorat i del Baix Camp.¹⁵

4. Documents històrics familiars

En aquest apartat, hi recau una de les parts més importants del treball que es centra en analitzar els documents de família lligats amb la casa pairal, que és l'objecte d'observació. L'estudi dels escrits consta de:

- Una **contextualització històrica**, amb la que podrem comprendre amb millor mesura què apareix en els escrits.
- Una **còpia del document**, que quedarà immersa i digitalitzada en la respectiva carpeta del Teams, vinculada al treball..
- Un **resum** de cada escrit per tal de sintetitzar-ne el contingut.
- Un **anàlisi general**, per tal de treballar alguns dels conceptes, persones i característiques que hi apareixen.

¹⁵ Font: (2023, Gener 10) Ajuntament de Pratdip: *Història*
<http://www.pratdip.cat/historia-i-costums/historia-2/>

4.1. Document primer (1833). Compravenda d'un "cup i cel obert"

4.1.1. Context històric

L'Espanya de la dècada de 1830, venia d'una Guerra d'Independència (1808-1814) contra França, després d'ésser envaïda per Napoleó. Un cop va tornar Ferran VII, fill de Carles IV, amb la Restauració Absolutista (1815-1833), va comportar una problemàtica política al país, que pocs anys abans havia signat *la Pepa* (la Constitució liberal de 1812) i demanava el retorn d'un estat liberal. Succeeix així el Trienni Liberal (1820-1823) i la seva conclusió amb la crida del 100.000 fills de Sant Lluís, de la Santa Aliança.

Mentrestant, en plena Guerra del Francès, les colònies americanes del decadent Imperi Espanyol van aprofitar la situació i es van començar a independitzar amb Simón Bolívar, Antonio José de Sucre i José de San Martín, anomenats *Libertadores*, al cap davant de les revoltes. Tant fou així, que en pocs anys, sobre el 1825, quasi totes les colònies foren independents, a excepció de Cuba, Puerto Rico, les Filipines i els terrenys del nord d'Àfrica.¹⁶

El regnat d'Isabel II

Justament aquell mateix any, Ferran VII morí deixant a Isabel II el llegat de la Corona. Degut a la llei sàlica, que impedia el regnat a les dones hereues de la corona, obligava a Ferran a passar el tro al seu germà, Carles Maríà Isidre. Però aquesta circumstància no es va donar, doncs el moribund rei canvià la llei per permetre el regnat a la seva filla i així la Regenta Maria Cristina, mare d'aquesta última, pogué governar el país fins que Isabel II obtingué la majoria d'edat. Inicia així el regnat d'Isabel II i com a conseqüència, l'inici de les Guerres Carlines (1833-1874), que enfrontà una Espanya Carlista, a favor del regnat Carles Mª Isidre i l'Espanya Liberal, a favor d'Isabel II.¹⁷

El despertar de la Renaixença

¹⁶ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 8, 9, 10, 11, 12, 13. D.L. B.12225-2017.

¹⁷ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgina 15. D.L. B.12225-2017.

En plena progressió d'aquests successos, a Catalunya va arrencar aquell mateix any, un moviment de caràcter cultural anomenat *la Renaixença*. Nascuda fruit de la publicació de l'obra *Oda a la pàtria* de Bonaventura Carles Aribau al diari *el Vapor*, en ple romanticisme, la burgesia catalana amb noms com el de Joaquim Rubio i Ors o Federic Soler i Hubert, va aconseguir tornar el català en l'àmbit d'ús formal, així com la popularització entre les classes i la recerca d'una normativització de la llengua després d'haver-se deixat de banda amb el Decret de Nova Planta de 1716. En el futur, el català agafarà embranzida amb episodis importants com els Jocs Florals de 1859 i el catalanisme anirà ocupant poc a poc els diferents camps de la societat, fins el punt d'arribar a la política.¹⁸

4.1.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

4.1.3. Resum

“Venda á carta de gracia feta y firmada per Benent Benavent á favor de Jaume Vidal Paiges, tots del lloch del Prattedip com llargament en devenen en lo present imminent.”

Aquest escrit, tracta d'una acta de compravenda en forma de carta de gràcia¹⁹.

El venedor, Benet Benavent, ven perpètuament però amb dret de retorn a Jaume Vidal Paiges un parcel·la denominada com a “*cup y cel obert*” ubicada dins de la pròpia casa, que es troba en el carrer del Lluís. El venedor li lliura tots els drets sobre el terreny venut amb un preu de 71 lliures i 500 monedes catalanes. Es compromet a no demanar res a canvi més que els diners, mentre que el comprador rebrà la parcel·la en el mateix estat com la té Benet Benavent.

¹⁸ Font: Ídem. Pàgina 32, 33.

¹⁹ Carta de gràcia: Traduït pel traductor de Google: Durant l'Antic Règim, escriptura real per la qual es concedia a alguna persona certes exempcions, furs i immunitats. A Aragó es va anomenar carta de gràcia al pacte de retrovenent, pacte unit a un contracte de compravenda perquè el venedor recobri la cosa venuda transcorregut determinat temps, tornant el preu i les despeses; a Catalunya, venda a la carta de gràcia, empenyament o empenyo. Diccionario panhispánico del español jurídico.

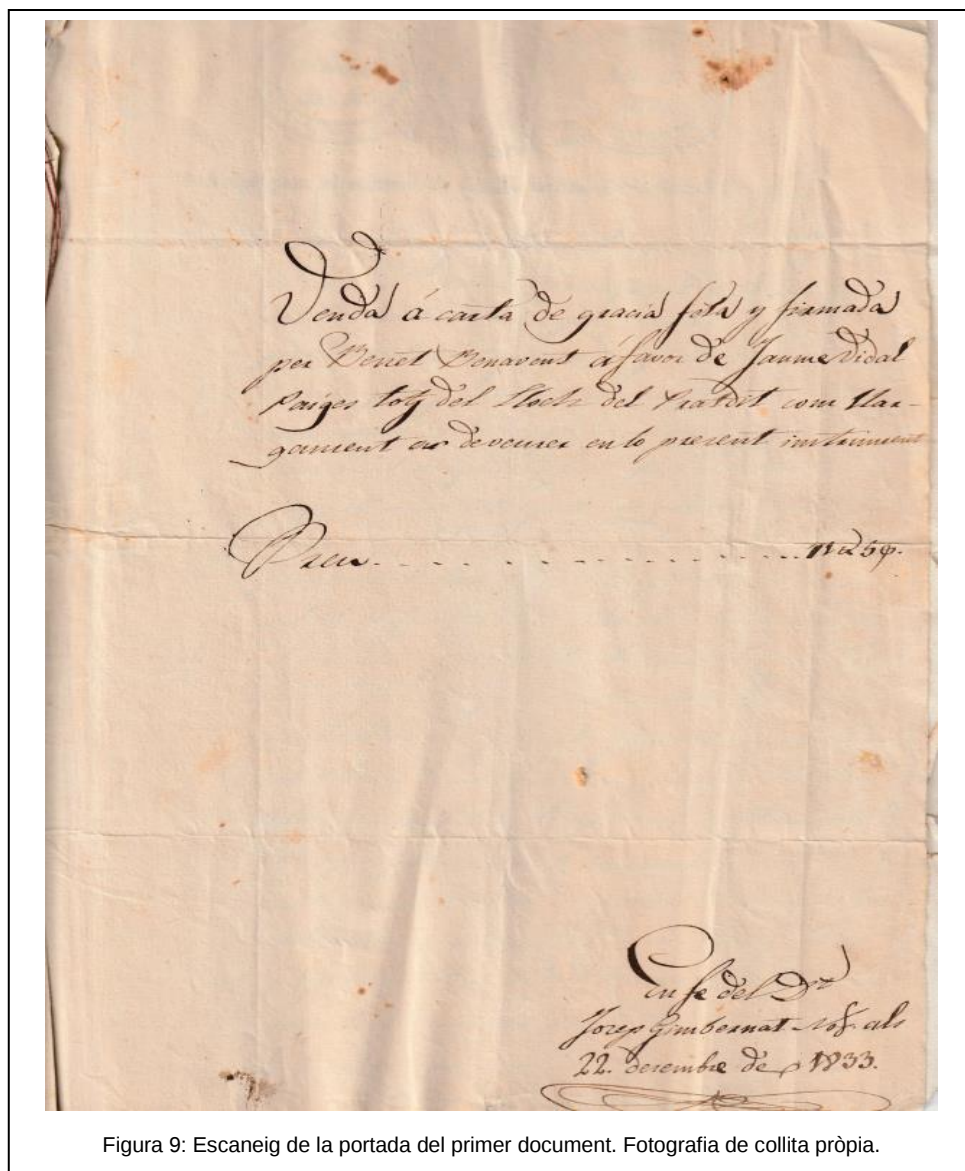

Figura 9: Escaneig de la portada del primer document. Fotografia de collita pròpia.

Davant del terreny s'hi troba el carrer del Lluís. Un costat és delimitat pel veí Joan Casadó (a l'esquerra), mentre que la resta de límits (costat dret i esquena) pertanyen al venedor.

Aquesta acta de compravenda es fa el 22/12/1833 a Pratdip, davant del notari Josep Gimbernàt i en presència de dos testimonis: Pere Fortuny Cirurgia i Pere Fortuny Paiges, ambdós veïns del poble. El notari afirma que aquest document cal ser registrat en "l'ofici d'hipoteques" per tal de que l'acta tingui el valor que li pertoca, segons el Reial Decret del 31/12/1829.

Ho firma Benet Benavent, els afegits i el mateix Josep Gimbernàt en la mateixa data. Queda obrat en el càrrec del notari en la Cunia Reial de Cambrils a

7/1/1834 i posteriorment s'inscriu al foc 3 del Registre de la hipoteca de la vila de Falset el 8/1/1834.

4.1.4. Anàlisi

Sota el “paraigües” de l'Estat

Aquest document queda encapçalat amb la frase “*Valga para el reinado de S. M. Sra. Doña Isabel II*”. Podem determinar que:

- Aquesta frase està escrita en llengua castellana, degut a què els actes oficials sempre han de quedar sota l'empar de la monarquia.
- De manera evident, ja ens trobem sota regnat d'Isabel II.
- Encara que teòricament aquesta data marca el fi de l'absolutisme a Espanya, a la pràctica, encara ens trobem en plena transició d'un Estat absolutista cap a un suposat Estat liberal. Aquesta frase que encapçala l'escrit determina que encara ens trobem amb una monarca Isabel II que personifica i és en conclusió, l'Estat.

L'arribada de *la Renaixença* i la repercussió en la llengua

El primer document és l'únic que queda enterament escrit en català, cosa que, en comparació als altres escrits, és molt peculiar. L'arribada de l'emergent moviment cultural romàntic, de nom *la Renaixença*, que inicià aquell mateix any, provoca un canvi en la societat catalana, tal com demostra el senyor notari. La gent culta, es tornarà a impregnar i a sentir identificada amb la llengua catalana, una llengua que després del Decret de Nova Planta de 1716, es vulgaritza. El català, que representava al poble i per tant l'antiguitat, passà al segon pla. El castellà en canvi, com a llengua moderna, al primer.

Per tant, el fet d'haver escrit en català aquest document en aquelles èpoques, recordant que aquesta llengua era la del poble, destaca i evidencia la falta de normativització de la llengua catalana, que no es donarà fins l'any 1914, de la mà de Pompeu Fabra. Ressalten algunes diferències en el vocabulari, la gramàtica i sobretot en l'ortografia del document. Aquí en va un exemple:

[...] casa abitació, situada en lo carrer de Lluís del prenomnat lloch de Pradip, que afronta de un costat ab Joan Casado, de altre ab lo venedor per

detras ab lo venedor, y per devant ab lo indicat Carrer del Lluís, lo qual cup y cel obert, setroba franch de tota prestacio de cens y sensal, y li pertany y aspecta com á hereu de son difun pare y per altres llegendims titols no manifestats al infrescrit notari.”

Per l'edat i la llengua en el que va ser escrita, tot sabent el moment històric del que parlem, aquest escrit és probablement el més valuós.

Tot i això, l'historiador Josep Mª Rofes, ens explica que el més segur és que aquest document no està escrit en català degut a la Renaixença, sinó més bé per el desconeixement del castellà:

“En aquesta època molta gent desconeixia el castellà. Els pagesos, que eren analfabets, necessitaven que el notari els traduís l'escriptura o testament al català.”

“Jo no relacionaria aquest fet amb la Renaixença, ja que aquest moviment en els inicis va estar més lligat a uns intel·lectuals de Barcelona.”

Figura 10: El fènix de la Renaixença, va ser un símbol que representà l'esperit de reconstrucció després de la derrota, com el fènix cristià que es refà de les seves pròpies cendres. Apareix per primer cop en el diari de *La Renaixença* de Pere Aldavert (1881-1905).

Divisió territorial: els corregiments

Tal com queda escrit en el document, el venedor Benet Benavent és veí del poble el qual forma part del corregiment de Tarragona: *“Sía notori que Benet Benavent Fuster del lloch de Praddedip corregiment de Tarragona, per la expedició de los negocios perell lo otorgant y pertots los hereus y sucesors qualsevols quesian. [...]”*

Els corregiments foren una demarcació territorial pròpia del regne de Castella emparada des de l'edat mitjana, concretament al voltant del segle XIII els quals s'implantaren als territoris de l'antiga Corona d'Aragó després d'aplicar el decret de Nova Planta l'any 1719, substituint les antigues vegueries i sotsvegueries originaries del segle XIII, les quals funcionaven jurisdiccionalment a mena de districte sobre les terres del senyor de l'indret. Les vegueries es perfilaven en característiques naturals, socioeconòmiques i jurisdiccionals, al voltant del nucli del rector.

Així doncs, a partir del 1719, dotze corregiments divideixen el territori de Catalunya. En cadascun d'ells, hi regia la figura de l'alcalde major que residia a la/es capital/s, encara que també hi havia la figura del corregidor, normalment assistit per un tinent.

Al Principat, comencen a desaparèixer durant la Guerra del Francès, fins que de manera definitiva, l'any 1833 es substitueixen per una divisió en províncies, mantinguda encara avui dia, i componedores de les comunitats autònomes. Són les peces bàsiques de la unitat territorial a Espanya, tal com diu l'article 141 de la Constitució de 1978.²⁰

²⁰ Font: (2022, Novembre 1). *Corregiment*. Wikipedia.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Corregiment>

Font: (2022, Novembre 1). *Lliura barcelonina*. Wikipedia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Lliura_barcelonina

Font: (2022, Novembre 1). *Moneda catalana*. Wikipedia

https://ca.m.wikipedia.org/wiki/Moneda_catalana

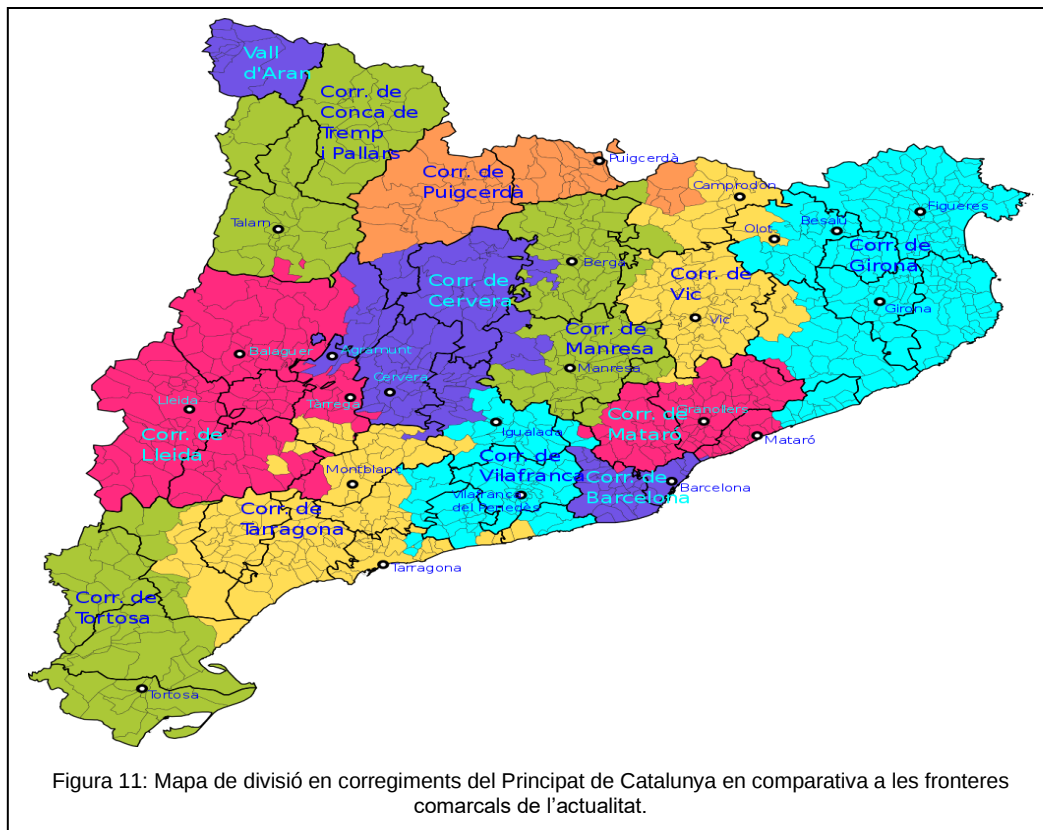

Figura 11: Mapa de divisió en corregiments del Principat de Catalunya en comparativa a les fronteres comarcals de l'actualitat.

Monedes corrents I

En quant a una de les monedes amb les que es fa la transferència econòmica “satanta y una lliura” “cinch sons moneda catalana” constata l’acceptació de fins a noranta monedes diverses, totes circulants dins l’Estat. En el cas de les referides “500 monedes catalanes”, es refereix a la “peceta de Barcelona”, utilitzada a Catalunya entre el 1808 i el 1850, amb l’arribada de les tropes de Napoleó. Per tant, es comprova la implantació del sistema monetari francès

Figura 12: Peça de mig quarto de Josep Bonaparte, emesa a Barcelona.

amb la creació d'aquesta i l'arribada del "napoleó", una moneda. La peceta inspirarà a la futura "pesseta" de 1869, del Ministre d'Hisenda Laureà Figuerola.

"Cup i cel obert"

L'objectiu d'aquest escrit és realitzar la compravenda del nomenat "cup i cel obert". Però què és certament això?

El "cup" és una zona, generalment de la pròpia casa, que antigament s'utilitzava per les famílies que produïen vi, com bé ens diu el Rofes:

"Si, a tot arreu. Quan arriba la fil·loxera es substitueix per un conreu nou que ve del Pirineu, avellaners. Els garrofers també que creix bé en terres molt calcaris. El problema del garrofer és que no deixa créixer cap altra planta, és el que en diem un arbre de "saba bruta."

Podria ser equiparable a una mena de pou o piscina enrajolada a la qual feia cap el raïm premsat i on s'hi produïa la fermentació d'aquest. En ple procés de conversió de most a vi, s'alliberaven grans quantitats de CO₂ fruit de la reacció química. Aquest succés, podia ser d'alt risc, doncs el diòxid de carboni podia desplaçar l'oxigen de la càmera i produir una asfíxia. Per a evitar

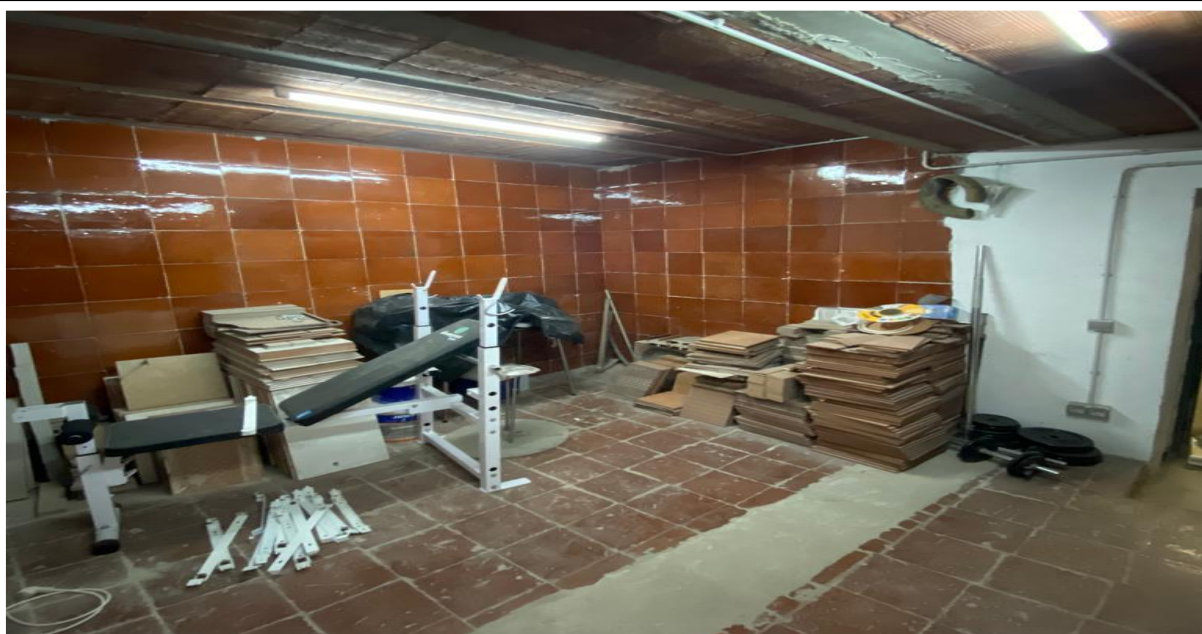

Figura 14: Imatge d'un cup, pertanyent a Ca l'Arbós, família estretament emparentada amb la família del meu pare, també de Pratdip.

aquesta situació, la gent que havia de baixar al cup per algun motiu com netejar-lo, per exemple, solia fer-ho amb un carburer o llum de carbur per tal de comprovar l'existència d'oxigen. La meva àvia, que el va veure en funcionament, ha pogut explicar-me que es trobava en els actuals baixos de la casa.

El "cel obert" fa referència al pati que hi havia davant de la casa. Avui en dia però, aquest antic pati està cobert i conforma el pàrquing, el menjador i la terrassa superior. Part d'aquest, també l'ocupa la casa veïna.

Podem elaborar la hipòtesi que expliqui la necessitat d'aquesta interacció econòmica. Si entenem que Jaume Vidal, el comprador, era pagès i volia produir vi a partir de la vinya que generava, no resulta estrany pensar que va

Figura 12: En aquesta imatge, la zona del cup de la casa pairal, avui en dia taponat, estava situat en el recinte que podem observar en aquesta fotografia. Els meus avis expliquen que trepitjaven el vi descalços on ara hi ha aquesta saleta i que aquest feia cap al cup, situat on hi ha els escalons de maó. Fotografia de collita pròpia.

Figura 13: Veiem en aquesta imatge que per contra, el cel obert vindria a ser el pati que comprenia tot el pàrquing i els pisos superiors a aquest, així com la casa que es troba darrere de la paret de la dreta. En aquesta foto veiem clarament la façana de l'antiga casa i la seva porta, que és de fet on començava la casa pròpiament dita. Com podem apreciar, encara es conserva el marc de fusta d'aquesta. Fotografia de collita pròpia.

voler comprar un “cup” on efectuar tal producte. La compra del “cel obert”, explicaria l'accés del qual disposaria per arribar-hi.

Timbrologia

També hi apareixen tres segells:

- El primer, que marca el preu del segellament “*SELLO 4º. 40 mrs.*” Indica que el preu és de 40 maravedís. El paper segellat i timbrat és un paper que va lligat a un aranzel, el qual l'Estat adquireix en forma d'impostos, sempre que es redacti tota escriptura pública, com la dels notaris. Aquests aranzels, que són variables, marquen un preu a pagar en funció d'import de l'objecte escripturat.
- En el segon hi apareix l'escut espanyol, amb els regnes de Castella i Lleó, a més del de Granada. Al centre, l'emblema borbònic, acreditant el govern de la casa borbó al regne d'Espanya. L'envolten les següents paraules: “*HISP·ETIND·R·FERD·VII·D·G*”. Si hi consta el nom de Ferran VII, és perquè ens trobem en plena transició del regnat de Ferran VII i Isabel II. Aquest lema en llatí, vol dir “*Rey de las Españas y las Indias Fernando VII por la gracia de Dios*”, en referència al control del monarca sobre els territoris. Destaca també la potència del catolicisme.
- Per últim, se'ns indica l'any corrent: “*Año de 1834*”.

Figura 13: Segells pertanyents a l'escrit. Fotografia de collita pròpia

Es grava (amb difícil apreciació des de la fotografia) a la part dreta del document, l'escut de l'Estat, mentre que a l'esquerra, la cara de Ferran VII amb el mateix lema que apareix en el segon segell.²¹

Què certifica?

Com bé queda explicat anteriorment, l'escrit en qüestió és una carta de gràcia. I doncs, què vol dir? Doncs que, en aquest cas, l'acte de compravenda inscrit en el document, testifica la venda del corresponent “cup i cel obert” que devia ser un petit pati a la planta baixa, just on avui en dia hi ha el garatge de la casa pairal, a sobre el menjador i encapçalat per un terrat.

El nom del carrer del qual es parla, el *carrer del Lluís*, anirà canviant el nom amb el pas del temps

D'aquesta manera, Benet Benavent, el venedor ven de manera perpètua a Jaume Vidal però sempre amb dret de retorn, tal com es pacta. A més hi ha la presència de testimonis, en concret dos. Aquesta pràctica, que avui en dia ja no es fa, certificava el que dictava el notari i els testimonis donaven fe del que es pactava.

Més endavant, veurem l'evolució dels actes redactats pels notaris i què s'hi testifica, tot en relació els participants i la residència.

Cal destacar que, aquest escrit, és l'únic que acredita una compravenda en forma de carta de gràcia.

Hi participen:

En el document hi apareix:

- El notari, Josep Gimbernà i Lloberas del corregiment de Tarragona.

²¹ Font: (2022, Novembre 6) *catalogo monedas.com*
<https://catalogodemonedas.es/?q=catalogo/monedas/moneda/6138>

Font: (2022, Novembre 7) PARDO CAMACHO, Ricardo. *El papel timbrado en España 1637-2009*.
<https://www.aulamilitar.com/timbrologia.pdf>

- Benet Benavent Fuster, veí de Pratdip, venedor de la parcel·la que més endavant agafa rellevància i contacta amb la branca familiar dels Pallerola, sense formar-ne part d'aquesta.
- Jaume Vidal Paiges, que també viu a Pratdip, és el comprador. Ell i la seva família no mantindran un contacte tant important com ho fa Benet. Més endavant però, el seu nét Antoni Vidal, retornarà el “cup i cel obert” a la família Pallerola.
- Els testimonis: Pere Fortuny Cirurgia i Pere Fortuny Paiges, els dos veïns del poble de Pratdip.

4.2. Document segon (1834). Testament de Benito

Benavent.

4.2.1. Context històric

El context històric d'aquest document, torna a repassar els mateixos punts que es treballen en el document previ, degut a què queda concebut en la mateixa època. No hi ha res nou a afegir.

4.2.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

4.2.3. Resum

“Testamento de Benito Benavent que obra en la parroquia de Pratdip a 11/4/1834.”

En aquest escrit, es redacta el testament de Benito Benavent Figueres. Consort de Benita Bargalló, és fill legítim de Josef Benavent i de Maria Figueres. Declara al llit, malalt d'una malaltia corpòria tement ésser letal, una sèrie d'ítems en els que:

- Destina 60 lliures per als drets parroquials i funeraris, que ha de ser complert pels hereus. També posa a disposició 12 reals de velló per a les Reials Ordres de la “*manda pia forzosa*”.
- Anomena marmessors, per tant encarregats de portar a terme les últimes voluntats del testador, a Pedro Fortuny i a José Marco, veïns i

pagesos del poble. Aquests tenen *in solidum* el ple poder i facultat de fer complir la disposició testamentària.

- Deixa a la consort Benita Bargalló, senyora i usufructuària de tots els seus béns, sense passar a altres núpcies. Li adjunta solament, a les seva voluntat, 100 lliures.
- La parcel·la anomenada Coll de Prevell, que passà del seu pare a la seva mare i així la va heretar ell, la dona a la consort Benita, però no essent a la seva voluntat, ho entrega al seu hereu sota condició, Joaquin Benavent. Aquest patrimoni limita amb José Escoda, amb Juan Rovira i el també amb el camí reial.

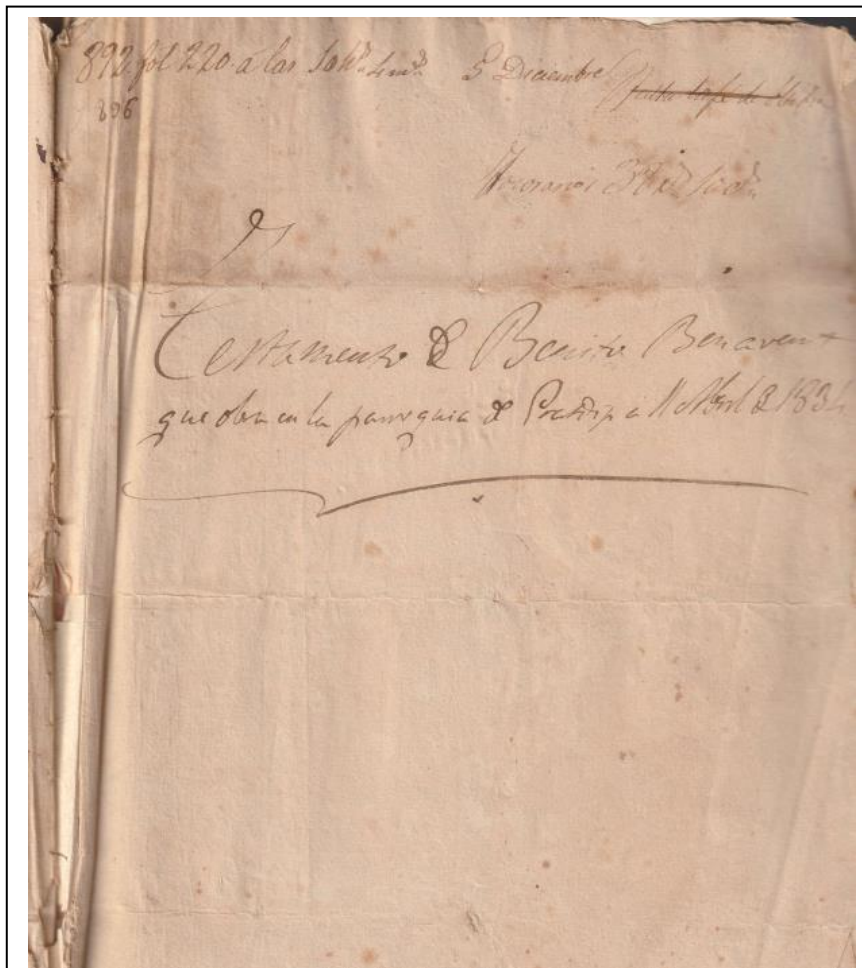

Figura 14: Fotocòpia de la portada del segon document, en el qual es redacta un testament. Fotografia de collita pròpia.

- La partida de la Carabassa; que limita amb terres de José Bargalló, José Vernet, José Fortuny i amb Juan Benavent. També, la partida del

Solà, la qual limita amb Pedro Fortuny, “a *malandando*”²² amb Francisco Rovira i també amb Juan Escoda de Llaberia. Ambdues parcel·les, són producte de rabasses mortes.

- Demana que s'inverteixi en les misses, així resant per les ànimes dels seus difunts pares, la seva i la de la seva dona.
- Finalment, declara a Joaquin Benavent, germà d'aquest, hereu universal, pel fet de no tenir fills del present matrimoni.

Obra com a última voluntat, renunciant i anul·lant així a tots els testaments fets fins al present. Es realitza a la casa i habitació de Benito Benavent a Pratedip, a 11/4/1834 amb el testimoni de Antonio Bargalló i de Jaime Casadó, els dos coneguts i cridats pel testador.

S'entrega a l'hereu i aquest el firma, la còpia del document registrat en el llibre de testaments de la Parròquia de Pratedip, conforme cal inscriure-la en el Registre de la Propietat de Falset, a 8/11/1864. El notari, Pedro Gras y Ballvé.

Queda inscrit en el Registre de la Propietat de Falset en el Tom 23, folis 204, 207, 210, 213, 216. Finques 63, 54, 65, 66 i 67. Anotacions lletra A. Es fa a Falset a 9/2/1865, pel registrador José Anguera.

4.2.4. Anàlisi

En castellà?

Després del primer document, escrit en català, ens trobem amb un altre, el segon, escrit en castellà. I no serà l'excepció. A partir d'aquest, la resta d'escriptures estaran redactades en castellà (un castellà amb canvis notables, respecte l'actual), ja que fou l'única llengua que l'Estat espanyol acreditava. Tal com assegura l'historiador Josep Mª Rofes, les escriptures importants quan eren regulades, s'havien de redactar en castellà, tot i que a la pràctica pel poble era més fàcil fer-ho en català. Alguns cops però, les traduccions podien fallar i desentendre's el que hi ha redactat:

“Els escrits notariais havien d'estar registrats en castellà, per tant opino que està escrit en català més per una qüestió pràctica ja que estem parlant d'una

²² A *malandando*: Quan ha d'insultar algú. El parlar d'una família vigatana.

societat analfabeta que en molts casos no entén massa bé el castellà i és la llengua que parla la gent del poble.”

Cal remarcar que els noms dels participants a partir d'aquest escrit, s'escriuen en castellà. Benet Benavent ara és Benito Benavent, com amb tots els altres.

Edicions temporals

Cal deixar clar que, en una primera instància, quan Benito Benavent fa aquest testament essent al llit, preocupat per poder morir d'una malaltia letal, ens trobem a 11/4/1834. La segona edició té lloc el 8/11/1864, quan es dona a l'hereu la còpia del document. Finalment, s'edita una tercera vegada per aclarir on obra el document original, feta el 9/2/1865.

Per tant, parlem d'un escrit que ha sigut retocat durant diverses èpoques. Això implica una barreja temporal dels diferents elements a analitzar. De fet, Benito pensant-se que moriria sense descendència, deixa com a hereu universal al seu germà. Però veurem que en la segona edició, la del 8/11/1864, firmarà com a hereu universal el fill del testador, José Benavent de 25 anys d'edat. Efectuant un parell de càlculs senzills, podem determinar que cinc anys després de escriure el testament, Benito acaba tenint un fill.

Però qui ho escriu?

En cap moment es marca l'autoria de redacció del testament, ni ho signa pas l'escriptor. Podem plantejar dues opcions:

- Primera situació: Algú (possiblement un escriba) amb capacitat d'escriure i amb autoritat per certificar-ho, redacta el que testifica Benito. Encara que no es parla de cap figura com aquesta, podem pensar-ne l'existència degut a què tampoc sabem el nivell d'alfabetització de les persones involucrades.
- Segona hipòtesi: L'escriptor és el mateix testador, Benito Benavent. Aquesta possibilitat és poc probable, doncs era poc comú que als pobles, la gent normal i corrent no estigués alfabetitzada. Però recordem que Benito posseeix terres i habitatges. Potser és algú amb calers i així coneixedor de l'escriptura.

A més, les primeres línies del document en qüestió estan redactades, com la resta de l'escriptura, en primera persona. Aquestes diuen així:

“Yo Benito Benavent Figueres, consorte de Benita Bargalló de esta, hijo legítimo y natural de Josef Benavent y de Maria Figueres; estando en cama detenido de una malaltia corporal de la cual temo morir pero por la misericordia de de Dios [...] hago ordeno y mando el presente testamento en la forma y modo siguiente.”

Monedes corrents II

En l'època de la primera edició, al 1834, el testador Benito Benavent destina diferents quantitats monetàries entre el patrimoni que entrega als hereus. Aquestes, estan mesurades amb lliures i amb reals. Concretament, parla de 60 i 100 lliures i de 12 “reals de velló”. Aquests últims, foren una moneda originària durant la Guerra del Francès. Josep Bonaparte, va encunyar dos sistemes monetaris paral·lels, basats en el real: el real espanyol tradicional i el real espanyol de velló. Cada real espanyol tradicional equivalia a 2,5 de velló.

L'últim en encunyar els reals tradicionals fou Ferran VII, doncs Isabel II ja va fabricar monedes amb el seu rostre expressiu en reals de velló. Posteriorment, un mateix real de velló equivaldrà a una moneda de 25 cèntims de pesseta.

Figura 15: 20 reals de velló amb l'expressió de Ferran VII, any 1833. El nom de “velló” que caracteritza la moneda, prové de l'aliatge de coure i de plata, doncs del que estava feta aquesta.

Per això, a les monedes de 25 cèntims seran anomenades com a “real” i a la de 50 cèntims com a “de dos reals”.²³

Les Reials Ordres de la “*manda pia forzosa*”

Durant la Guerra del Francès a Espanya (1808-1814), es realitzaren les Corts de Cadis, un conjunt d'assemblees que duraren entre el 1810 i el 1814. Destaquen per l'aprovació de la primera Constitució espanyola liberal, “la Pepa” de 1812.

El 3/5/1811, es va decretar la “*manda pia forzosa*”, que fou un tribut cobrat en els llegats forçosos dels testaments. Obligava a pagar 12 reals de velló a tothom, a excepció dels *pobres de solemnidad* ²⁴. El motiu d'aquest impost, va ser per socórrer els afectats de la Guerra del Francès, principalment vidues i presoners. Posteriorment, els clergues de les parròquies ho transferien a la “*junta pía religiosa*”, la qual decidia qui n'era mereixedor/a de l'ajuda econòmica.²⁵

Contractes de rabassa morta

[...] Ytem: El producto de las rabasas mortas que llaman en esta, la una de la partida de la Carabassa, que conforta con tierras de José Bargalló, José Vernet, José Fortuny y con Juan Benavent y la otra en la partida del Solá [...]

Benito Benavent, hereu dels seus pares de dues parcel·les (la de la Carabassa i la del Solá) i a que ara llega als seus hereus, determina que l'origen d'aquestes parteix de partides de rabassa morta. Tal com diu en Rofes, les partides rabasses mortes, foren uns contractes laborals amb el que els senyors de les terres deixaven cultivar vinya en règim emfitèutic als camperols. Aquest règim, era una mena de reforma agrària establerta a Catalunya, segons la qual l'amo del terreny, permetia viure, cultivar, i explotar

²³ (2022, Novembre 8). *Real de vellón*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Real_de_vell%C3%B3n

²⁴ *Pobres de solemnidad*: Traduït pel traductor de Google: pobre que anava a demanar almoïna a les festes solemnes. Rae.es.

²⁵ Font: (2022, Novembre 9). *Manda pia forzosa*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Manda_p%C3%ADa_forzosa

les seves terres als pagesos. La condició, era una part dels beneficis que la terra generava:

“És un contracte d’arrendament a llarg termini i que li permet conrear la terra mentre el cep sigui viu. Per tant que tenia unes terres que uns pagesos les conreaven en condició de rabassa morta i per tant que són seves, però que no hi podia fer res ja que el pagès tenia el dret de conrear-les mentre la rabassa fos viva, a part de cobrar la part que et tocava.”

Tot i això, en una bona part dels casos, la terminologia de pacte de rabassa morta també es solia donar amb altres conreus i no únicament amb la vinya:

“La rabassa és una part del tronc del cep, i per tant vinculat només a vinya. Tot i que entremig de la vinya, per separar les parcel·les de cada propietat es solien plantar oliveres i més tard també avellaners. Per tant si un pagès tenia moltes terres, també tindria moltes oliveres a la seva propietat. Per tant amb el contracte de rabassa, a part d’aplicar-ho a la vinya, podria estar vinculat per exemple a altres cultius.”

El contracte de rabasses mortes, s’esfumava quan dos tercers parts dels primers ceps plantats morien, és a dir, al voltant de 30-40 anys.

Amb l’arribada de la fil·loxera, sorgí el desastre i els amos dels terrenys van recuperar les seves terres. Així els pagesos afectats van crear el sindicat agrícola “Unió de Rabassaires”, el 1922. Abans de l’arribada del paràsit als correus catalans, els pagesos es van inventar la tècnica dels “capficats”, amb la que rejuenien el cep i n’allargaven la vida i així el contracte.

Timbrologia

Del segell ja monocromàtic (vermellós-ataronjat) que encapçala el document, podem determinar:

- Un segell circular on trobem la figura d’Atena-Minerva. A partir de 1843, Isabel II introdueix un nou mètode de timbrat: una simplificació estètica d’aquest per evitar la complicadíssima tipologia dels segells heràldics, substituint-los per uns altres de caire mitològic i al·legòric. Aquesta innovació fiscal representarà el govern d’Isabel II.

- L'any de segellament, el 1864. Entenem doncs que el document s'acredita oficialment trenta anys després, quan el fill de Benito, José Benavent firma com a hereu i per tant ho mana registrar.
- La classe a la qual pertany “SELLO 5°” i el seu preu “32. Reales”.

A la dreta del segell monocromàtic hi trobem gravat l'escut espanyol. L'envolta les paraules escrites ara en castellà, en comptes d'estar-ho en llatí: “CONST·REINA DE LAS ESP·ISABEL 2^a P·L·G·D·DIOS Y LA CONST·” que ve a dir “*Reina de las Españas Isabel 2ª por la gracia de Dios y la Constitución*”.²⁶

Figura 16: Segell rodó característic del timbratge de papers durant el govern d'Isabel II. Pertany a aquest document. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

L'escriptura segona, tracta el testament de Benito Benavent, un home que preocupat de morir aviat fruit d'una malaltia corpòria. En ell, el testador Benito, n'estipula la família, així com el seu lloc de residència. Distribueix part del seu patrimoni universal a:

- Les cerimònies d'enterrament i de resa per les ànimes dels éssers estimats.
- L'entrega de diverses terres com són el *Coll de Prevell*, la *Partida de la Carabassa* i la *Partida del Solá* al seu germà Joaquín. El fa hereu

²⁶ Font: (2022, Novembre 9). AMADO, Joaquín. *EL SELLO REDONDO DE ISABEL II (1843-1864)*.
http://www.rahf.es/wp-content/uploads/2018/02/Academvs16_art%C3%ADculo-JOQUIN-AMADO.pdf

universal fins que el testador obté descendència. Així, José Benavent es converteix en l'hereu universal.

- A més, també nombra a la seva dona Benita senyora i usufructuària de tots els béns restants sempre que no es torni a casar.

Ho certifiquen així dos testimonis. Posteriorment s'entrega a l'hereu i firma conforme l'original roman a la Parròquia de Pratedip i temps després s'entrega al Registre de la Propietat de Falset.

Hi participen:

- El testador, Benito Benavent, que es troba malalt i tem morir.
- La consort del testador, Benita Bargalló. És la senyora i usufructuària de tots els seus altres béns no estipulats en el testament, com la casa per exemple.
- El fill del matrimoni, José Benavent Bargalló. En els següents escrits, aquesta persona cobra importància, doncs vendrà propietats a la família dels Pallerola.
- Els pares del testador, Josef Benavent i de Maria Figueres, ambdós difunts.
- El germà de Benito, Joaquin Benavent Figueres, proclamat a primeres instàncies hereu universal dels béns confiats en aquest testament.
- Antonio Bargalló i Jaime Casadó, els testimonis.
- Pedro Gras i Ballvé, notari de la Parròquia de Pratedip.
- José Anguera, registrador del Registre de la Propietat de Falset.

4.3. Document tercer (1864). José Benavent fa una inscripció de propietats

4.3.1. Context històric

El regnat d'Isabel II

L'època en la que es redacta aquest tercer document, Espanya és governada per la reina Isabel II, govern que es caracteritza pels diversos vaivens polítics que controlen el país. Concretament, ens trobem en plena Segona dècada

Liberal Conservadora (1856-1868), governada pels generals O'Donell i Narváez, després de fer fora a Baldomero Espartero del poder.

Aquest enrenou es remunta a l'època del Trienni Liberal (1820-1823), quan la política liberal espanyola es va polaritzar en intentar renovar el país. Més tard, Ferran VII torna a l'absolutisme i aboleix la Constitució de 1812. Quan Isabel II i la regenta Maria Cristina pugen al poder el 1833, no tenen cap altre remei que aliar-se amb els liberals, ja que Carles Mª Isidre ho fa amb els més conservadors, els carlins. D'aquesta manera, els partidaris a la reina, que inclou també a l'exèrcit, provoca que l'aristocràcia espanyola passi al bàndol liberal, fet que fa que encara es polaritzi més el sector liberal. Generals com Espartero, liberal de caire progressista, i Narváez, que tira més cap al conservadorisme liberal, s'aniran disputant el poder.²⁷

L'incivilisme i la política espanyola

Tot i topar amb un Estat suposadament liberal, a Espanya les coses no canvien pas gaire. Segueix sent un país potencialment agrari, incapaç de mantenir un mercat interior decent. Tampoc usa en gran mesura la Revolució Industrial, que ja ha esclatat en diversos països d'Europa. A Espanya les coses no canvien. Els caps de govern, que haurien de saber governar, suposadament com fan els polítics, en realitat són militars.

La implantació del sufragi censatari, que només permetia votar a la presidència del govern a aquell home (únicament) amb un poder adquisitiu determinat, feia d'Espanya un país opac i injust. És de fet en aquestes èpoques quan el caciquisme fa flor arreu del país. Va destacar també per l'exigent centralització de l'Estat. Tot passava i havia de passar per Madrid.²⁸

²⁷ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 19, 20, 21. D.L. B.12225-2017.

²⁸ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 96, 97. D.L. B.12225-2017.

Figura 17: El caciquisme i les seves tupinades, que afavorien al govern, són causants en gran mesura de l'endarreriment a Espanya. El seu auge vindrà durant l'època de la Restauració Borbònica.

El moviment obrer

El món està canviant. La indústria capitalista de les societats capdavanteres, liderada per monarques i burgesos, ha creat una nova classe social; el proletariat. Per a què tot aquest sistema funcionés i fos eficient, hi havia d'haver algú que el fes funcionar. Els qui pagaven els plats bruts de tot el procés, foren doncs aquests homes, dones i nens obrers. En condicions molt dures, els obrers treballaven constantment i sense descans, per tal d'omplir les butxaques dels patrons. A Catalunya, zona de l'Estat espanyol on principalment va sorgir la indústria, els obrers van patir molt. Foren els menys assalariats de tota Europa.

Amb el temps, la societat benestant, va començar a conscienciar-se de la situació que es vivia en les vides obreres. Així, alguns intel·lectuals i pensadors de l'època, van proposar un canvi de sistema, per tal de solucionar aquest problema. Tot i que el que es plantejà fou un socialisme utòpic, es convertí en el pas previ als moviments socialistes posteriors, el socialisme científic.

Dit i fet, a meitats del segle XIX, sorgiren dos moviments socialistes científics contraposats l'un amb l'altre: el marxisme, de Karl Marx, i l'anarquisme, de

Mikhail Bakunin. Aquesta situació es donava degut a què l'últim, defensava que no s'havia d'usar la dictadura per arribar al comunisme. En un intent d'organització, es va crear l'any 1864 la Primera Internacional de Londres, una organització que va durar fins la Comuna de París (1871), i que va tenir un final desastrós. Marxistes i bakunistes van acabar encara més polaritzats. Així, allí on hi havia marxisme, no es volia el comunisme, i viceversa.

Fruit d'això, a Espanya, la societat obrera es trobava polaritzada. Mentre que a la zona de l'antiga Corona de Castella i País Basc hi va imperar principalment el marxisme, impulsat per Paul Lafarge, a l'antiga Corona d'Aragó i sobretot a Andalusia, va arribar l'anarquisme amb més força, impregnat per Giuseppe Faneli.²⁹

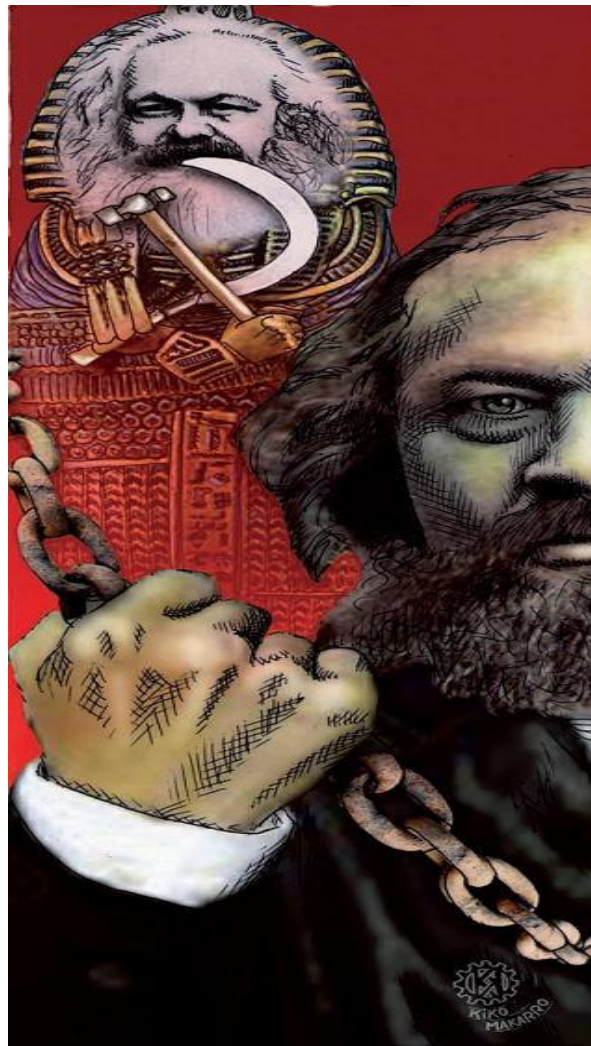

Figura 18: Aquest dibuix expressa la rivalitat ideològica entre Karl Marx (a l'esquerra) i Mikhail Bakunin (a la dreta).

4.3.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

²⁹ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 71, 72, 73, 74. D.L. B.12225-2017.

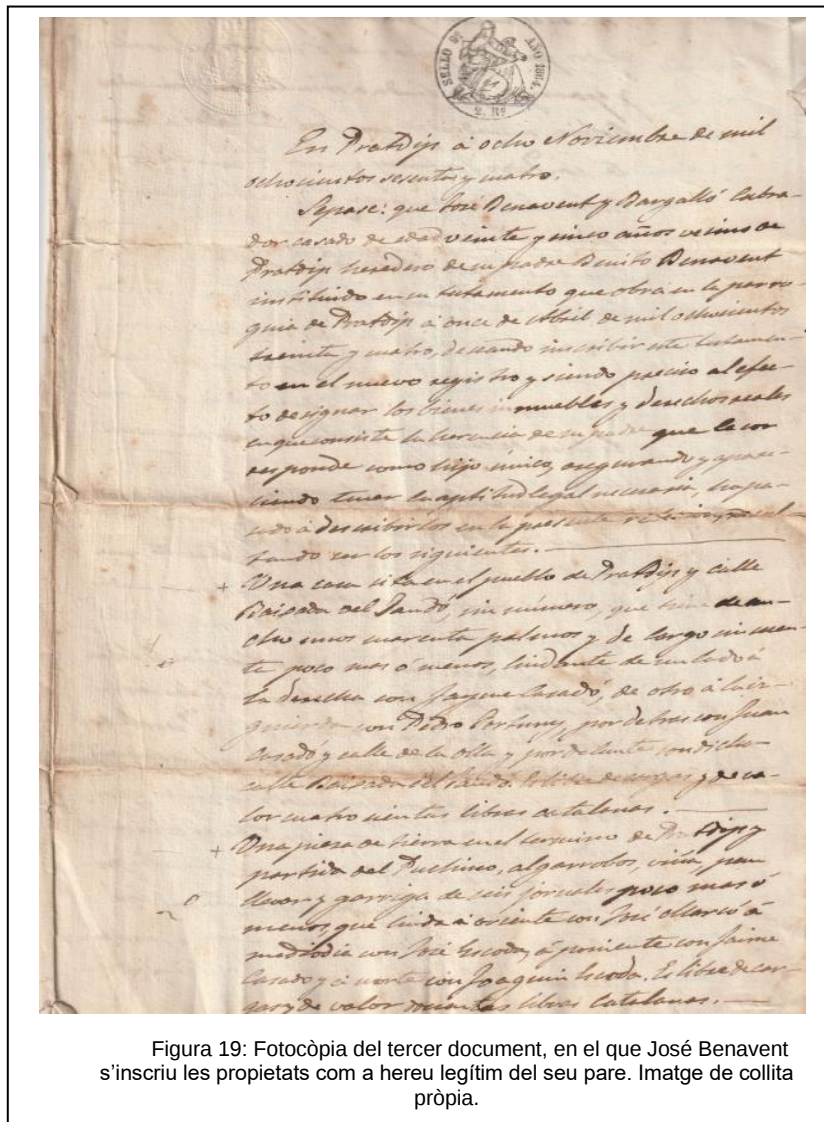

Figura 19: Fotocòpia del tercer document, en el que José Benavent s'inscriu les propietats com a hereu legítim del seu pare. Imatge de collita pròpia.

4.3.3. Resum

Aquest document és una acta notarial efectuat per tal d'inscriure les propietats al propi Registre de la Propietat. Jose Benavent Bargalló, pagès, casat de 25 anys, veí de Pratsdip, que és el fill legítim de Benito Benavent. Inscriu el testament efectuat pel seu pare, firmant-lo en herència com a fill únic el 11-4-1864, en la parròquia de Pratsdip. Registra i declara que:

- La casa pairal del poble, situada en la *Baixada d'en Jandó*, de 40 pams d'ample i uns 50 de llarg. Limita a la dreta amb Jaime Casadó, a l'esquerra amb Pedro Fortuny, darrere amb Juan Casadó i *Calle de la Olla*. El seu valor és de 400 lliures catalanes.

- Tros de terra amb el nom de “*La partida del Puchino*”. S’hi troba: garrofers, vinya, garriga. Ocupa 6 jornals. Limita a orient (est) amb José Marco, a migdia (sud) amb José Escoda, a ponent (oest) amb Jaime Casadó i a nord amb Joaquín Escoda. Valorat amb 200 lliures catalanes.
- Parcel·la de 2 jornals denominada com a “*La Partida de la Borja*”, que conté garrofers i garriga. A orient (est) toca amb la parcel·la de Francisco Robira, a migdia (sud) amb la de José Castellví, a Ponent (oest) amb la de Pedro Fortuny i a nord amb la de Salvador Robira. Amb un valor monetari de 90 lliures catalanes.
- “*La Partida de la Viñeta*” d’un quart de jornal, que limita amb Joaquín Escoda, Francisco Robira, Pedro Casanovas, en l’ordre respectiu. Val 150 lliures catalanes.
- “*La Huerta del Molí*”, d’un desè de jornal. Limita amb Mateo Robira, amb Jayme Prous, amb Antonio Vidal, i amb Francisco Robira respectivament. Està valorada amb 100 lliures catalanes.
- Tros de terra anomenada “*Coll de Prevell*”, de 4 jornals de capacitat, on trobem vinya i ametllers. Limita de manera respectiva amb José Escoda, José Juncosa, José Escoda i Julian Robira. El seu valor és de 500 lliures catalanes.

L’escriptura s’ha de presentar al Registre de la Propietat de Falset per tal de validar-la. Hi consten els pagesos Francisco Sabaté i Dolcet, així com Estebán Casadó i Fortuny, ambdós com a testimonis, veïns de Pratedip. En dona fe el notari Pedro Gras i Ballvé.

S’entrega la primera còpia a José Benavent el dia 14/11/1864 i s’inscriu al Registre de la Propietat de Falset el 9/2/1865.

4.3.4. Anàlisi

Hipòtesi: L’hereu José o l’hereu Joaquin?

En l’anterior document, es menciona que, com Benito no té fills en aquest moment, nombra hereu universal dels béns estipulats en el testament (concretament les partides del Coll de Prevell, de la Carabassa i del Solá), al seu germà Joaquin. Tot quadra fins que, en aquest escrit, José, el seu fill,

s'inscriu com a hereu (com també veiem en l'anterior document, justament en les diferents edicions temporals que pateix l'escriptura) de la propietat del Coll de Prevell. En documents posteriors, també veurem com menciona heretar unes propietats (Les Partides del Coll de Prevell i de la Carabassa) que, si el testament de Benito fora el definitiu, tal acció no seria possible.

La hipòtesi que podria donar sentit a aquesta situació, s'expressa perquè possiblement Joaquin renunciés als béns que li dona el seu germà Benito (a excepció de la Partida del Solá, doncs se'n perd totalment el rastre), a favor de José, el seu nebot.

Mesura i límits dels terrenys

Les propietats que hereta José es mesuren en “jornals” o en “pams”, en funció del tipus. Per exemple, quan es posa a parlar de la casa pairal, menciona que aquesta fa 40 pams d'ample i 50 pams de llarg.

“[...] Una casa sita en el pueblo de Pratedip y calle Baixada del Jandó, sin número, que tiene de ancho unos cuarenta palmos y de largo cincuenta poco más ó menos, [...]”.

Un pam com a mesura actual, equival a 0,2286 m, segons el Sistema Internacional (SI).

Els jornals en canvi, foren una mesura de superfícies agrícoles, usada en l'antiga Corona d'Aragó. Només 1 sol jornal, per terme mitjà, equival a 4.358,3025 m². Antigament però, 1 jornal no era universal, doncs segons el lloc, feia equivalències diferents. Per exemple, només a la ciutat de Tarragona, 1 jornal equivalia a 4.242,00 m², mentre que a Reus, 1 jornal valia 8.202,00 m², a Tortosa 2.190,20 m² i a Montblanc 4.896,50 m².

“[...] Una pieza de tierra en el termino de Pratedip y Partida del Puchino [...] de seis jornales poco mas o menos, que linda a oriente con José Marcó, á mediodía con José Escoda, á poniente con Jaime Casado y á norte con Joaquin Escoda [...]”.

Després de llegir l'últim paràgraf, també crida l'atenció la manera com es delimiten les propietats. Parla de *oriente*, és a dir a l'est, de *mediodia* que és el sud, de *poniente* que vol dir oest i finalment de *norte*.³⁰

JORNAL	M ²	POBLACIÓ
Tarragona		
1	4242,00	Tarragona Ciutat
1 jornal antic	5400,00	
1 jornal de Rei	6048,00	
1	8202,00	Reus
1	2190,20	Tortosa
1	4896,50	Montblanc

Figura 20: En aquesta taula comparativa, podem observar les diferències en les equivalències dels jornals, només a Tarragona.

“La Baixada del Jandó” i “Calle de la Olla”

Són els noms del carrer on es situa aquesta casa pairal. No té número. Veurem, més endavant, com aquests van canviant amb el pas del temps.

Timbratge

El segellat que porta aquest escrit forma part de la mateixa generació de timbres que trobem al document anterior. En aquest, distingim:

- Un segell circular on trobem la figura d'Atena-Minerva.
- L'any de segellament, el 1864.
- La classe a la qual pertany “SELLO 9°” i el seu preu “2. Reales”.

A la dreta del segell hi trobem gravat l'escut espanyol. L'envolta les paraules “CONST·REINA DE LAS ESP·ISABEL 2^a P·L·G·D·DIOS Y LA CONST·” que

³⁰ Font: (2022, Novembre 12). *Jornal*. Wikipedia.
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Jornal>

ve a dir “Reina de las Españas Isabel 2ª por la gracia de Dios y la Constitución”.

Figura 21: Segell rodó característic del timbratge de papers durant el govern d'Isabel II. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

L'escriptura tercera acredita una inserció del patrimoni que hereta del seu pare, Benito.

Així doncs, parla de la casa pairal del poble, “La partida del Puchino”, “La Partida de la Borja”, “La Partida de la Viñeta” “La Huerta del Molí” i el “Coll de Prevell”.

Totes amb la seva respectiva mesura, els seus límits i el valor monetari. En dona fe el notari Pedro Gras i Ballvé i s'inscriu al Registre de la Propietat de Falset el 9/2/1865.

Hi participen:

Només es mencionen quatre noms, a més de les persones amb les que marca el límit de les propietats:

- José Benavent Bargalló, l'hereu legítim dels seus pares, que inscriu les propietats mencionades en aquesta escriptura. Té 25 anys, com queda escrit en aquest document.

- Benito Benavent, pare de l'hereu a fi de mencionar de qui rep les propietats.
- Els pagesos Francisco Sabaté i Dolcet i Estebán Casadó, testimonis.
- Pedro Gras i Ballvé, notari.

4.4. Document quart (1876). Préstec de José

Benavent a favor d'Antonio Pallerola

4.4.1. Context històric

La Gloriosa i el regnat d'Amadeu I

Any 1868. *La Gloriosa*, és el nom amb el que es coneix la revolució de Joan Prim i de Serrano. El govern corrupte d'O'Donnell i Narváez sumat a la mala gestió de la monarca, produeix un cop d'Estat al govern i la fugida de la reina Isabel II. Joan Prim es converteix en el líder del país. Tot i ser molt monàrquic, acusa a la casa borbona de la insuficiència governamental, i decideix cercar un sobirà decent entre les cases reials europees. Després de varies propostes, Amadeu I, de la casa Savoia, que va aconseguir la reunificació d'Itàlia l'any 1861, acaba essent l'elegit com a monarca espanyol l'any 1870.

Malauradament, Joan Prim i Prats morí de la infecció de les ferides causades després de l'atemptat que va patir l'any 1870. Morí just el mateix dia que Amadeu I partia cap a Espanya. Fruit d'això, Amadeu I, tot i intentar mantenir l'ordre en el seu regnat, no rep suficient suport i decideix abandonar tres anys després.³¹

³¹ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 22, 23, 24. D.L. B.12225-2017.

Figura 22: Retrat del monarca Amadeu I d'Espanya, emparentat amb la casa de Savoia.

La primera República

Amadeu I abandona. És en aquesta època quan neix el debat entre els que voldrien un país federalista a l'estil dels antics regnes que conformaven Espanya o una nació unionista, on tot es regia per Madrid. Així les forces federalistes gràcies al suport de les republicanes, en gran part catalanes, neix l'any 1873 la primera República.

Aquesta República, que només va durar any i escatx, va ser presidida per quatre presidents:

- **Estanislao Figueras i Francesc Pi Maragall**, ambdós catalans i federalistes.
- **Nicolás Salmerón i Emilio Castelar**, de caire unionista.

El fet de romandre en una república primerament federalista, no va agradar massa a l'aristocràcia madrilenya ni tampoc als grans terratinents. D'aquesta

manera, Emilio Castelar, per tal d'evitar més enrenou, tancà les corts. Just quan les tornava a obrir, Manuel Pavia, conjuntament amb Francisco Serrano (excompany de Prim) executaven un cop d'Estat extingint així la Primera República Espanyola, l'any 1874.³²

El retorn dels borbons. Inici de la Restauració Borbònica

Antonio Cánovas del Castillo, polític i historiador espanyol, buscava retornar l'ordre en un país mancat d'aquest. Per a això, va idear una espècie de pla, que finalment va constar de les següents fites:

1. Posar fi a les Guerres Carlines, les quals portaven dividint Espanya des del 1833. Tot decidit, va anar a buscar a “*Lo tigre de lo Maestrat*” Ramon Cabrera, líder de les tropes carlistes, per posar pau a la guerra. Per a això, Cánovas va demanar la rendició carlista, a canvi de:
 - Titular-lo comte de Morella.
 - Acceptar la reinserció de les tropes carlistes a l'exèrcit sense cap represàlia.
 - Posar la figura d'un monarca masculí a la capdavantera del país.
2. Fer abdicar a la reina Isabel II a favor del seu fill Alfons XII, un noi de 18 anys que s'havia criat en una aristocràcia anglesa.
3. Fer fora del poder a Manuel de Pavia i Francisco Serrano a través d'un cop d'Estat, amb la cooperació de Arsenio Martínez Campos, capità general de Catalunya.

Bipartidisme a Espanya

Després de l'èxit que va causar aquesta “jugada”, Cánovas del Castillo va crear el bipartidisme espanyol, seguint el model britànic. Sorgiren així dos únics partits polítics anomenats partits dinàstics:

- *El Partido Liberal Conservador*, conegut simplement com a Partit Conservador, governat per Antonio Cánovas del Castillo.
- *El Partido Liberal Progresista* o Partit Liberal, sota govern de Mateo Sagasta.

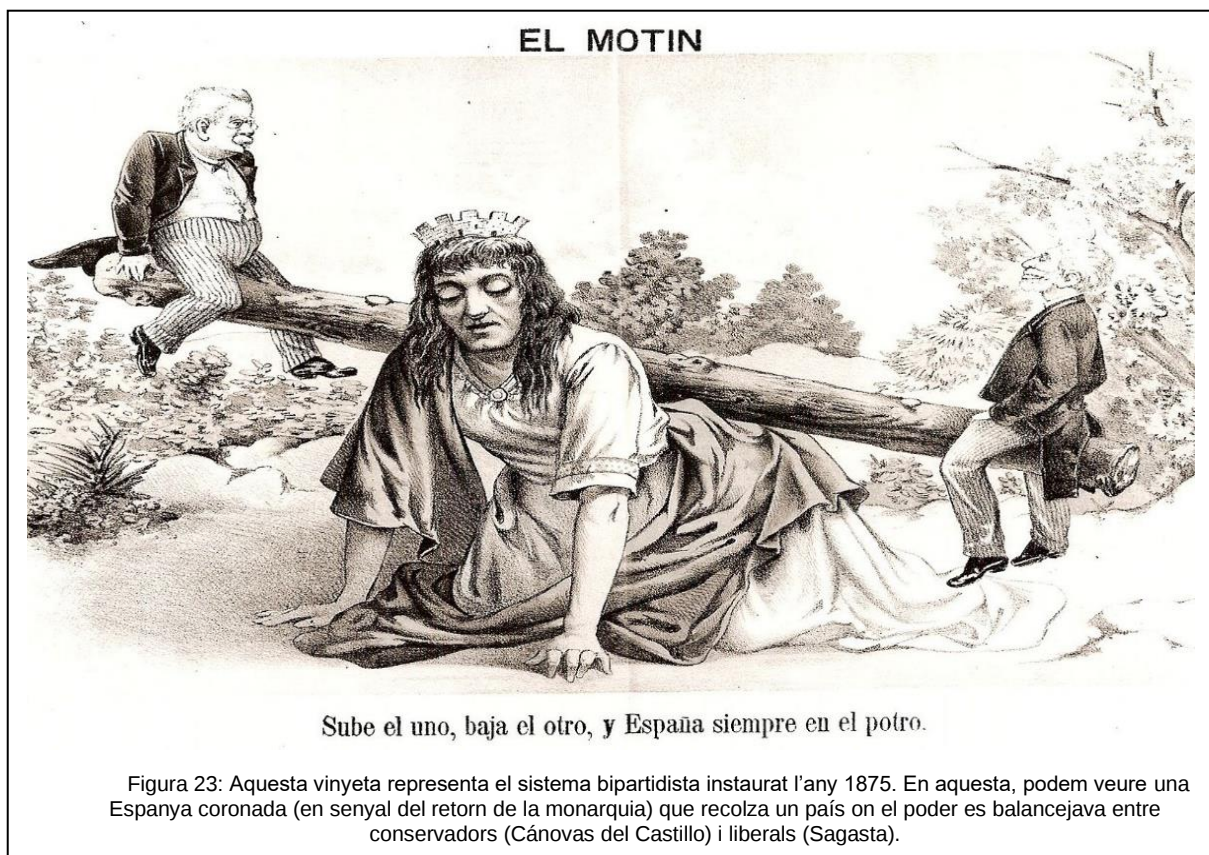
³² Font: Ídem. Pàgines 24, 25.

Aquest model polític va iniciar una etapa de civilisme, on els presidents dels partits líders, eren polítics i no militars.

L'any següent, Cánovas del Castillo creava la Constitució de 1876, que defensava els principis bàsics d'una nació espanyola, catòlica i monàrquica, amb la que es permetia el bipartidisme.

Quan el rei Alfons va morir el 1885, va deixar embarassada a Maria Cristina. La tensió del moment, produïda per la incertesa de si l'hereu acabaria essent home o dona, va crear el Pacte del Pardo, que fou una mena d'entesa per la qual els partits dinàstics es toleraven mútuament mentre es rotaven el govern. Foren èpoques on els cacics van fer molta feina, doncs en les eleccions suposadament democràtiques, s'hi van efectuar moltes tupinades.

El fill del rei acabà essent un noi, Alfons XIII, i la seva mare Maria Cristina en fou regenta (com ja va passar amb la mare d'Isabel, que curiosament, també fou la Regenta Maria Cristina) fins que l'any 1902, tingué majoria d'edat.³³

³³ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 88, 89, 91, 92. D.L. B.12225-2017.

4.4.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

4.4.3. Resum

“Escritura de prestatu otorgada por José Benavent y Bargalló en favor de Antonio Pallerola. Autorizada por Don José Folch y Cabré, notario del colegio del territorio de la Audiencia de Barcelona, residente en Tarragona, á 19 de Junio de 1876.”

En aquesta escriptura, en la que el Notari D. José Folch i Cabré dona fe, es produeix un préstec de voluntat espontània que efectua José Benavent Bargalló, pagès casat de 36 anys, a favor d'Antonio Pallerola Jalonch, vidrier casat de 43 anys. Ambdós, residents del poble de Pratdip.

El préstec es materialitza en la quantitat de 320 pessetes en efectiu que cal retornar amb un termini de dos anys i amb un interès del 6% anual, amb possibilitat de prorrogar el termini, si el creditor hi està d'acord.

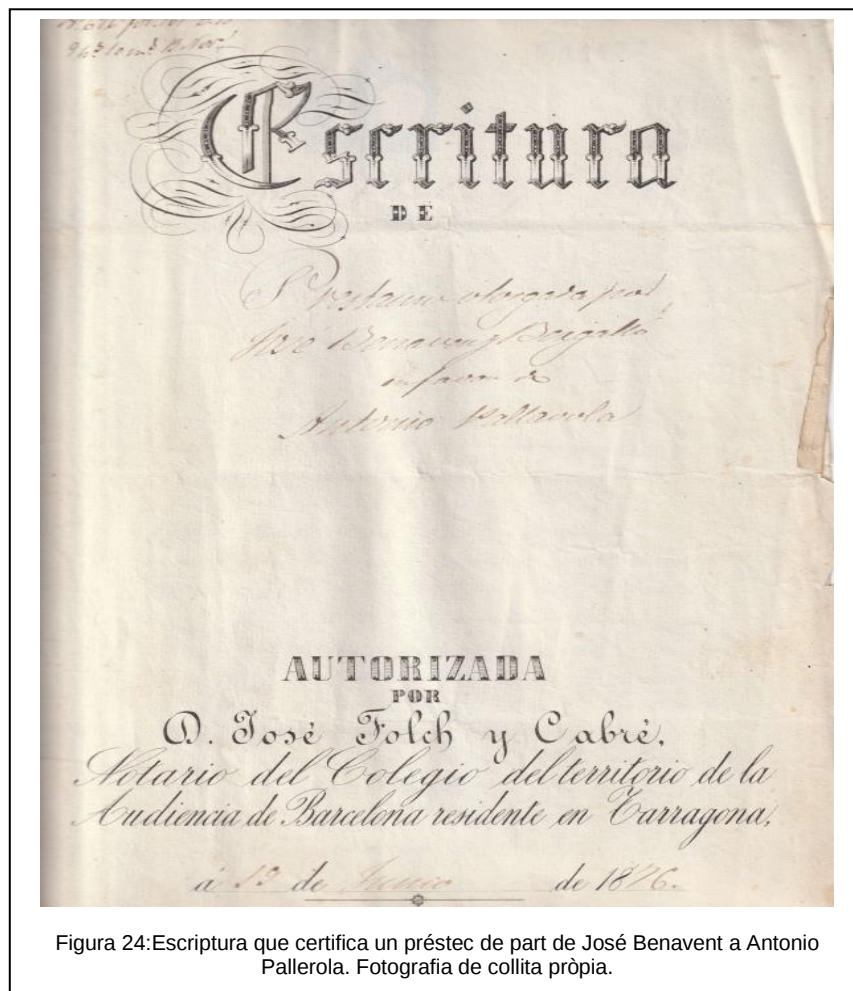

Figura 24: Escripura que certifica un préstec de part de José Benavent a Antonio Pallerola. Fotografia de collita pròpia.

S'estipula que en garantia del préstec que fa José a Antonio, aquest últim hipotecarà la casa pairal, heretada dels seus pares, que queda descrita de la següent forma:

"[...] casa de su propiedad cita en el pueblo de Prasdip y calle llamada La Bajada de Jandó que no tiene numero de unos 40 palmos de ancho y 50 de fondo o sean ochenta metros cuadrados que se componen de planta baja y tres pisos y linda por la derecha saliendo con casa de Jaime Casado, por la izquierda con la de Pedro Fortuny y por la espalda parte con la de Juan Casado y parte con calle de la Olla que libre de toda carga y gravamen.

Le pertenece como herencia de su difunto padre instituido tal en el testamento que acabo vivo [...]"

S'acredita amb la presència dels testimonis Augusto de Torres i Sala i Antonio Rovira i Solsona.

Sabuts del seu dret, escolten el notari llegir l'escriptura. L'aproven firmant-la Antonio Pallerola i José Benavent, que no ho sap fer i dona consentiment de tal acció al primer dels testimonis.

Queda inscrit en el Registre de la Propietat de Falset el dia 14/11/1876.

4.4.4. Anàlisi

En José Benavent és un terratinent.

Tal com podem observar, José Benavent hereta un gran patrimoni, la gran majoria, terrenys agrícoles i habitatges. Podem pensar doncs, que la família dels Benavent ha sigut pagesa, o això sembla.

El patrimoni, està molt ben valorat monetàriament per l'època (només la casa, com ens indica el testament, valia 400 lliures catalanes, que venen a ser unes 1068 pessetes). Això pot induir a pensar que la família del José Benavent no devia anar pas faltada de diners.

De fet, en aquest escrit, José Benavent lliura un préstec a Antonio Pallerola de 320 pessetes, és a dir, una quantitat monetària equivalent al valor d'una

tercera part de la casa. Reforça d'aquesta manera la hipòtesi, doncs podríem entendre-ho com una demostració d'alt nivell adquisitiu.

Si ens fixem detalladament en el recull de cèdules personals, del document *Cédulas Personales. Año económico de 1882-83*, fotografiades en la investigació dels diferents padrons de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Pratdip, el dia 11/8/2022, època en la qual els Pallerola ja tenen comprada la casa, podem observar que signa com a cap de família en dos habitatges de *Calle Arrabal*, en els quals ell en persona no hi resideix (vegeu la figura 25). Podria entendre's com que les famílies hi resideixen gràcies a algun contracte semblant a un lloguer, ja que amb antelació, (del qual no es té constància) es pot veure que aquesta casa no queda en herència. De manera casi segura, José Benavent o els seus avantpassats, foren amos i senyors de l'illa urbana i les cases que l'ocupen.

Finalment, Antonio degué fer diners al poble treballant com a vidrier, i en acumulació conjunta del seu patrimoni heretat, tingué capacitat econòmica suficient com per comprar l'altra casa, la casa pairal de Bajada del Jandó, situada al costat del forn de vidre.

Si a tot això li sumem que les cèdules en qüestió són de l'any 1882-83, època de plenitud del caciquisme a Espanya, que en els escrits notariais actua com a pagès i que a més a més fa préstecs amb interès, José Benavent i la seva figura, recorda a la d'un cacic. Tot i això, en Rofes com a historiador en discrepa:

"No, en aquesta zona no hi havia cacics com els entenem a la resta d'Espanya. Més aviat penso que era un senyor ric que tenia unes terres, que solien tenir un encarregat, un capatàs que distribuïa i portava la finca. Tenir moltes terres no volia dir ser un cacic."

"Evidentment aquestes persones tenien un cert poder perquè eren els que tenien terres i per tant donaven feina."

D'altra banda, sobta que José a diferència d'Antonio, no sàpiga firmar, cosa que denota cert grau d'analfabetisme, no massa comú entre la gent poderosa.

Podria explicar-se partint de la base que la família i el mateix José, viu de la renda del patrimoni heretat, els préstecs i lloguers d'habitatges, o “cups i cel oberts”, i que sempre va ser analfabet.

“És estrany que un terratinent no tingui un mínim d'educació. Era per tant un terratinent que aquí consideràriem com un pagès ric amb moltes propietats que no les té unificades. Unes a Pratdip, unes a Benifallet...”

Més endavant veurem que fa l'hereu José amb el aquest patrimoni.

En definitiva, i gràcies a l'estudi de diversos documents de l'arxiu del poble el dia 22/12/22, he pogut corroborar que aquesta relació de fets conclouen en que José Benavent fou terratinent, declarat de manera oficial. En l'escriptura *Padrón municipal del año 1876*, que veiem en la figura 26, José Benavent Bargalló apareix com a terratinent de terres a Benifallet, un poble del Baix Ebre. Aquesta és, sens dubte, la prova definitiva que ens explica com pot José Benavent, tenir tanta riquesa patrimonial.

Terratenientes.			
235	Miguel Bargalló Costa	Montung	2 52
236	José Benavent Bargalló	Benifallet	1 24
237	Juan Benavent Benavent	Arabal	14 06
238	M. Benavent Benavent	Arabal	102 53
239	Juan Benavent Benavent	Arabal	14 20
240	José Benavent Benavent	Arabal	3 18
241	Pedro Benavent Benavent	Arabal	6 98
242	José Benavent Benavent	Arabal	14 30
243	Juan Benavent Benavent	Arabal	6 88
244	Juan Benavent Benavent	Arabal	14 28
245	Pedro Benavent Benavent	Arabal	14 54
246	José Benavent Benavent	Arabal	10 95
247	M. Benavent Benavent	Arabal	14 52
248	José Benavent Benavent	Arabal	14 56
249	Juan Benavent Benavent	Arabal	11 35
Suma			1126 72

Figura 25: Llista dels terratinents del poble, que mantenen les seves terres. En el número 237, hi trobem el senyor José Benavent Bargalló, amb terrenys a Benifallet. Fotografia de collita pròpia.

CÉDULAS PERSONALES.

PROVINCIA DE TARRAGONA. Año económico de 1882-83. Distrito municipal de Pratdij

CALLE DE Amalul CASA NUM. 16 CUARTO único BARRIO DE _____

PADRON de los individuos sujetos al impuesto sobre cédulas personales que habitan la expresada casa.

NOMBRE Y APELLIDOS DE LOS INTERESADOS.	EDAD.	NATURALEZA.	PROVINCIA.	ESTADO.	PROFESION.	CONTRIBUCION PERSONAL QUE SATISFACE AL INTERESADO.		SOLUDO o haber anual que tiene asignado.	OFICINA, corporación, establecimiento, empresa, fábrica, etc., donde presta sus servicios.	ALQUILER que paga directamente por arrendamiento de la casa que habita.	CLASE de cédula que debe expedirse.
						TERRESTRIAL.	INDUSTRIAL.				
<u>Ante Pallerola Golen</u>	<u>50</u>	<u>Jumela</u>	<u>Lérida</u>	<u>casado</u>	<u>viñero</u>						
<u>Antonia Rob. Capony</u>	<u>60</u>	<u>Valldena</u>	<u>"</u>	<u>"</u>	<u>labrador</u>						
<u>Juan Pallerola Rey</u>	<u>18</u>	<u>Lérida</u>	<u>Tarrega</u>	<u>soltero</u>	<u>viñero</u>						

Pratdij 11 de Mayo de 1882
El cabeza de familia,
P. O.
José Benavent

1) Esta casilla no debe llenarse por los interesados.

CÉDULAS PERSONALES.

PROVINCIA DE TARRAGONA. Año económico de 1882-83. Distrito municipal de Pratdij

CALLE DE Amalul CASA NUM. 4 CUARTO único BARRIO DE _____

PADRON de los individuos sujetos al impuesto sobre cédulas personales que habitan la expresada casa.

NOMBRE Y APELLIDOS DE LOS INTERESADOS.	EDAD.	NATURALEZA.	PROVINCIA.	ESTADO.	PROFESION.	CONTRIBUCION PERSONAL QUE SATISFACE AL INTERESADO.		SOLUDO o haber anual que tiene asignado.	OFICINA, corporación, establecimiento, empresa, fábrica, etc., donde presta sus servicios.	ALQUILER que paga directamente por arrendamiento de la casa que habita.	CLASE de cédula que debe expedirse.
						TERRESTRIAL.	INDUSTRIAL.				
<u>Juan Casadó Castillon</u>	<u>51</u>	<u>Pratdij</u>	<u>Tarrega</u>	<u>casado</u>	<u>labrador</u>						
<u>Josefa Rey Rob.</u>	<u>51</u>	<u>Lérida</u>	<u>"</u>	<u>"</u>	<u>"</u>						
<u>Marina Castillon S.</u>	<u>70</u>	<u>Pratdij</u>	<u>"</u>	<u>viuda</u>	<u>"</u>						

Pratdij 11 de Mayo de 1882
El cabeza de familia,
P. O.
José Benavent

1) Esta casilla no debe llenarse por los interesados.

Figura 26: Comparativa de les cèdules personals de les famílies Pallerola i Casadó, ambdós amb José Benavent com a cap de família, sense residir en cap dels habitatges. Fotografies de collita pròpia.

Hipòtesi: s'hipoteca la casa?

La garantia del préstec que té José, és hipotecar la casa. Però com pot hipotecar una casa que és seva?

Si muntem una hipòtesi que quadri amb aquesta història, podríem entendre que José i Antonio acorden de paraula que l'últim li comprarà la casa al primer. Possiblement, Antonio que no tenia diners suficients (que més endavant veurem que aquest habitatge, sumat de un seguit de finques, li costarà més de 2000 pessetes), li demana expressament un préstec de 320 pessetes, que cal retornar amb interessos, en un termini de 2 anys.

Sabent això, ara si que podem entendre que, en el cas que no retorni les 320 pessetes acordades a l'interès adient, li pot perdre la casa que just acaba de comprar.

L'arribada de la pesseta

De manera evident, doncs ens trobem en l'any 1876, el sistema monetari amb el que es mou la economia espanyola ja és la pesseta.

Creada per el català Laureà Figuerola, ministre d'Hisenda de l'Estat espanyol, l'instaura l'any 1869, intentant arreglar dos problemes evidents que dificultaven, encara més el mercat interior espanyol. Aquests problemes eren: la diversificació dels mètodes de pagament i de les monedes espanyoles, a més de l'escassa circulació d'aquestes, degut al valor del metall del que estaven compostes (or i plata principalment). Posteriorment, aquesta, també es va començar a transmetre en bitllets, és a dir, en moneda de paper.

L'origen de la pesseta es remunta a la “peceta de Barcelona”, tal com es menciona en l'anàlisi del primer escrit.³⁴

La família dels Pallerola entra en escena

En aquesta escriptura, es fa per primer cop menció a Antonio Pallerola, un home de 43 anys d'edat, vidrier, veí de Pratdip. És el primer individu de la

³⁴ Font: (2022, Novembre 18). *Peceta*. Wikipedia.
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Peceta>

meva família des que es té registre, a excepció dels seus pares. Queda reflectit en el testament del mateix Antonio (efectuat l'any 1903) que demana un préstec degut a què arriba a Prasdip amb les butxaques buides, possiblement a buscar feina com a vidrier. A partir d'aquest escrit, també cal destacar que la família Benavent passarà a segon pla. En els següents documents, veurem perquè i d'on sorgeix Antonio.

Timbratge

El segell amb el que ens trobem, manté diferències apreciables en comparació als usats durant el regnat d'Isabel II.

Per començar, aquest timbre ja té una forma rectangular i no rodona. Hi apareix també la figura d'una dona asseguda, que ens pot recordar a alguna figura mitològica clàssica, portant el que sembla una rama d'olivera i un pergamí en respectives mans. Apareix dins d'un marc amb decoracions i ornaments de l'època.

En aquesta mateixa estampa hi trobem la classe a la qual pertany, "*SELLO 10°*", amb un valor d'una pesseta i un color blavós. També detectem l'any corrent, 1876, i hi apareix sota del braç esquerre, el gravat d'un home de perfil, podent pensar que és el rei Alfons XII.

Cal destacar, escrit als laterals, la frase conjunta que diu: "*IMPT^o GUERRA 50 POR %*", fent referència a un impost implantat des de 1874 per tal de cobrir part de les despeses militars que Espanya consumia en els diversos conflictes en els que estava immersa, com la Guerra dels deu anys a Cuba, o les resurreccions carlistes al nord del país. El 50% de l'impost que exigia el timbratge doncs, es destinava a cobrir les demandes de l'exèrcit.

D'altra banda, trobem a l'esquerra del document un altre segell també rectangular, encara que més petit i imprès en negre. L'any 1874, l'Estat en buscar explotar el rendiment dels impostos exigits pel timbratge, va crear una entitat privada amb el nom de *Sociedad del Timbre*. D'aquesta manera, aquest segell, es va crear entre els anys 1875-1876 de la mà de la *American Note Bank Company*, dels Estats Units, encarregat pel govern espanyol.

La impremta americana, va voler reproduir una efígie que representés una Espanya republicana, doncs Espanya acabava de sortir de tal procés. És per això que la dona que apareix en el timbre, porta una corona mural. Adherits als respectius escrits, varen servir de contrasenya i d'autenticació per als documents oficials. Sota de cada timbre, hi havia el nom de cada província on s'adheria.

A sobre d'aquest, hi va un nombre de sèrie per tal de classificar els documents.³⁵

Per acabar, trobem un gravat a la dreta del document on hi apareix l'escut monàrquic d'Espanya envoltat per la frase següent: "*FABRICA DEL SELLO · 1876*".

Faig menció també a una altre segell imprès a final d'aquest document, que també anirà apareixent en alguns dels pròxims documents. D'aquest marcador, tot i que es veu molt malament i no es concep el símbol, encara es distingeix les lletres que el conformen "*REGISTRO DE LA PROPIEDAD · FALSET*", tot indicant que el document queda inserit en el registre i que així ho aprova el propi registrador, Enrique Ruíz.

Figura 27: Segells emparats durant l'any 1876, sota el regnat d'Alfons XII. Pertanyen a aquest document. Fotografia de collita pròpia.

³⁵ Font: (2022, Novembre 20). *Sellos de Huelva*. Huelvapedia.
https://huelvapedia.wikanda.es/wiki/Sellos_de_Huelva

Font: (2022, Novembre 20). *Impuesto de Guerra 50 por %*. Filatelia digital.
<http://www.filateliadigital.com/impuesto-de-guerra-50-por/>

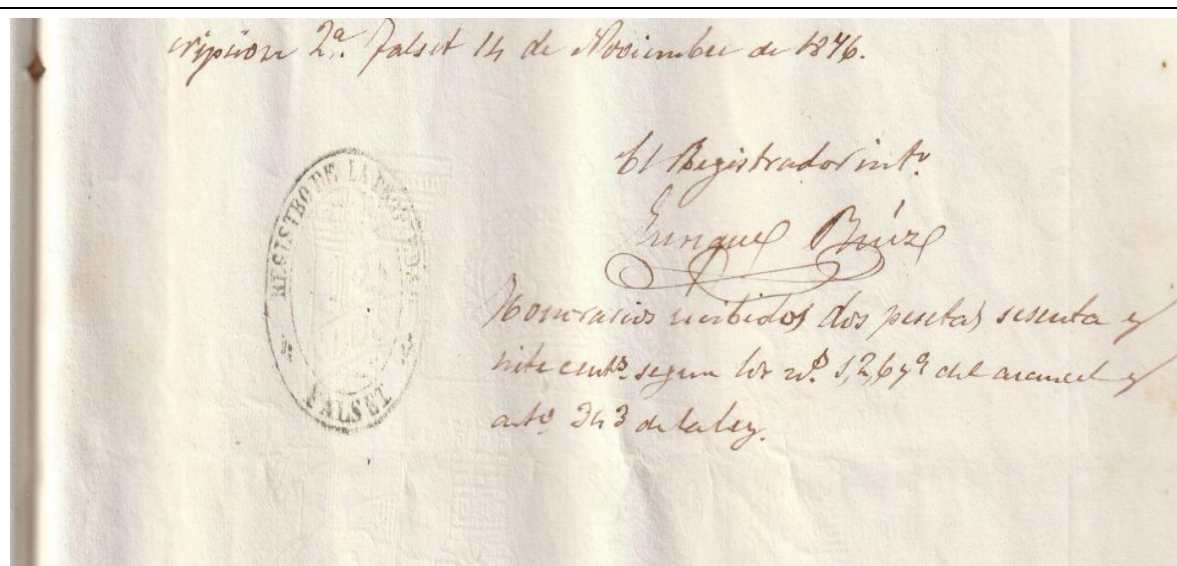

Figura 28: Escaneig del document quart. Aquesta fotografia mostra el segell del Registre de la Propietat de Falset. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

En aquesta escriptura es realitza un préstec per part de José Benavent a favor d'Antonio Pallerola, per l'import de 320 pessetes en efectiu. El destinatari del préstec es converteix en deutor, doncs Antonio té un termini de dos anys per retornar el favor que li fa José, amb l'interès del 6% anual.

Per a què vol aquest préstec? Possiblement, per comprar la casa que Antonio acabarà adquirint, demanant una ajuda econòmica a través del préstec econòmic. Així, s'explica millor (com ja queda fet en l'anàlisi d'aquesta escriptura), perquè José hipoteca una casa que en el futur, acabarà essent dels Pallerola.

De fet, aquesta teoria, encara encaixa millor amb la figura d'un terratinent o d'un pagès ric que amb la d'un bon amic, doncs ens trobem amb un senyor que busca guanyar-se la vida movent diners amb les seves propietats. De totes maneres, Antonio finalment quan estigui fent el testament, demanarà testimoni a José Benavent.

Hi participen:

Troblem a les persones següents:

- José Benavent, el prestador. Deu tenir entre 36 i 37 anys, si fem comptes.
- Antonio Pallerola, destinatari i per tant deutor. És el primer Pallerola del que tenim menció en termes cronològics.
- Don José Folch i Cabré, notari que dona fe de tal escrit.
- Augusto de Torres i Sala i Antonio Rovira, testimonis que també donen fe. Augusto, firma en nom de José, ja que aquest no ho sap fer.

4.5. Document cinquè (1876). Compravenda d'una porció de terra a Senan

4.5.1. Context

històric

El context històric d'aquest document, torna a repassar els mateixos punts que es treballen en el document previ, degut a què estem parlem del mateix any en qüestió. No hi ha res nou a afegir.

4.5.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

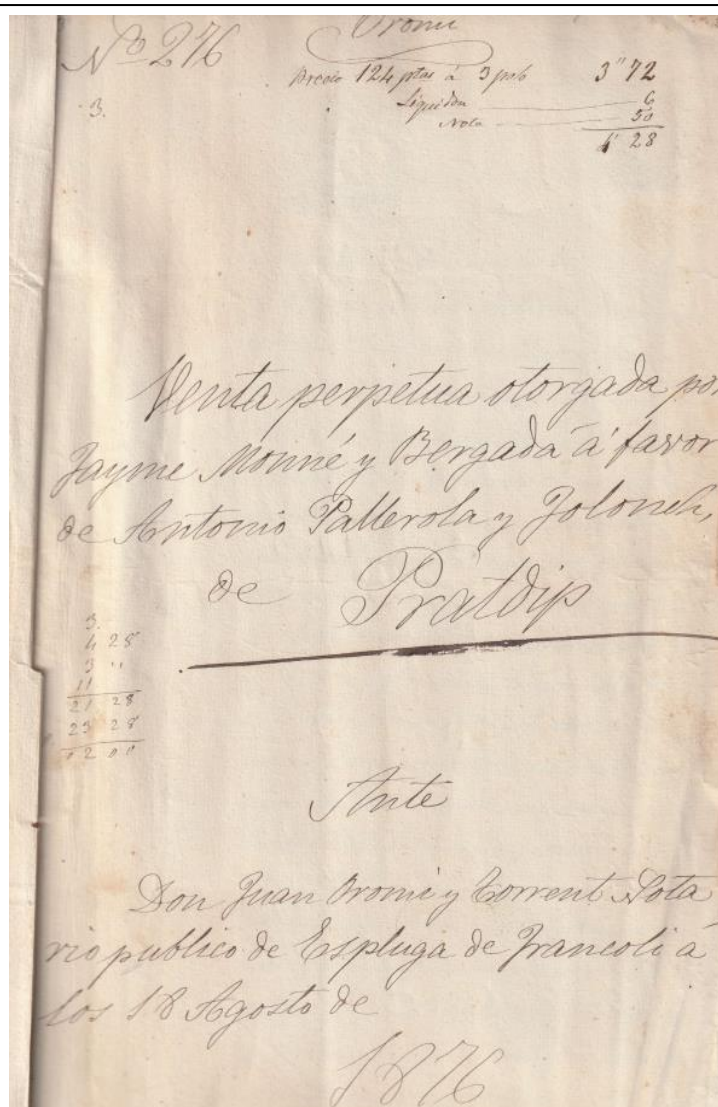

Figura 29: Portada del document cinquè, que certifica una compravenda d'una porció de terra a Senan. Fotografia de collita pròpia.

4.5.3. Resum

“Venta perpetua otorgada por Jayme Monné y Bergadá á favor de Antonio Pallerola y Jolonch, de Pratdip. Ante Don Juan Oromí y Torrent Notario publico de l’Espluga de Francolí á los 18 Agosto de 1876.”

Redactada a l’Espluga de Francolí, corrobora una compravenda d’un terreny descrit literalment com:

“[...] una porción de tierra campa de 26 centiareas y 5 centímetros, equivalente a 31 palmos de ancho, y de largo 50 palmos, que es parte de una pieza de tierra campa por junto de 33 areas, antes 71 areas y 79 centiareas. Citado en el pueblo de Senant, partida del Entreforch. Lindante por oriente con el camino de la Fuente, por mediodía con una porción de tierra procedente de la misma finca que fue vendida á Ramon Poch, y por poniente y cierzo con lo restante queda á favor del vendedor. La finca por entera, linda por oriente con el camino de la Fuente ósea de Fullea, por mediodía con José Vallverdú, y por poniente y cierzo con el camino de la Fuente. [...]”

Jayme Monné i Bergadá, pagès casat de 33 anys d’edat, veí de Senan, va heretar de la seva mare Francisca Berguedá i Pallisó tal porció de terra que ara ven, en valor de 124 pessetes, al comprador Antonio Pallerola Jolonch. Vidrier de 43 anys d’edat, casat, és també veí de Pratdip.

Es formula un pacte en el que el comprador podrà extreure de la cantera, situada en la finca del vendedor, tot el material que el comprador necessiti per edificar. Els desperfectes causats, conseqüència de la extracció, hauran de ser indemnitzats.

En presència dels testimonis Ramon Oliveres i Trán, cirurgià veí de Ciutadilla, així com Francisco Miró i Termens, veí de l’Espluga de Francolí. Firma Antonio Pallerola i Jolonch, i també ho fa per Jayme Monné i Bergadá, que no sap escriure, com també firma, a la seva voluntat, els testimonis.

Es paga a Hisenda el 18/9/1876 i s’inscriu al Registre de la Propietat de Montblanc el 23/10/1876.

4.5.4. Anàlisi

Hipòtesi: Que busca Antonio a Senan?

Amb total certesa, estem parlant de l'únic document redactat fora del poble, doncs s'escriu a l'Espluga de Francolí i fa referència a un tros de terra comprat a Senan. Però perquè a Senan? Què hi té a veure Antonio Pallerola amb aquesta localitat?

Després d'haver estudiat els documents que segueixen aquest, he estat incapaç d'elaborar cap teoria que expliqui aquesta acció econòmica, possiblement degut a la falta d'informació. L'única hipòtesi possible que podria encaixar amb aquesta gran pregunta, partiria de la proximitat geogràfica que comparteix Vallbona de les Monges amb Senan. M'explico: en el testament d'Antonio Pallerola Jalonch, fet l'any 1903, descobrim que essent vidu de Maria Vives, dona amb la que va tenir un únic fill anomenat Francisco Pallerola Vives (al qual li entregarà el pati de Senan), es tornà a casar poc després tenint un segon matrimoni amb Antonia Poch i Capons, natural de Vallbona de les Monges, amb la que va tenir quatre fills més.

Podem determinar que es va casar poc després de quedar-se vidu, ja que quan Francisco Pallerola tenia tant sols 3 anys, nasqué la segona filla Antonia, fruit del segon matrimoni, tal com ens indica el padró municipal de la figura 30.

Si pensem que encara que Antonia Poch i Capons nasqué a Vallbona de les Monges, les seves arrels familiars provinguessin de Senan (amb la possibilitat que potser la família dels Pallerola hi va acabar fent cap), es pot entendre que, Antonio Pallerola després d'arribar a Pratdip (no sabem si adinerat o totalment nu econòmicament), treballa com a vidrier i que compra un terreny a Senan (doncs s'estipula l'existència d'una cantera, d'on podrà treure pedra per tal de construir-hi) al que Antonio i Antonia conjuntament, a primeres instàncies, tingueren intencions de retornar.

No quadra el fet que, el mateix any 1876 i després de pocs mesos, Antonio comprà la casa pairal que avui en dia la meua família encara té, fet que implica una decisió ferma amb la que anuncia establir-se a Pratdip.

Podria explicar-se si entenem que després de fer diners al poble, i de comprar un conjunt patrimonial que devia valer molts diners en aquells temps, possiblement Antonio i la seva consort, decidissin quedar-se al poble de manera definitiva.

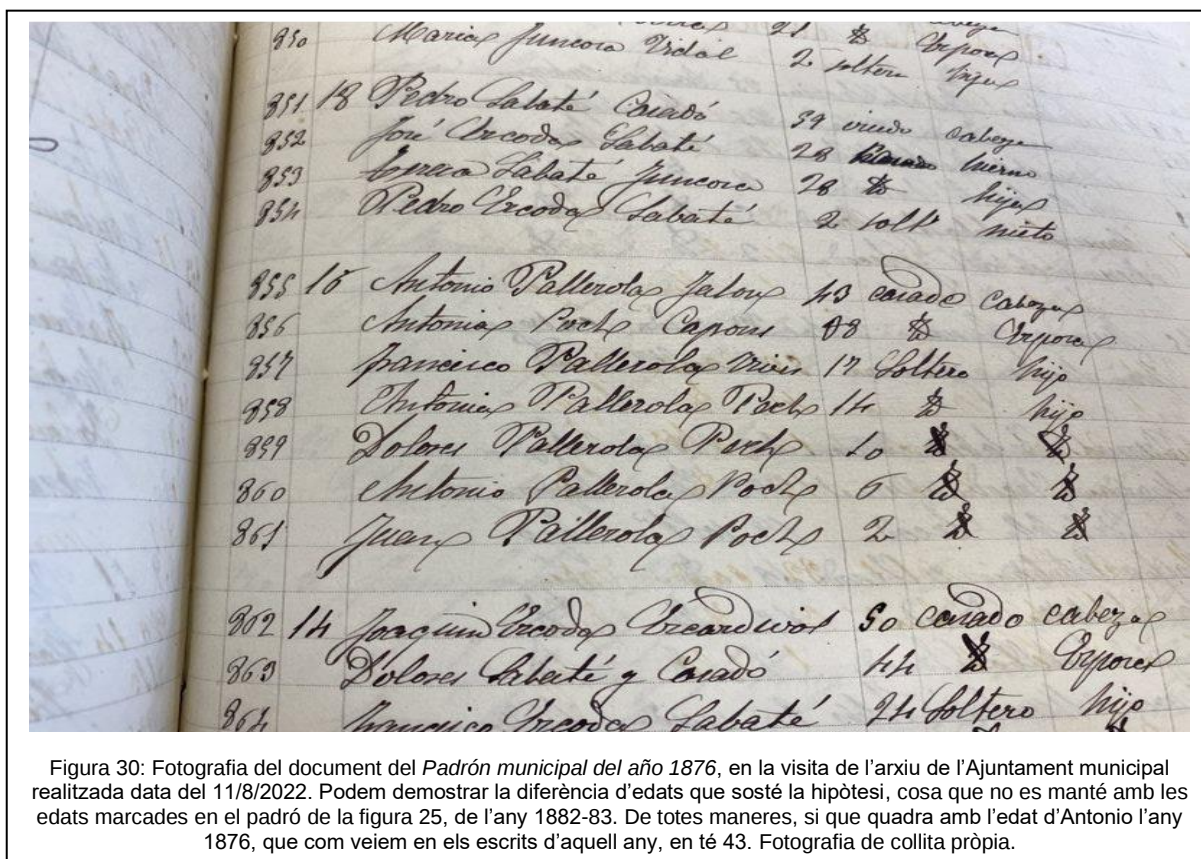

Figura 30: Fotografia del document del Padrón municipal del año 1876, en la visita de l'arxiu de l'Ajuntament municipal realitzada data del 11/8/2022. Podem demostrar la diferència d'edats que sosté la hipòtesi, cosa que no es manté amb les edats marcades en el padró de la figura 25, de l'any 1882-83. De totes maneres, si que quadra amb l'edat d'Antonio l'any 1876, que com veiem en els escrits d'aquell any, en té 43. Fotografia de collita pròpia.

Els partits judicials

Els partits judicials són unes unitats territorials on s'hi integren varis municipis o regions, normalment dins de la mateixa província.

En el cas de Senan i l'Espluga de Francolí, actualment municipis de la Conca de Barberà, varen pertànyer en el passat, com bé acrediten els segells, al partit judicial de Montblanc. Actualment però, aquests tres municipis mencionats, pertanyen al partit judicial de Valls.

Per contra, si Pratedip va pertànyer al partit judicial de Falset, ara és inclòs en el de Reus.

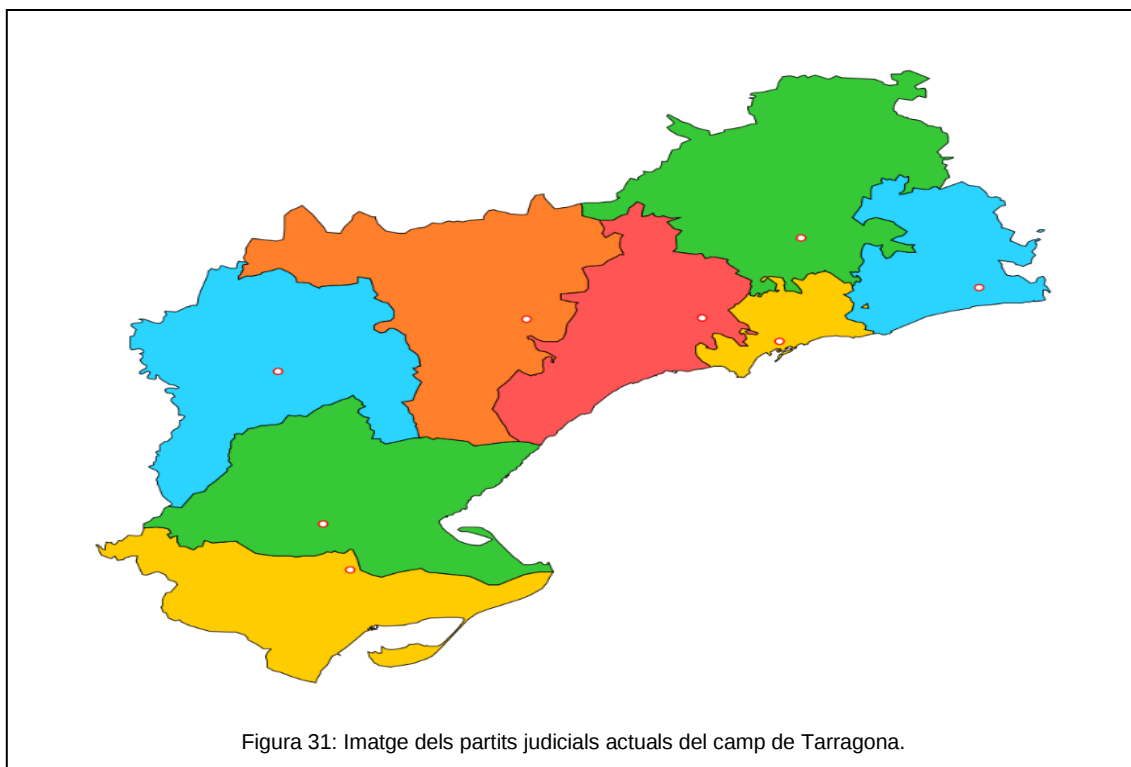

Figura 31: Imatge dels partits judicials actuals del camp de Tarragona.

Timbratge

El timbres que acompanyen aquest escrit són de la mateixa generació que els usats en l'anterior document. L'únic que manté diferències és el més gran, aquell on apareix la dona asseguda entre una ornamentació, no exactament idèntica al escrit quart, típica del moment. En aquest cas, el segell està imprès en negre i pertany a una classe diferent “*SELLO N°11*” amb un preu de 50 cèntims de pesseta.³⁶

En aquest cas, com el document es fa a l'Espluga de Francolí i tracta sobre una compravenda territorial a Senan, ambdós partits de Montblanc. Aquest document s'inscriu en el Registre de la Propietat de Montblanc, tal com el segell que ocupa l'última pàgina de l'escrit ho certifica.

³⁶ Font: (2022, Novembre 22). *Partido judicial (España)*. Wikipedia. [https://es.wikipedia.org/wiki/Partido_judicial_\(Espa%C3%B1a\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Partido_judicial_(Espa%C3%B1a))

Figura 32: Segells d'impressió i d'estampa sobre del document cinquè. Fotografia de collita pròpia.

Figura 33: El segon segell indica el registre que es té del document en el Registre de la Propietat de Falset. El de més amunt, indica que se n'ha fet la liquidació i per tant el pagament a Hisenda. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

El document cinquè, centra els esforços en redactar, tot presentant-nos els involucrats, una acció de compravenda efectuada per Jayme Monné, un home de Senan, a favor de Antonio Pallerola, que viu a Pratdip.

Antonio compra un tros de terra situada en el poble de Senan, on hi pretén edificar quelcom. De totes formes, no s'estipula raó per la qual Antonio busqui

realitzar aquesta acció. Com ja queda escrit en la hipòtesis, concebuda dins l'anàlisi d'aquest escrit, ens en podem intentar fer una idea.

Hi participen:

En formen part:

- Jayme Monné Berguedá, pagès casat de 33 anys d'edat, veí de Senan. És fill de Francisca Berguedá i Pallisó.
- Antonio Pallerola Joloch, vidrier de 43 anys d'edat, casat i veí de Prasdip.
- Juan Oromí i Torrent, notari públic de l'Espluga de Francolí.
- Ramon Oliveres i Trán, testimoni i cirurgià veí de Ciutadilla, poble situat actualment a la comarca de l'Urgell, Lleida.
- Francisco Miró i Termens, veí de la Espluga de Francolí.

4.6. Document sisè (1876). Retorn del préstec

4.6.1. Context històric

El context històric d'aquest document, com l'anterior, queda concebut en el mateix any i per tant mateixa època que en l'anterior. No hi ha res nou a afegir.

4.6.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

4.6.3. Resum

“Escritura de carta de pago otorgada por Antonio Pallerola y Jalon en favor de José Benavent y Bargalló autorizada por D. José Folch y Cabré, Notario del Colegio del territorio de la Audiencia de Barcelona residente en Tarragona, á 3 de Noviembre de 1876.”

Es retornen els diners, la quantitat de 320 pessetes, sense els interessos demanats, degut a què tant sols havien passat cinc mesos i mig des que són demanats.

Es fa menció a l'acta del dia 19/6/1876, en la que es va acordar realitzar un préstec amb la garantia d'hipotecar la casa.

Es redacta a Tarragona, en presència de Roman Ybañez i Hernandez i d'Antonio Rovira i Solsona, veïns d'aquesta ciutat, firmant-la Antonio Pallerola i aquest també ho fa per José Benavent, que diu no saber-ho fer, així com també el primer dels testimonis.

S'inscriu al Registre de la Propietat de Falset a 16/11/1876.

Es cancel·la el crèdit hipotecari al que es refereix aquest document, el dia 16/6/1877.

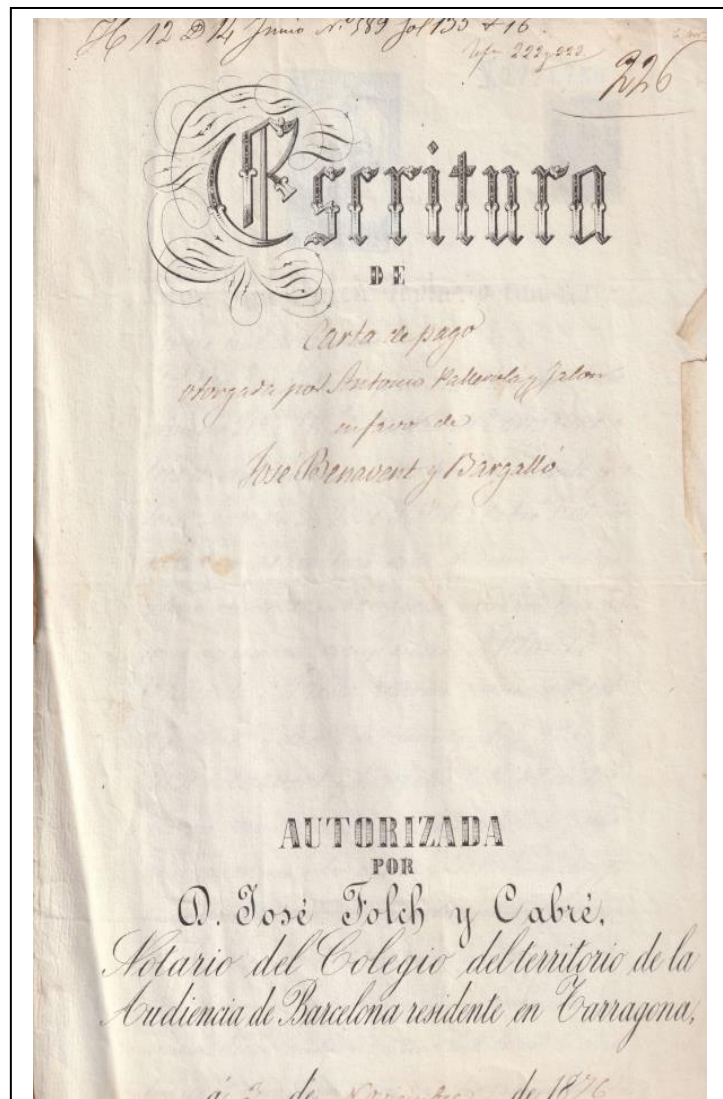

Figura 34: Portada que encapçala el document sisè, escrita per José Folch i Cabré, el notari. Fotografia de collita pròpia.

4.6.4. Anàlisi

Les cèdules personals

Fa 150 anys, la gent de llavors no tenia un DNI com ara tenim nosaltres. Els catalans i les catalanes del S.XIX i principis del S.XX, així com la resta d'espanyols, s'identificaven amb unes cèdules personals. A la pràctica, podríem estar parlant d'un DNI primitiu. En aquest, com en l'actual, s'indicava la informació general del portant, com ara bé el nom, la data de naixement, la naturalitat, l'estat en el que es troba, la professió, el lloc d'habitatge i un nombre d'identificació, entre d'altres. Sempre que es realitzava una d'aquestes, tocava pagar un impost.³⁷

³⁷ Font: (2022, Novembre 25) *Historia de los documentos de identidad. España 1820-2026*. Cuerpo Nacional de Policía.
https://www.dnielectronico.es/PDFs/Historia_de_los_documentos_de_identidad.pdf

TARJETA PROVISIONAL DE IDENTIDAD

GUARDIA CIVIL

Comandancia de Tarragona
 Puesto Montroig
 Núm. Registro 146

La expide gratuitamente la Guardia Civil para facilitar la identificación de la población rural.
 Eficaz únicamente hasta la expedición del Documento Nacional de Identidad creado por Decreto de 2 de marzo de 1944.

Primer apellido Cugat
 Segundo apellido Ferré
 Nombre Marcelino

Edad 78 Naturaleza Gratuito Estado V.
 Profesión u oficio hombre
 Domicilio en Pratclips y Burrell 11
 Señas personales estatura regular, pelo blanco, ojos castaños claros.
 Se traslada con frecuencia a trabaja las provincias de Cataluña

Montroig 27 de enero de 19 46
 El interesado, Marcelino Cugat El Comandante del Puesto, Narciso Martínez Poch

(Fotografía y sello)

(Pulgar mano derecha)

Figura 35: Imatge d'una cèdula persona de 1946, pertanyent a Marcelino Cugat Ferré, consort d'Antonia Pallerola Poch, aquesta última, filla d'Antonio Pallerola Gelon. Fotografies de collita pròpia.

Timbratge

Els segells que ocupen aquest document, són exactament idèntics als analitzats en el document quart *Préstec de José Benavent a favor d'Antonio Pallerola*, de 19/6/1876. N'adjunto fotografies en les figures 36 i 37.

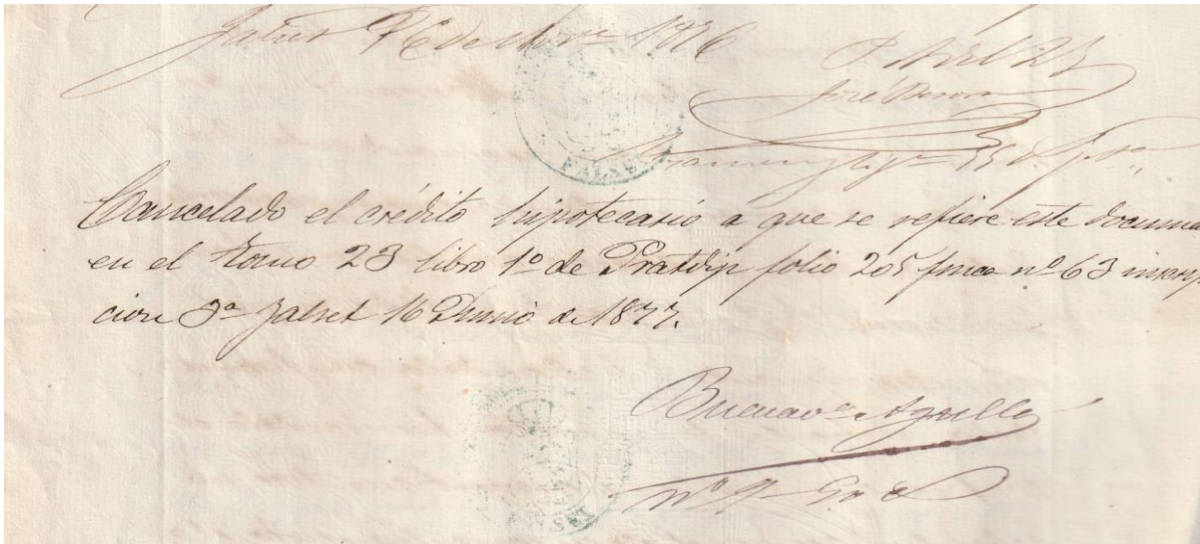

Figura 36: Acreditació via segellament d'inscripció del document al Registre de la Propietat de Falset. Fotografia de collita pròpia.

Figura 37: Timbres del document sisè. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

Entenem doncs que en aquesta escriptura, es realitza un retorn del préstec demanat per Antonio Pallerola. No especifica cap paga d'interessos, potser perquè el temps que passa entre que es demana i es fa, solament és de pocs mesos. D'aquesta manera, també s'anul·la, com bé queda redactat, la hipoteca de la casa pairal.

Hi participen:

Hi apareixen les següents persones:

- José Benavent, al que li retornen els diners.
- Antonio Pallerola, deutor que compleix la seva promesa. Retorna el préstec.
- Don José Folch i Cabré, el notari.
- Roman Ybañez i Hernandez i d'Antonio Rovira i Solsona, veïns de la ciutat de Tarragona.

4.7. Document setè (1876). Compravenda de propietats

4.7.1. Context històric

El context històric d'aquest document, torna a repassar els mateixos punts que es treballen en els anteriors documents, degut a què queda concebut en el mateix any i per tant mateixa època. No hi ha res nou a afegir.

4.7.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

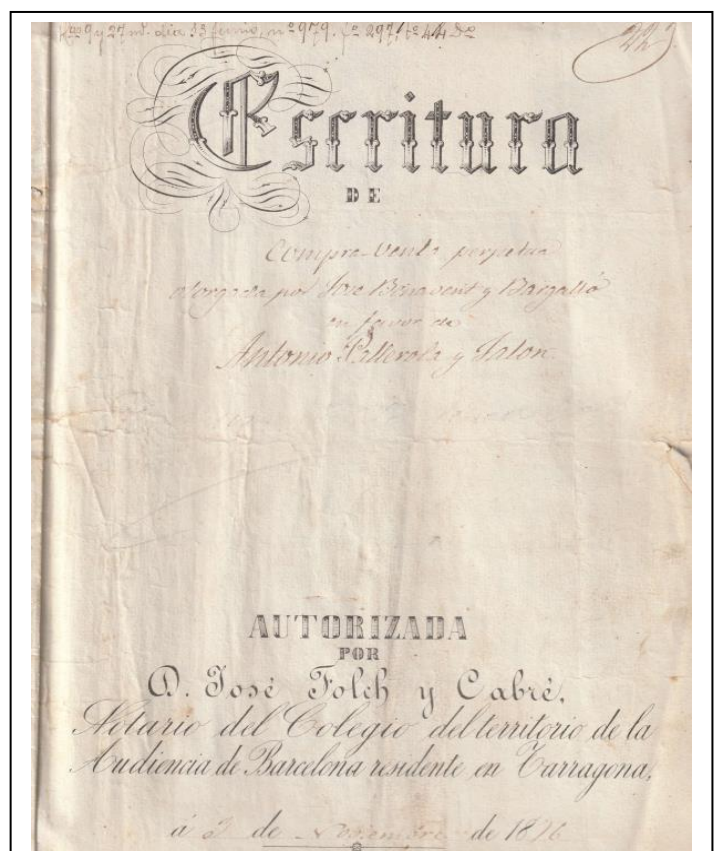

Figura 38: Portada del document setè: Compravenda de propietats de José Benavent a favor d'Antonio Pallerola. Fotografia de collita

4.7.3. Resum

“Escritura de Compra-venta perpetua otorgada por José Benavent y Bargalló en favor de Antonio Pallerola y Jalon. Autorizada por Don José Folch y Cabré, notario del colegio del territorio de la Audiencia de Barcelona, residente en Tarragona, 3 de Noviembre de 1876.”

L'escriptura setena, evidencia, com bé diu el títol, una compravenda efectuada entre José Benavent a favor d'Antonio Pallerola. Gràcies a aquest escrit, sabem que:

José Benavent i Bargalló de 38 anys, és un pagès casat veí del poble. D'altra banda, Antonio Pallerola i Jalon, de 43 anys, és un vidrier casat veí de Pratdip. Les propietats venudes a continuació, són producte de l'herència del seu pare.

Tot seguit, José ven perpètuament a Antonio els següents béns:

- La casa pairal, situada al carrer de *La Bajada del Jandó*, sense nombre, mesura 40 pams d'amplitud i 50 de llarg, és a dir, d'uns 77 m². Limita amb els veïns ja citats anteriorment.
- Un tros de terra, de nom *La Partida del Puchino* que conté vinya, garrofes, garriga i *panllevar*, és a dir, cereals. Mesura 6 jornals i limita amb els mateixos veïns. Citats anteriorment.
- Un hort, anomenat *Huerta del Moli*, de 10 cèntims de jornal. Aquesta limita a orient amb Mateu Rovira, a migdia amb Jaume Prous. A ponent, ho fa amb Antonio Vidal i al nord amb Francisco Rovira.
- Una última porció de terra, que porta el nom de Coll de Pradell. Es troba plantada d'ametllers i vinya. Mesura 4 jornals d'extensió, sense conèixer l'equivalència en metres quadrats. Els seus límits confronten amb els veïns ja esmentats en documents anteriors.

La totalitat de la venda, puja al preu de 1000 lliures catalanes, equivalents a 2666 pessetes i 66 cèntims. La venda s'efectua en efectiu, comptat pel mateix notari.

Es fa en presència dels mateixos testimonis (Roman Ybañez i Hernandez i d'Antonio Rovira i Solsona) i sota les mateixes condicions, degut a què aquest document s'efectuà el mateix dia i lloc que en el document anterior.

Es registra a Falset a dia 19/6/1877. Posteriorment, el Coll de Pradell s'inscriu a l'Ajuntament de Pratdip un 14/6/1902.

4.7.4. Anàlisi

Coll de Prevell o de Pradell?

Ben bé, no sabem quina és la versió autèntica. De tota manera, avui en dia, aquest fenomen geogràfic és anomenat com a Coll de Prevell, tal com queda registrat en el tercer document del 1864. Sembla ser que és el notari José Folch i Cabré que erra en escriure el nom, doncs dit verbalment no manté diferències exagerades.

Al llarg de tots els documents, els diferents escriptors aniran usant aquesta dicotomia.

Antonio Pallerola i les versions del segon cognom

Curiosament, es donen fins a tres versions diferents del segon cognom d'Antonio. En la seva primera aparició, la del 18/8/1876 del document quart, José Folch i Cabré, el registra com a Antonio Pallerola i Jalonch. La seva segona aparició, escrita per Juan Oromé i Torrent del document cinquè, fet el 18/8/1876, hi surt com a Antonio Pallerola i Jolonch. En les seves dues últimes intervencions, les del 3/11/1876 dels documents sisè i setè, redactats per altre cop José Folch i Cabré, trobem a Antonio Pallerola i Jalon. Però és que en l'escriptura onzena de 1903, el notari Tomás Font expressa a Antonio com a Antonio Pallerola Gelon.

No sabem quin nom és el que està ben escrit, però si que sabem que pot ser un símptoma de la falta de normativització vigent en aquella època, així com la clara falta d'alfabetització de la societat. Antonio, al capdamunt de la situació, no sap com s'escriu el seu segon cognom, com bé explica l'historiador:

“Depèn del notari que ho escrivia. En aquesta època no hi havia una cultura massa estesa i es guiaven més per la fonètica. Aquest és un fet molt habitual en molts cognoms.”

“Hogar, dulce hogar” ?

Gràcies a la investigació realitzada a l'Arxiu Municipal els dies 11/8/22 i el dia 22/12/22, hem pogut determinar que quan Antonio comprà la casa l'any 1876, Antonio i la seva família no estaven empadronats en aquest habitatge, sinó que de fet, ho estaven en una casa de *Calle Arrabal*, com bé veiem en la figura 25. Aquesta contradicció, explica que possiblement l'Antonio i la seva família no van posar-se a viure en aquesta casa de manera immediata: de fet Antonio no ho farà mai, sinó que ho farà Antonia Pallerola Poch, la filla i el seu marit Marcelino Cugat, segurament per treballar de ferrer degut a les bones condicions que oferia el lloc, encara que també podria haver-se donat per tal d'independitzar-se de les famílies.

És probable que la casa fos, en un inici, usada com a magatzem, o com a botiga del que venia el vidrier, entre d'altres múltiples opcions relacionades amb aquest camp laboral, doncs s'ha de recordar que Antonio Pallerola treballava de vidrier. I on exercia de vidrier? Doncs s'estima que possiblement, els forns de vidre estaven localitzats en la mateixa façana del conjunt de cases que la formen: concretament, avui conegut com la casa situada entre *cal Salsa* i *cal Correu*, i que es creu que anys enrere, originalment les cases en formaven una de sola.

Figura 39: Comparativa de la casa pairal (fotografia de l'esquerra) amb la casa on hi havia els forns de vidre (fotografia de la dreta). Totes dues, formen part de la mateixa façana i possiblement, originalment, formaven part de la mateixa casa i amo, el qual probablement vingui de la família Benavent. Fotografies de collita pròpia.

Mesura de les propietats

Encara que el notari, no sap esmentar l'equivalència dels pams en sistema mètric, si que per primera vegada la casa és mesurada en metres quadrats (uns 77 m²), fent l'equivalència en pams (40 d'ample i 50 de llarg).

Timbratge

Els segells que van impresos sobre aquesta escriptura, pertanyen a la mateixa generació que els esmentats en els documents quart, cinquè i sisè. En aquest, canvia solament la classe i així el preu: "*SELLO 5º*", del valor de "*8 pesetas*". Torna a sortir més endavant el segell onzè de 50 cèntims de pesseta.

Finalment, juntament al segell que certifica el Registre de la Propietat de Falset (de manera molt tènue, en la tercera fotografia) hi trobem dos timbres pertanyents al 1902, tot indicant modificacions posteriors. Són timbres de generacions diferents (vegeu les imatges de sota).

Figura 40: Segells pertanyents al document setè. Són molt semblants als usats en els últims tres documents anteriors, a excepció dels dos últims. Fotografies de collita pròpia.

Què certifica?

En aquesta escriptura, les propietats i la casa, encara avui vigents, apareixen per primer cop en mans dels Pallerola, i per tant en la nostra família. El valor monetari de la compra (de més de 2000 pessetes), suposa una gran despesa, cosa que podem entendre com una situació de benestar de la família, que havia vingut per a treballar de vidriers.

Hi participen:

- Antonio Pallerola i Jalon, de 43 anys, és un vidrier casat veí de Pratdip. És el comprador dels béns.

- José Benavent i Bargalló de 38 anys, pagès, casat i veí del poble. Ven els béns de manera perpètua.
- El notari, José Folch i Cabré, de Tarragona.
- Els testimonis Roman Ybañez i Hernandez i d'Antonio Rovira i Solsona, també de Tarragona, presents en l'escriptura anterior.

4.8. Document vuitè (1882). Compravenda del cup i cel obert

4.8.1. Context històric

El catalanisme arriba a la política

Un cop dignificada la llengua, els catalans i catalanes, que cada cop veuen Catalunya com una nació diferent dins de la pròpia Espanya, busquen entrar de manera fallida dins la política espanyola. El bipartidisme de Cánovas del Castillo i de Sagasta prohibeix la creació de nous partits polítics.

Mentrestant, els magnànims de Madrid que veien aquestes reaccions del poble català amb mals ulls, mai van donar suport al catalanisme. Amb aquesta situació, es creà el 1882, de la mà de Frederic Soler i Valentí Almirall, el Centre Català, la primera organització de caràcter polític catalanista. Organització de caire federalista i republicà, que aviat es va polaritzar. En conseqüència, Àngel Guimerà i Lluís Domenech i Montaner, crearen una altra organització política més conservadora, amb el nom de la Lliga de Catalunya (1887).³⁸

Figura 41: Valentí Almirall va ser el dirigent principal del Centre Català. L'any 1886, va escriure la seva obra anomenada *Lo catalanisme*.

³⁸ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 98, 99, 100, 101. D.L. B.12225-2017.

El moviment obrer també busca entrar-hi

Així com també ho va intentar el catalanisme, els moviments socialistes marxistes també van intentar entrar en la política espanyola, però la vigència dels partits dinàstics ho impossibilitaven. Així, el 1879, es va crear, clandestinament, el PSOE, presidit per Pablo Iglesias. Poc després, el 1887, es crearia la organització sindical de la UGT a Barcelona.

Mentrestant, els anarquistes d'Espanya apostolats per Anselmo Lorenzo, no van crear cap organització política per tal d'evitar la jerarquització. Tot i així, es va celebrar alguns congressos, com el de Sevilla de 1882. Però la manca d'organització en fou el taló d'Aquil·les. Influenciats per la acció directa (idees anarquistes provinents d'Europa), com l'episodi de les bombes al Liceu, va portar una part de l'anarquisme al terrorisme. Les represàlies en conseqüència de tals accions, com el procés de Montjuïc (iniciat l'any 1896), foren molt dures.³⁹

4.8.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

4.8.3. Resum

"Sepase por este documento [...]"

Així inicia el document vuitè, redactada per Antonio Vidal. Trobem que Joaquina Escardioal és vídua de Jayme Vidal, natural i veïna de Pratdip, està empadronada a *la Calle de la Plaza*, número 13. És la usufructuària dels béns de Jayme Vidal, el seu difunt marit.

D'altra banda, coneixem a Antonio Vidal Pedreola, casat empadronat a la mateixa casa.

Ambdós són àvia i nét respectivament que declaren fer una venda perpètua a Antonio Pallerola i Jalon, d'aquell cup i cel obert que una vegada Benito Benavent vengué, en carta de gràcia i per tant amb dret a recuperar tal

³⁹ Font: Ídem. Pàgines 101, 111, 113, 114.

pertinença, al mateix Jayme Vidal. Així ho autoritzà el notari José Gimbernat el dia 7/1/1834.

Aquest cup i cel obert consisteix en un cup i un corral. Es situa a la casa del carrer del Lluís, ara dit *Calle de la Olla* que pertany a José Benavent, heretat del seu pare Benito. Venen aquesta part de la casa que té per veïns a Juan Casado i a l'expressat Pallerola.

El preu d'aquesta venda, és de 189 pessetes i 65 cèntims. Expressen haver rebut aquesta quantitat econòmica d'Antonio Pallerola en efectiu i que ha sigut comptat en el mateix acte en presència dels testimonis.

Firmen en nom de la seva àvia Joaquina Escarioal, que no ho sap fer, el mateix Antonio Vidal i Antonio Pallerola, amb el testimoni de José Benavent i José Fransesch Gil. Es fa el dia 15/10/1882.

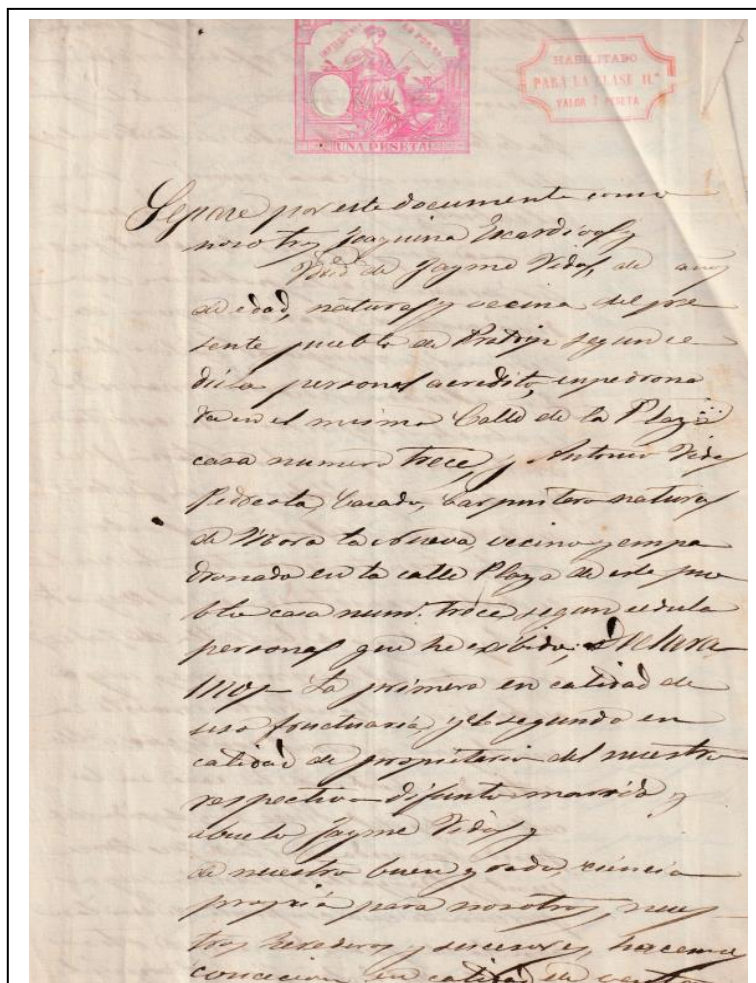

Figura 42: Document de compravenda del cup i cel obert, per part de la viuda Joaquina Escarioal i el seu net Jayme Vidal a favor d'Antonio Pallerola. Fotografia de collita pròpia.

4.8.4. Anàlisi

Anton Pallerola

El document, és signat pels integrants, conforme hi estan d'acord. Entre els quals, hi trobem Antonio Pallerola, que firma com a *Anton Pallerola*. De totes formes, s'estipula el següent: “*Por Antº Pallerola y Jalon que no sabe á sus ruegos y como á testigo*”. Si a això hi afegim que la lletra amb la que hi escriu el seu nom és una mica irregular (que ens pot indicar l'absència de pràctica a l'hora d'escriure) i el fet que el nom hi sigui en català, ens fa suposar dues coses:

- O Antonio era analfabet però sabia escriure a mode de copiar, o ho fa per ell un testimoni, també amb les seves dificultats.
- Realment, cosa que no és pas estranya essent un home català, en la quotidianitat, el senyor Pallerola figurava amb el nom d'*Anton* i bé possiblement el nom *Antonio* només era usat en casos més formals.

D'aquest home, recalco que possiblement en aquest moment és una persona adinerada, doncs des que en tenim registre, ha comprat gran nombre de propietats per l'època.

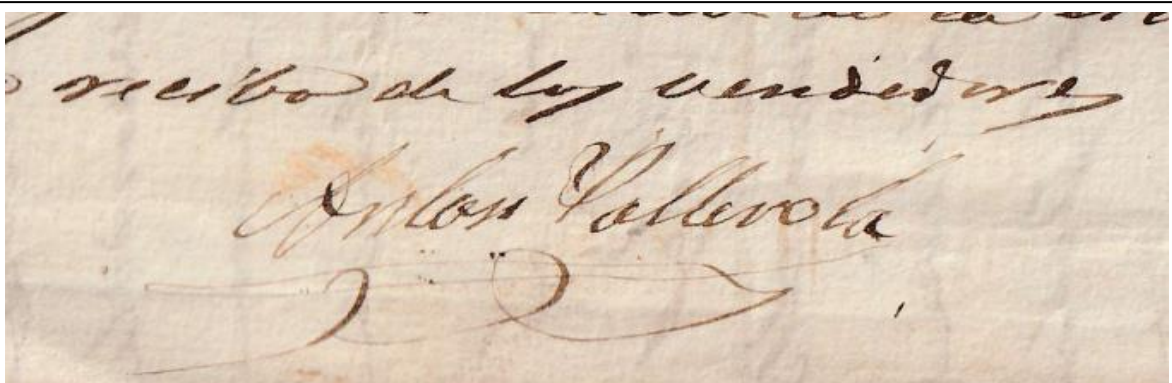
A photograph of a handwritten signature in brown ink on aged, slightly textured paper. The signature is written in a cursive script and reads "Anton Pallerola". Above the signature, there is some faint, partially legible text that appears to be "recibo de los vendidos". The signature itself is fluid but shows some irregularities in the lettering, particularly in the 'P' and 'l's.

Figura 43: Signatura d'Antonio Pallerola, usant el nom “Anton” en català i amb lletra que expressa poca pràctica en l'escriptura. Fotografia de collita pròpia.

Timbratge

El segell vermell central, similar als usats en escrits anteriors, ens marca la classe a la qual pertany “*SELLO 10º*” i l'any “*AÑO 1882*”. També en surt l'impost, “*UNA PESETA*” i l'impost de guerra del 50%. A més, hi surt un segon

segell a l'esquerra de l'últim que només ens informa de la classe a la qual pertany i el seu respectiu cost "PARA LA CLASE 11.ª" "VALOR 1 PESETA".

Què certifica?

"Se hace entrega en este acto de la escritura de venta a carta de gracia primitiva de la que recibo de los vendedores"

En aquest escrit Antonio Vidal i Joaquina Escardioal, fan una venda a Antonio Pallerola del cup i cel obert que al seu dia va pertànyer als Vidal.

Així, el document primer, és a dir, el document de carta de gràcia efectuat entre Jaume Vidal i Benet Benavent, registrat el 7/1/1834, s'entrega al comprador actual, Antonio Pallerola. Tècnicament, això significa que José Benavent, l'hereu de Benet, deixa de tenir poder de decisió sobre el cup i cel obert. Probablement, Antonio, ara amo de la casa pairal, ho degué reclamar. Així doncs, José i per tant la família Vidal donen tal bé, pactat en forma de carta de gràcia, i s'acorda amb aquests últims, realitzar-ne una venda per traure'n rendibilitat. Com que s'estipula fer una venda perpètua, s'anul·la d'aquesta manera el contracte en forma de carta de gràcia.

A més, hi figura com a testimoni José Benavent, així presenciant l'actualització del pacte entre els Pallerola i els Vidal.

Hi participen:

- Joaquina Escardioal, vídua de Jayme Vidal, natural i veïna de Prattedip. Està empadronada a *la Calle de la Plaza*, número 13 i és la usufructuària dels béns del seu difunt marit.
- Antonio Vidal Pedreola, redactor de l'escrit, casat i empadronat a la mateixa casa i nét del mateix Jayme Vidal.
- Jayme Vidal, que encara que no hi figura de manera física, és el que comprà a carta de gràcia el cup i cel obert.
- Antonio Pallerola i Jalon, comprador actual del bé.
- José Benavent i José Fransesch Gil, testimonis.

4.9. Document novè (1884-1885). Expedient

d'exempció militar del mosso

4.9.1. Context històric

La mort del rei Alfons XII i el naixement del successor Alfons XIII

Nostra majestat el rei Alfons XII amb el sobre nom d'Alfons XII, el Pacificador, va ser un rei que representava una època nova i prometedora per a Espanya. S'enamorà aviat d'una aristòcrata madrilenya, Maria de las Mercedes d'Orleans. La parella, que tenia contents als súbdits, va durar poc temps. La nova reina d'Espanya agafà una pulmonia que acabaria amb la seva vida l'any 1878. Malauradament, el rei Alfons XII no ho va superar mai i en conseqüència, caigué immers en l'alcoholisme, que amb el temps li acabaria causant la mort. Abans però, es tornà a casar, ara amb Maria Cristina d'Habsburg-Lorena, a la que deixà embarassada d'Alfons XIII abans de morir.

D'aquesta manera, havent mort Alfons XII el 25/11/1885, la nova reina es convertí en regenta fins que Alfons XIII obtingué la majoria d'edat, naixent el 17/5/1886.⁴⁰

Ens repartim Àfrica? – es digué Europa a sí mateixa

⁴⁰ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 92. D.L. B.12225-2017.

Aquell mateix 1885, britànics, francesos i alemanys va organitzar la Conferència de Berlín amb la fi de posar fi als problemes que suposava l'expansió i així la divisió d'Àfrica per part dels països colonials. Gran Bretanya, Espanya, Bèlgica, l'Imperi Otomà, França, Alemanya, Itàlia, Portugal, Països Baixos, Rússia, Àustria-Hongria, Suècia-Noruega, Dinamarca i els Estats Units hi van participar. Els vuit primers països, tingueren interessos a l'Àfrica.⁴¹

Les tensions produïdes en aquest pacte colonial van ser causants, en part, de la Primera Guerra Mundial.

Memorial de Greuges

Mentre el catalanisme anava posant el fil a l'agulla, va sorgir la idea entre els burgesos, de celebrar un congrés amb el motiu de parlar sobre el futur que hauria d'encaminar Catalunya. Entre d'altres coses, es va redactar una sèrie de ponències i conclusions, dirigides a l'Estat. En la seva essència, fou una defensa dels drets morals i materials dels catalans i les catalanes que

⁴¹ Font: (2022, Desembre 2). *Conferencia de Berlín*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Conferencia_de_Berl%C3%ADn

Espanya havia de respectar. Tot i presentar-ho al rei Alfons XII, Madrid no va fer-ne massa cas.⁴²

4.9.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

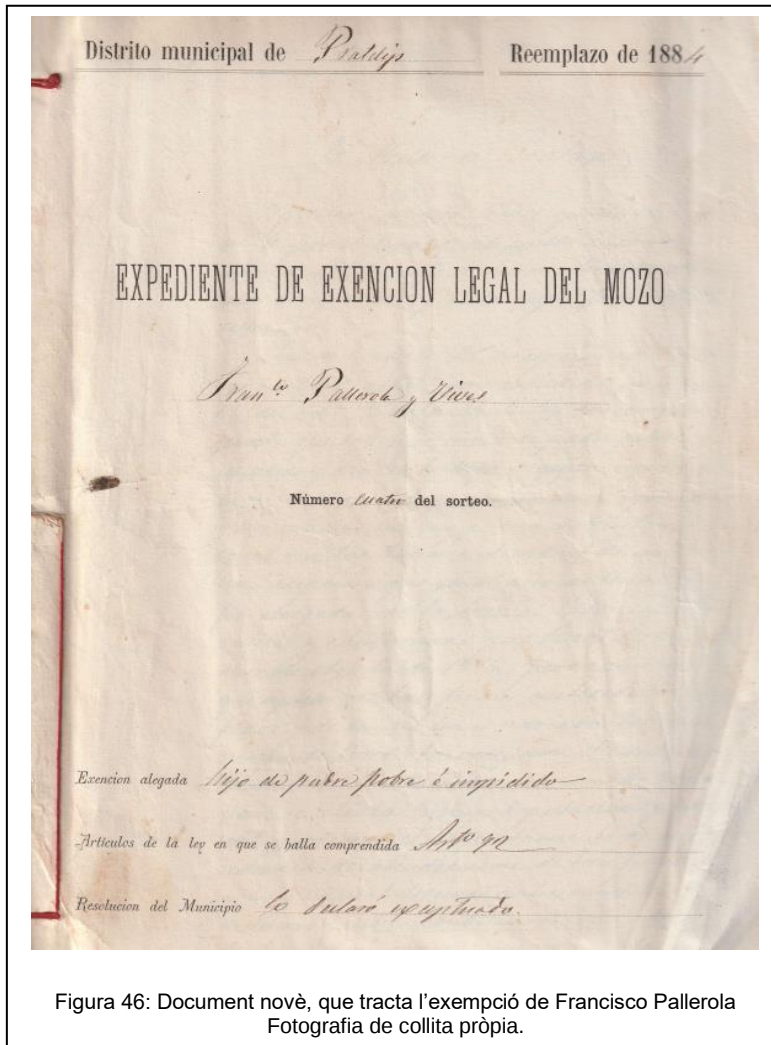

Figura 46: Document novè, que tracta l'exempció de Francisco Pallerola
Fotografia de collita pròpia.

4.9.3. Resum

“Expediente de exención legal del mozo Francisco Pallerola y Vives. Número cuatro del sorteo. Exención alegada hijo de padre pobre é impedido. Artículos de la ley en la que se encuentra comprendida: Artº92. Resolución del Municipio lo declaro exceptuado.”

⁴² Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgina 101. D.L. B.12225-2017.

Francisco Pallerola Vives, primogènit d'Antonio Pallerola Jalon, demana l'exempció del servei militar al·legant tenir el pare malalt i impedit per a treballar. Per acreditar aquesta acció, el protagonista recorre a l'alcalde del poble, Pedro Borrás. És l'encarregat de mantenir a tota la família, donat que els seus altres quatre germans són tots menors d'edat i no tenen la capacitat necessària. Per demostrar-ho, demana l'ajut de quatre testimonis, en presència del secretari de l'Ajuntament Josep Fransech i Puijol.

El testimoni primer, José Figueras Benavent, de 56 anys, està casat i és veí de Pratdip. Verifica que Francisco Pallerola, és fill d'Antonio, que el seu pare està impedit per a treballar i que el mateix Francisco contribueix a casa a produir guanys per mantenir la família, essent el fill únic en concepte de llei. Assegura també que no posseeix més béns de fortuna dels ja redactats en la certificació d'amillament.

El segon testimoni, de Pablo Dolset i Juncosa, de Pratdip, casat i de 48 anys, coincideix exactament amb José Figueras.

El tercer, Antonio Estalella Vernet, és de Pratdip, té 43 anys i està casat. Coincideix amb els dos anteriors testimonis. Així mateix però, discrepa que el pare del mosso estigui impedit de treballar, però certifica que Francisco ajuda a mantenir la família amb el producte de la labor.

Finalment, l'últim testimoni és Pedro Fortuny Ferre, de 41 anys d'edat. Com tots els altres, està casat i és de Pratdip. Coincideix de manera exacta amb el testimoni d'Antonio Estalella, negant rotundament tenir el pare inepte per a la labor, doncs afirma haver-lo vist treballar.

Es fa constància d'un amillament, en el qual estipula posseir el següent patrimoni:

- Porció de terra anomenada *Mas Piñol*.
- Partida *Planells*.
- *Coll de Prevell*, un tros.
- Una casa situada a *Calle Bajada del Jandó*.

El producte líquid que produeixen les finques és de 120 pessetes, mentre que també de manera anual, paga per contribució 23 pessetes.

En conclusió, després d'examinar l'expedient, el regidor síndic José Fortuny, troba justificada l'exempció del mosso Franciso Pallerola i Vives pels motius expressats anteriorment. S'explica que el pare pateix una hèrnia bubònica, motiu de la incapacitació. D'aquesta manera, el càrrec militar passa al següent de la llista. S'acredita el dia 10/2/1885.

4.9.4. Anàlisi

Càrrecs municipals

Per primer cop i degut els requeriments legals que concerta aquest document, es menciona el senyor alcalde (Pedro Borrás), el regidor síndic (José Fortuny) i el secretari (José Fransesch i Pujols), tots tres de l'Ajuntament de Pratdip.

El regidor síndic, actualment equivalent a un síndic de greuges, s'encarrega de múltiples funcions municipals, com ara bé la de vigilar i defensar els interessos del poble, procurar la justícia, administrar i gestionar correctament el municipi, entre d'altres. En resum, és l'advocat municipal.⁴³

En aquesta escriptura, es necessita de la intervenció d'aquests càrrecs per tal d'acreditar l'exempció, segons dictamina la llei.

Amillarament

L'amillarament és per definició un impost sobre els immobles, els cultius i la ramaderia que ha de pagar el contribuent. Es va aplicar legalment per la *Ley de Presupuestos del 23 de mayo de 1845, Real Decreto de la misma fecha*, modificada el 1885.

Es fa èmfasi a aquest concepte ja que per demostrar que el pare de Franciso Pallerola és un *pobre e impedido*, cal revisar quines contribucions paga.⁴⁴

⁴³ Font: (2022, Desembre 5), *Síndico*. Wikipedia.
<https://es.wikipedia.org/wiki/S%C3%ADndico>

Font: (2022, Desembre 5). CIDEU. *Centro Iberoamericano de Desarrollo Estratégico Urbano*. Creació: (2019, 25 diciembre). Síndico - Defensor vecinal – CIDEU.
<https://www.cideu.org/proyecto/sindico-defensor-vecinal/>

⁴⁴ Font: (2022, Desembre 5). Censo-Guía de Archivos de España e Iberoamérica. Ministerio de Cultura y deporte. Gobierno de España.
<http://censoarchivos.mcu.es/CensoGuia/fondoDetail.htm?id=1012692>

El servei militar obligatori, “la mili”

La coneguda “mili” no va ser un invent franquista, doncs en repetides ocasions, la societat dels nostres avantpassats, va haver d’afrontar un servei militar obligatori.

Fins al segle XVIII, a Espanya el reclutament era donat per a gent marginada principalment, però les coses canviaren amb l’arribada de Felip V i els borbons, l’any 1704: es copià el model francès, usant el reclutament de “quintes”, que portava aquest nom degut a què el mètode de selecció es donava mitjançant un sorteig entre cinc *mozos*. Una problemàtica freqüent d’aquest sistema, en molts casos, fou que els escollits no estaven disposats a realitzar aquest servei. Una manera d’evitar-lo era fent pagaments en metàl·lic a l’Estat o presentant un substitut. Aquest requisit, que no va ser sempre acceptat, només es donava en classes altes de la societat i per tant els pobres no tenien pas elecció.

La duració del servei, variava en funció de l’interès de l’exèrcit en reclutar soldats experts i l’interès públic de no retenir més temps del necessari als ciutadans per al seu bé i per al de la societat. De totes maneres, aquesta “mili”, podia durar entre dos i quatre anys, a més del període de reserva. Cal destacar que, en aquell moment, Espanya també tenia diverses colònies arreu del món, on es podia ésser destinat.

A partir d’aquesta informació, és lògic pensar que Francisco Pallerola degué exagerar les circumstàncies en les que es trobava: ni el pare devia estar tant impedit, ni la situació econòmica fou mai tant precària. El que comptava però, era la necessitat d’escapolir-se del servei militar, en cas de sortir escollit, ja que a més de perdre molts anys de vida i de poder morir fàcilment, també podien ésser enviats a les colònies d’ultramar espanyoles, com Cuba, Puerto Rico, les Filipines o el Nord d’Àfrica.⁴⁵

Aquesta pràctica era bastant comuna, com bé ens diu en Josep Maria:

⁴⁵ Font: (2022, Desembre 7). MARTÍN-FONTECHA GUIJARRO Á. (2020, Abril 28). *La «mili» a finales del siglo XIX*. Herencia (Ciudad Real). Diario de información en el corazón de la Mancha. <https://herencia.net/2015-11-16-la-mili-a-finales-del-siglo-xix/>

“La mili era llarga i amb el sistema de sortejos podies quedar molt malparat ja que et podien enviar a fora, a Àfrica o a Cuba, per exemple. Per tant al·legaven el que podien per tal evitar-la. Molts cops eren estratègies per tal de què el jove de la casa no hi anés i pogués seguir ajudant a casa en les feines de la terra o del que es dediqués la família.”

Per això, quan Francisco aconsegueix esdevenir exempte del servei, el torn passa al següent de la llista, que *reclama en contra de dicha exepción*.

Tot i això, no sembla estrany el fet de patir una hèrnia, en aquells temps:

“El fet que haguessis trobat en un escrit de la família que tenia una hèrnia, era una patologia molt habitual en aquella època ja que feien uns esforços brutals aixecant pesos.”

Figura 47: Imatge d'en Josep Rofes, pare de la meva besàvia materna. Va vestit amb la vestimenta reglamentària militar. Fotografia de collita pròpia.

Timbratge

Els segells presents en aquest documents són els següents:

- Un timbre adhesiu, el “TIMBRE MOVIL” que ens indica l’any ocorrent, el 1885 i l’impost a pagar, de “10 CENTIMOS”. *Hi apareix la figura d’un home, el monarca Alfons XII.*
- El segon segell, imprès amb tinta, ens indica que l’expedient ha estat gestionat per l’Ajuntament de Pratdip. Tot i que és un segell molt simple, podem llegir el nom del municipi i divisar-hi la figura característica del dip.

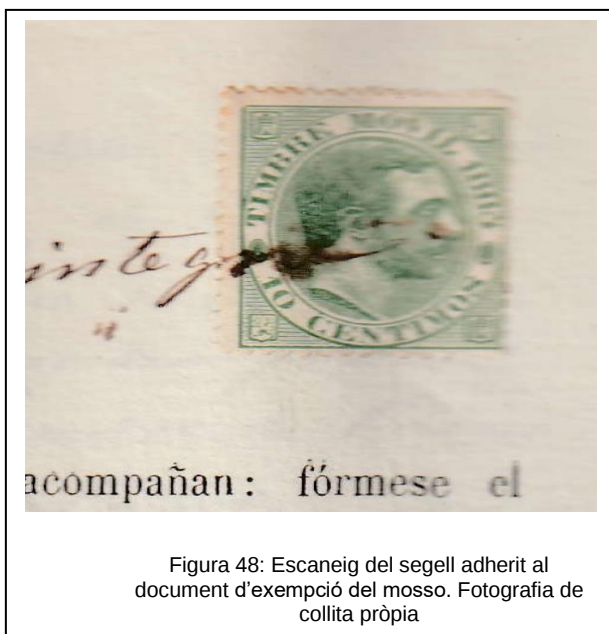

Figura 48: Escaneig del segell adherit al document d'exempció del mosso. Fotografia de collita pròpia

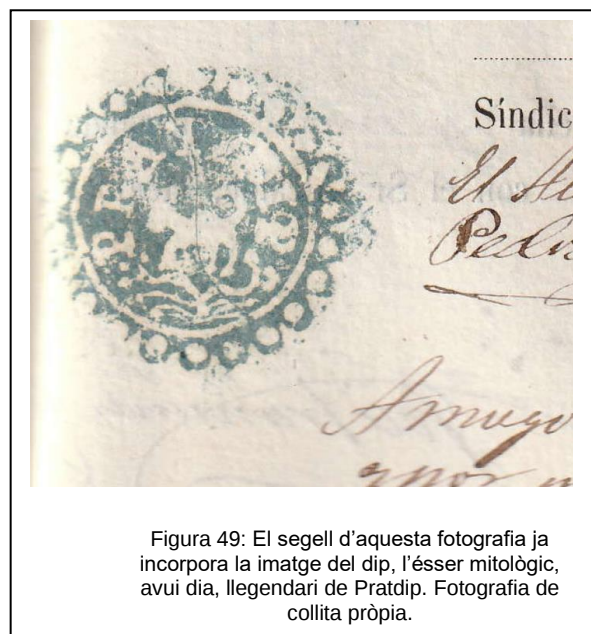

Figura 49: El segell d'aquesta fotografia ja incorpora la imatge del dip, l'ésser mitològic, avui dia, llegendari de Pratdip. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

En definitiva, aquest expedient busca, a tota costa, eximir-se del servei militar, obligatori per a totes aquelles quintes de mossos de l'època. Francisco, que intenta exagerar la situació en la que es troba, necessita la presència d'alguns testimonis, així com l'autorització de l'alcalde i l'ajuda del regidor síndic. Mentre que els dos primers coincideixen amb les descripcions realitzades per Francisco Pallerola Vives, els dos últims discrepen que el pare del mosso, Antonio Pallerola, sigui inepte per a la labor. Finalment, es concedeix l'exempció i el següent de la llista l'ha de substituir tot i estar-ne en contra.

És important remarcar, que Antonio Pallerola és descrit com a malalt d'una hèrnia bubònica i més endavant, en el seu testament, podrem entendre així perquè es troba tant “*enfermo de cuerpo*”.

Hi participen:

- Francisco Pallerola Vives, fill d'Antonio Pallerola. És el mosso que finalment evita el servei militar a través d'aquest expedient.
- Antonio Pallerola Jalon, pare del mosso i suposadament pobre i inepte per a treballar.
- José Fransesch i Pujols, secretari de l'Ajuntament. Redactor de l'expedient.
- Pedro Borrás, alcalde de Pratdip, que autoritza l'expedient.
- El regidor síndic, José Fortuny. En resol l'expedient.
- José Figueres Benavent, testimoni primer.
- Pablo Dolset i Juncosa, segon testimoni.
- Antonio Estalella i Vernet, testimoni tercer.
- Pedro Fortuny Ferre, quart i últim testimoni.

4.10. Document desè (1902). Venda del Coll de Pradell

4.10.1. Context històric

Any 1898, un desastre! Pèrdua de Cuba, les Filipines i companyia

L'any 1898, va succeir un episodi clau per a la història d'Espanya. La independència de les colònies d'ultramar, es van perdre en cosa d'un any. Espanya preferí disputar-se-les amb els Estats Units, abans de negociar qualsevol altra sortida. Cuba, les Filipines i Puerto Rico van caure.

Fruit d'aquest episodi, va arrancar un moviment que reclamava un *reset* al sistema de la Restauració Borbònica: *el Regeneracionismo*. Impulsat per Joaquín Costa i Martínez, que va intentar destapar els problemes principals del país, defensant que el poder havia de recaure petita burgesia. La incompetència d'un exèrcit que tenia més oficials que soldats actius i que començava a despertar una exagerada sensibilitat fruit del complex d'inferioritat que experimentava envers les grans potències d'Europa, l'evident

retard econòmic i cultural, sumat d'un sistema democràtic tant corrupte, deixava a Espanya en verdader ridícul.

Econòmicament però, Espanya es va treure un pes de sobre; ara, ja no calia administrar les potències. A més, l'arribada dels "indianos", fa entrar grandíssimes quantitats de diners al país.⁴⁶

Figura 50: Vinyeta d'humor gràfic que representa la presa de Cuba i les colònies d'ultramar espanyoles per part dels Estats Units, l'any 1898.

Alerta! El civilisme entra en crisi

La primera dècada del segle XX a Espanya, es veurà afectada per la crisi del civilisme i les seves conseqüències. Finalitza la regència de Maria Cristina i l'any 1902, Alfons XIII ja és major d'edat i per tant es converteix en el rei d'Espanya.

La societat, que enfrontava la primera gran crisi del sistema, va esclatar l'any 1905. La revista sàtira *el Cu-Cut!*, va publicar una vinyeta en burla de l'estament militar i les seves nefastes campanyes al Marroc. L'exèrcit, que travessava una època d'aguda sensibilitat, es va ofendre molt. Així la resposta

⁴⁶ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 114, 126. D.L. B.12225-2017.

de les forces armades fou assaltar les seus de les revistes catalanistes del *Cu-Cut!* i de *la Veu de Catalunya*. En comptes de condemnar aquestes accions tant il·legítimes, l'Estat i la resta de les forces d'Espanya hi van donar suport. Tant fou així, que es creà, l'any 1906, la *Llei de jurisdiccions*. Aquesta llei, permetia jutjar en un tribunal militar a tot aquell que gosés atacar la nació espanyola i qualsevol dels seus símbols.

La Solidaritat Catalana va ser la resposta dels catalans. Va ser una coalició de forces polítiques catalanistes organitzada en gran mesura gràcies a la Lliga Regionalista (grup polític conservador creat l'any 1901). Aquesta agrupació, va produir un fet històric: per primer cop a la història, un grup catalanista presentava 41 dels 44 escons possibles.

Aquest còctel de situacions, van començar a tensar la corda. D'aquesta manera, l'any 1909 es va produir en conseqüència l'episodi de la Setmana Tràgica, on el proletariat es va fer amo i senyor dels carrers de Barcelona. Quan l'exèrcit va apagar les revoltes, es van produir judicis i sentències esgarrifoses, fet que va

produir una gran repercussió. Aquesta és en essència doncs, la causa de la fi del Pacte del Pardo. Els liberals que volien a Maura fora del poder, van trencar l'aliança amb els conservadors i ho van fer amb els d'esquerres, partidaris de posar a Segismundo Moret a la presidència. També es va diluir la Solidaritat Catalana ja que els catalanistes conservadors estaven

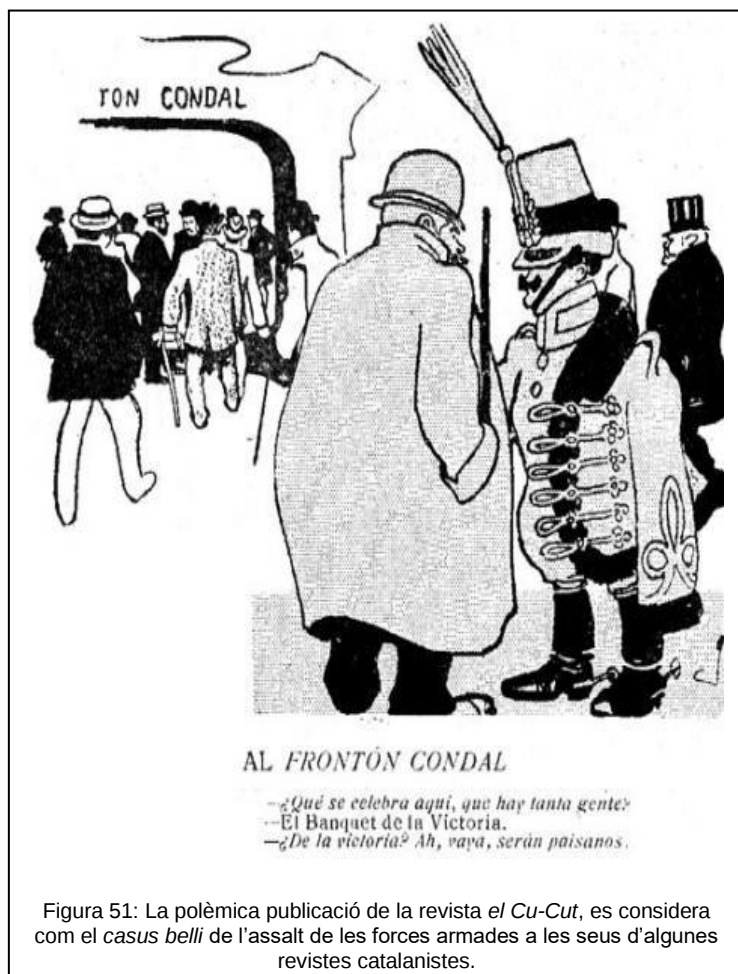

Figura 51: La polèmica publicació de la revista *el Cu-Cut*, es considera com el *casus belli* de l'assalt de les forces armades a les seus d'algunes revistes catalanistes.

d'acord amb les repressions de l'Estat, cansats d'aquest caos. Els catalanistes d'esquerres lògicament, s'hi van oposar.⁴⁷

4.10.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

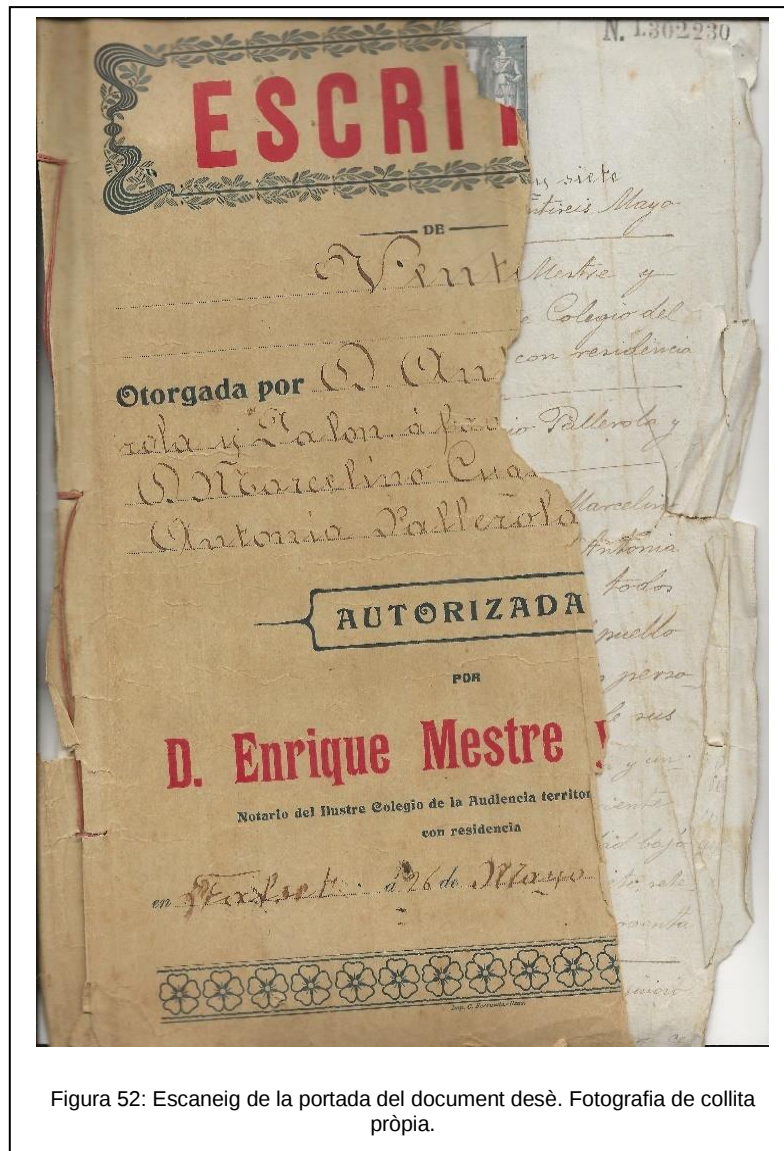

Figura 52: Escaneig de la portada del document desè. Fotografia de collita pròpia.

4.10.3. Resum

"Escritura de venta otorgada por D. Antonio Pallerola y Jalon, a favor de D. Marcelino Cugat Ferré y Antonia Pallerola Poch. Autorizada por D. Enrique

⁴⁷ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 129, 130, 131. D.L. B.12225-2017.

Mestre y Viñals, Notario de la Audiencia territorial [...] con residencia en Falset a 26/5/1902.”

Antonio Pallerola i Jalon, vidu i pagès, ven perpètuament i proindivís als altres compareixents, els consorts Marcelino Cugat Ferré (ferrer) i Antonia Pallerola Poch (sense ofici), ambdós majors d'edat i veïns de Pradip. El bé que es ven és part de la finca original, dita del Coll de Pradell. Està plantada d'ametllers i ceps i ocupa aproximadament uns 4 jornals equivalents a 2 hectàrees, 43 àrees y 36 centiàrees. Limita per orient amb José Escoda, per migdia amb José Juncosa, per ponent amb el mateix José Escoda i al nord té a Julian Rovira.

Aquesta porció de terra, es segrega en dues parts. La més gran la ven al matrimoni Cugat-Pallerola i l'altra se la queda. La venuda, la de l'est, té una superfície de 2 jornals i 5 cèntims de jornal, equivalents a 1 hectàrea, 24 àrees i 71 centiàrees, que a més de contenir les plantacions anteriorment estipulades, també hi consta de bosc i de sòl erm.

Antonio Pallerola Jalon obtingué aquest patrimoni per venta de D. José Benavent Bargalló, escrita i autoritzada a Tarragona el 3/11/1876, davant del notari D. José Folch.

El preu és de 350 pessetes, que el venedor confessa haver rebut en proporció de la meitat cadascú, és a dir, 175 pessetes individualment, en moneda efectiva.

Van concórrer com a testimonis Javier Amorós i Freixes i D. Jaime Pentinat Buell.

És llegida íntegrament i firmen tots a excepció de la dona, Antonia Pallerola Poch, que no ho sap fer i per tant ho fa per ella el primer dels testimonis, a dia 26/5/1902, Falset.

Queda registrat en el Registre de la Propietat de Falset, el dia 14/6/1902.

4.10.4. Anàlisi

Marcelino Cugat i Antonia Pallerola, matrimoni hereu del llegat

Per primer cop, apareixen els noms de Marcelino Cugat i Ferré i Antonia Pallerola Poch, aquesta última és la filla d'Antonio Pallerola. Aquest matrimoni tindrà per fill a Eduardo Cugat Pallerola, el meu besavi.

Després de visitar l'arxiu de l'Ajuntament del poble i de fullejar diversos documents el 22/12/22, sabem que Marcelino Cugat Farré, és fill de José Ferrer i Barceló, el ferrer del poble. Apareix com un dels nanos que s'escolaritzà a l'escola del poble, doncs en un dels documents estudiats *Lista de niños que escriben. Año 1880*, hi trobem la relació dels nens que saben escriure. A més, sabem on viuen, doncs en un altre document *Contribuciones industriales y de comercios año 1885* que tracta les contribucions industrials, apareix el pare de Marcelino com a ferrer que viu a la *Calle del Hospital*, número 59.

NÚMERO de orden	APELLIDOS Y NOMBRE DE LOS CONTRIBUYENTES	CALLE Y NÚMERO DE SU CASA HABITACIÓN	PROFESIÓN, industria, arte u oficio por que contribuyen	NÚMERO de concepto en las Tarifas
			TARIFA 1ª	
			CLASE 5ª	
1	Sociedad "Consuelo de Patrojo"	Crua n.º 6	Casino	1
2	Antoni Vidal Jori	Para Mayor n.º 8	Clasista	6
3	Pereca Jori Juan	Catala n.º 17	Industria de alfareria	233
4	Enxada Valls Jori	Hospital n.º 53	Idem	208
5	Juanma Vidal Llorca	Campo n.º 2	Industria	538
			Clase 4ª	
			Idem y oficina	
6	Marti Molinera Juan	Juanma n.º 5	Industria	10
7	Enxada Canadot Francisco	Hospital n.º 53	Canadot	51
8	Enxada Canadot Juan	Mayor n.º 8	Idem	51
			Clase 4ª	
9	Molla Llorca Jori	Hospital n.º 53	Canadot	53
10	Cugat Barcelo Jose	Idem n.º 59	Idem	51
11	Enxada Vidal Juan	Crua n.º 12	Idem	51

CALLE Y NÚMERO del local en que se ejerce	CUOTAS para el Tesoro municipal	16 por 100 de recargo para gastos municipales
	Ptas	Cts
Crua n.º 6	47.50	7.66
Para Mayor n.º 8	19	3.20
Idem	65.50	10.64
Mayor n.º 8	108	17.88
Hospital n.º 53	164.80	26.98
Campo 2	19	3.04
Idem	2.74.50	46.83
Juanma n.º 5	38	6.08
Hospital n.º 53	52	8.20
Mayor n.º 8	20	3.20
Hospital n.º 53	16	2.56
Idem n.º 59	16	2.56
Crua n.º 12	16	2.56
Idem	190	30.80

Figura 53: El número 10, José Cugat Barceló, ferrer del poble, apareix inscrit com a habitant de la casa nº59, Calle del Hospital. Fotografia de collita pròpia.

Niños que escriben			
José Borrás Marco	Rey	Marcelino Nolla	Juste
José Coll Escoda	Patru	Juan Bouira	Cansa
Pedro Escoda Canadot	Bouira	Dolfin Arangol	Exposito
Ante Sabate Marco	Rati	José Coll	Salcet
Pedro Borrás Marco	Rey	Ante Patru	Trunfo
José Estalella Jorre	Mas Estalella	José Bouira	Cansa
Marcelino Cugat	Jorre	Jaime Golch	Golch
Pedro Bargalló	Blay	Jaime Marles	Alino
José Escoda	Don gran	José Vernet	Blayet
Juan Reica	Pedre	Juan Vernet	Llorens
Juan Escoda	Escodeta	Pedro Bargalló	Cobrado
José Vidal	Juan munda	Janca Escoda	M. Jugu
Miguel Juncosa	Bleda	José Escoda	D.
José Escoda	Escodeta	Joanma Estalella	101

Figura 54: Marcelino Cugat, setè de la llista, apareix com a niños que escriben. Fotografia de collita pròpia.

La trampa de l'impost de successions

Si estudiem aquest escrit, fàcilment ens podem preguntar perquè Antonio ven a la seva filla un patrimoni que possiblement tingui per herència. Cal saber que quan algú hereta qualsevol bé, i es fa constar com a hereu, s'ha de pagar un impost anomenat *l'impost de successions*.

És per això que existeixen alguns recursos que el podien evitar, com podem veure en aquest escrit. Quan Antonio Pallerola ven la part corresponent del Coll de Prevell a la seva filla Antonia, resulta lògic pensar que amb aquesta acció, aquest bé passa a formar part del matrimoni Cugat-Pallerola, el qual evitarà pagar el referit impost, com bé ens diu en Rofes:

“La venda no calia que es fes amb diners. El pare i la filla devien acordar què li pagaria. Només es pagava la part d'impost que tocava per fer la compravenda, que sempre era menys que el hauria de pagar si l'hagués heretat.”

Mesura de propietats

Com en altres escrits, hem comprovat que el sistema de mesura dels béns patrimonials ha anat variant. En aquest cas, aquesta escriptura és la primera on hi apareixen equivalències jornal-hectàrea. Cito textualment un exemple:

“[...] partida llamada Coll de Pradell, de cabida poco más o menos dos jornales cinco céntimos aproximadamente equivalentes á una hectàrea, venticuatro áreas, setenta y una centiàreas [...]”

Timbratge

En aquest escrit, hi apareixen diversos estampats i segells, diferents dels anteriors, doncs es porten vint anys de diferència i pertanyen ja a segles diferents.

Figura 55: El timbre de l'esquerra acredita que aquest document està timbrat per l'Estat espanyol. El segell imprès de la dreta, ens informa de l'any de producció, la classe a la que pertany "11a" i el preu "UNA PESETA". Fotografia de collita pròpia.

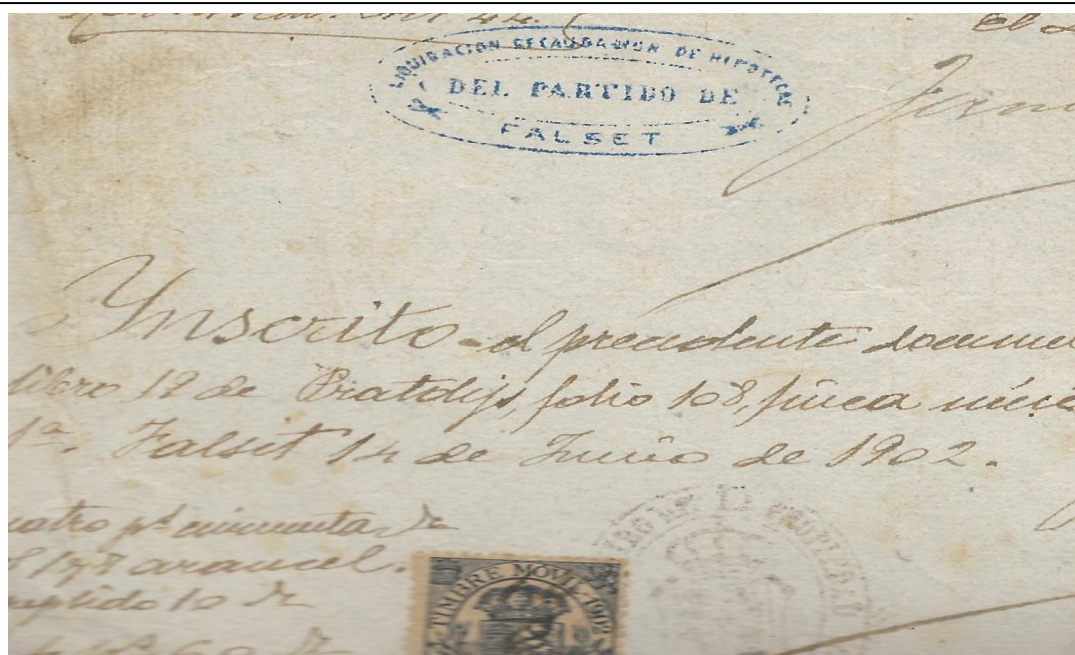

Figura 56: El timbre de sobre, indica que la liquidació d'hipoteques recau al partit judicial de Falset. Els dos altres, el primer (l'estampat) indica que el timbre que val 10 cèntims és del 1902 i l'imprès que pertany al Registre de la Propietat de Falset. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

Entenem doncs que, aquesta escriptura, tracta sobre una venda efectuada del pare a la seva filla Antonia (i el respectiu consort, doncs les dones per llei necessitaven el permís d'un home que les controlés, en aquest cas el marit Marcelino) de la finca anomenada Coll de Prevell, que la divideix en dues parts iguals. Una se la queda aquest matrimoni i l'altra la donarà al seu altre fill Juan, com s'observa en el seu testament.

Possiblement, l'Antonio Pallerola efectua aquesta sobtada venda per tal d'evadir l'impost de successions, que fa pagar a tots aquells hereus per tal de rebre les seves herències.

El més segur és que aquest traspàs es realitzés poc abans que Antonio Pallerola visualitzés el final a la seva vida, doncs el pròxim document ja tracta d'un testament abans de la mort d'aquest. A més, podem començar a sospitar la clara decantació d'Antonio per tal de triar un l'hereva universal Antonia. No sabem amb exactitud quin n'és el motiu d'aquesta decisió, però podria estar relacionat amb el fet que Antonia Pallerola es casà amb Marcelino Cugat, fill de José Cugat Barceló i ferrers del poble, gent que devia tenir un patrimoni prou poderós. Volia potser, d'alguna manera, unir riqueses amb algú important, algú que mantingués el seu llegat.

Hi participen:

- Antonio Pallerola i Jalon, vidu i pagès que realitza la venda.
- Marcelino Cugat Ferré, ferrer de professió i consort d'Antonia
- Antonia Pallerola Poch, muller de Marcelino i juntament amb ell, compradors del bé.
- El testimoni Javier Amorós i Freixes i D. Jaime Pentinat Buell.
- El notari, resident a Falset, Don Enrique Mestre i Viñals.

4.11. Document onzè (1903). Testament d'Antonio

Pallerola

4.11.1. Context històric

El context històric d'aquest document, torna a repassar els mateixos punts que es treballen en el document previ, degut a què queda concebut en la mateixa època. No hi ha res nou a afegir.

4.11.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

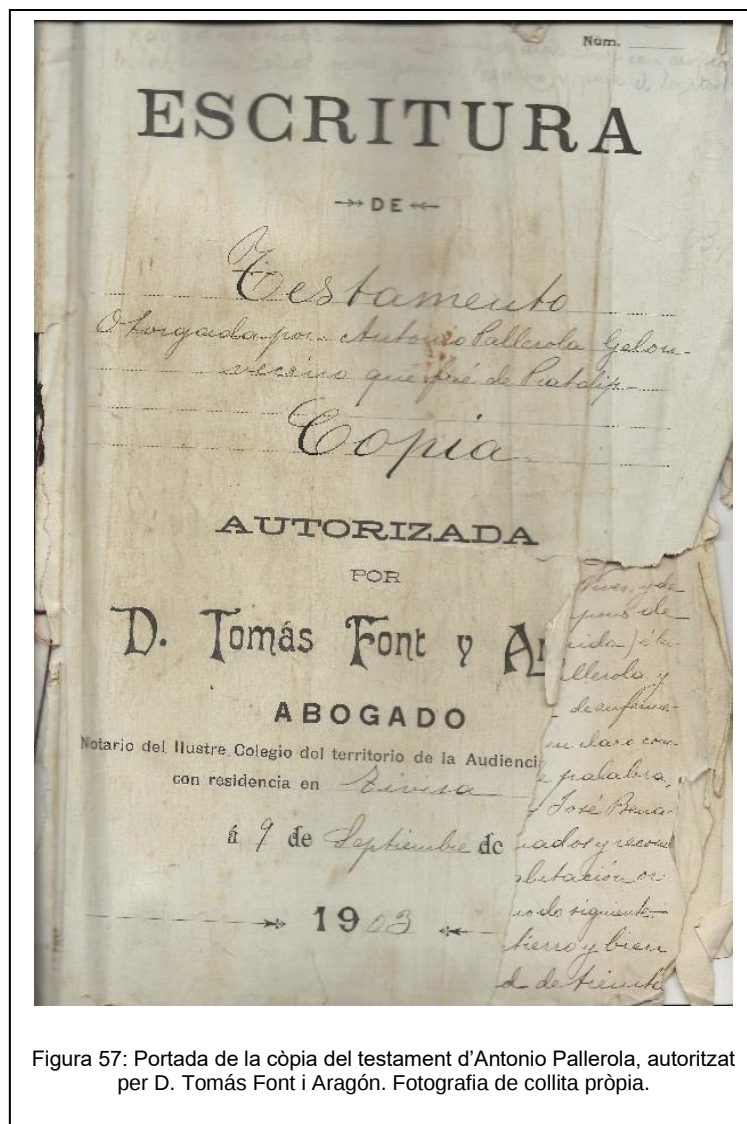

Figura 57: Portada de la còpia del testament d'Antonio Pallerola, autoritzat per D. Tomás Font i Aragón. Fotografia de collita pròpia.

4.11.3. Resum

“Escritura de testamento otorgada por Antonio Pallerola Gelon vecino que fué de Pratdip. Copia autorizada por D. Tomás Font y Aragón, abogado. Notario de la Ilustre Colegio del territorio de la Audiencia de la provincia de Tarragona, con residencia en Tivisa, á 9 de Septiembre de 1903.”

Aquest document tracta el testament del referit Antonio Pallerola, que fa trobant-se greument malalt, al llit de casa seva, però amb el coneixement i el seny clar. Així doncs, dictamina i deixa:

- 30 pessetes per al seu enterrament.
- Al seu primogènit, Francisco Pallerola Vives, 50 lliures catalanes, és a dir, 130 pessetes i un pati a Senan.

- Al seu altre fill, Antoni Pallerola Poch, la quantitat de 200 lliures catalanes, per tant 530 pessetes. La donació, que es fa en metàl·lic, es complirà en un termini de dos anys després de la seva mort.
- A la seva filla, Dolors Pallerola Poch, 100 lliures catalanes, equivalents a 266 pessetes. Aquestes, pagades en quatre terminis iguals, després de la mort del testador.
- Al seu fill Juan Pallerola Poch, la meitat de la finca del Coll de Prevell, que prèviament havia dividit en dues parts. Hi suma a més, 50 lliures catalanes, és a dir, 133 pessetes. Es pagaran havent complert l'any després de la seva mort.
- Nombra a Antonia Pallerola Poch hereva universal, de la resta dels seus béns.
- Fa marmessors a Pedro Vives i a José Sans.

Finalment, mana anular qualsevol altre testament o document d'últimes voluntats i fa vàlid a aquest on això hi redacta. Ho fa davant del capellà de la parròquia, Ysidro Marco, i dels testimonis reconeguts per ell mateix, José Benavent i José Escoda. Firmen tots a excepció del mateix Antonio, privat per la malaltia.

S'inscriu a l'arxiu de la Parròquia de Pratdip a 9/9/1903, un cop Antonio Pallerola ha mort. Posteriorment, s'inscriu al registre de Falset el dia 20/4/1904.

4.11.4. Anàlisi

Quina vida, Antonio!

És gràcies a aquest escrit que podem conèixer de millor manera quina fou la vida personal d'Antonio.

Es sap d'ell que és fill de Francisco Pallerola i Maria Gelon, que va néixer a Juneda, les Garrigues, encara que avui dia i des de fa un temps, concretament des de l'any 1876, es té registre del seu empadronament a Pratdip, a *Calle Arrabal* tal com indiquen les figures 25 i 30, extretes de l'arxiu el dia 11/8/22.

Sabem que ha treballat de vidrier però que ara fa de pagès, possiblement per l'edat i per la malaltia que l'impossibilita, que ja sentim anomenar en el

document novè. Concretament, parlo de l'hèrnia bubònica, la prova de l'estat d'invalidesa d'Antonio per a treballar i que eximeix el seu fill Francisco del servei militar obligatori. Podria guardar relació amb la malaltia que diu tenir en aquest testament (cito textualment):

"[...] hallandome de enfermedad grave en cama però en claro conocimiento [...]"

Coneixem també que al llarg de la seva vida, es casà dues vegades: la primera amb Maria Vives, que morí després de tenir a Francisco Pallerola Vives i la segona amb Antonia Poch i Capons, de Vallbona de les Monges, amb qui tingué quatre fills més; Antonio, Dolores, Juan i Antonia Pallerola Poch.

No coneixem els motius que expressen perquè tingué dues dones, perquè ve a Pratdip i perquè compra un pati a Senan que delega al seu fill Francisco. Després d'estudiar la part econòmica i demogràfica, en muntarem una teoria.

Antonia Pallerola Poch: hereva universal i pubilla?

Tal com queda estipulat de manera literal en aquest escrit, Antonio delega a Antonia com a hereva universal de la família:

"Nombro é instituyo heredera universal de mis restantes bienes habidos y por haber á mi hija Antonia Pallerola Poch, con la obligación de complir lo espuesto, y obligaciones que hubiere."

Aquesta pràctica fou molt tradicional a Catalunya durant els S.XVIII i S.XIX en el món rural. L'home, que usualment solia ésser el primogènit, es convertia en l'hereu, mentre que quan no hi havia la figura masculina, generalment es delegava a la filla gran, esdevenint la pubilla. D'aquesta manera, quan aquestes figures jurídiques contreien matrimoni entre elles, hereu i pubilla reunien el patrimoni de les dues famílies i així el feien perdurar de generació en generació. És de fet aquesta, una de les claus del desenvolupament econòmic a Catalunya, que en canvi a la resta d'Espanya (sobretot a l'antiga Corona de Castella, en zones com Galícia) no va passar, ja que tradicionalment, els béns es repartien entre tots els hereus. Així, el patrimoni cada vegada es dividia més i més.

Avui en dia, aquestes figures jurídiques encara es mantenen incloses en el dret civil català, tot i que a la pràctica ja no s'utilitza.

Tot i això, en Rofes discrepa que l'Antonia sigui pubilla, quan ja és designada com a hereva universal:

“La pubilla és una figura jurídica legal a Catalunya que existia quan no hi havia hereus nois a la família. Llavors, la filla més gran es convertia en pubilla i hereva de totes les propietats.”

Com ja he explicat anteriorment, el fet de fer-la hereva, possiblement sigui per tal d'unir forces amb el marit d'Antonia i ferrer del poble, Marcelino Cugat, home que venia d'una família a la que mai faltava res a taula, ja que Antonia no és pas la primogènita ni tampoc Antonio té únicament descendència femenina.⁴⁸

Timbratge

Els segells que marquen aquest escrit són els següents:

- Els dos primers que es troben a la primera pàgina, acrediten estar timbrats per l'Estat l'any 1903 i la classe a la que pertanyen amb el preu que hi va relacionat “5ª CLASE · 10 PESETAS”, respectivament.
- En la tercera pàgina, trobem un segell imprès que ens informa de qui ha estat el Notari del document i en quina notaria s'ha donat a terme; “NOTARIA DE D. TOMÁS FONT · TIVISA”.
- En la pàgina següent, trobem repetits fins a quatre vegades el segell imprès de la “LIQUIDACIÓN RECAUDACIÓN DE HIPOTECAS · PARTIDO DE FALSET”, que ens informa de les diferents contribucions que han anat fent els hereus respecte l'herència després de la mort del pare.
- Els últims tres segells es troben a la última pàgina. El primer ens informa de l'impost que s'ha pagat “11ª CLASE · UNA PESETA”

⁴⁸ Font: (2022, 14 desembre). Creació: (2018, Octubre 13). *L'hereu i la pubilla, una tradició ben catalana*. M'agrada Catalunya.
<https://www.magradacatalunya.cat/2018/10/13/lhereu-i-la-pubilla-una-tradicio-catalana/>

conforme queda inscrit en el Registre de la Propietat de Falset juntament amb el document dotzè, a dia 20/4/1904, a Falset.

El segon, que està estampat, ens parla d'un altre impost pagat el mateix dia conforme queda timbrat el 20/4/1904. La data està escrita a sobre a mà.

Per últim, trobem un segell poc visible però que es pot distingir el següent: "REGISTRO DE LA PROPIEDAD · FALSET".

Figura 60: Senyals dels segells de la quarta pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

Per concloure, en aquest document coneixem i corroborem amb els documents passats, quina fou la vida personal d'Antonio Pallerola, com ja queda redactat en l'apartat *Quina vida, Antonio!*, en aquest mateix anàlisi.

També queda entès què reparteix Antonio entre els seus cinc fills, i s'estipula la figura d'Antonia com a pubilla.

Entre els testimonis, trobem a José Benavent, possiblement el mateix que li vengué la casa, entre d'altres propietats. No semblaria pas estrany que Antonio i José amb el pas del temps poguessin construir una relació amistosa i de confiança, doncs el mateix Antonio expressa que ell l'ha cridat per a testimoni a la seva voluntat:

"[...] en presencia de los testigos José Benavent y José Escoda llamados y reconocidos por mi [...]"

Cal aclarir que, com queda redactat en la següent escriptura, el testament s'entrega a dia 16/3/1903 i que no és fins el dia 9/9/1903 que queda registrat.

Hi participen:

- Antonio Pallerola Gelon, el testador.
- El notari tivissà, Tomás Font Aragón.
- El capellà de la Parròquia, D. Ysidro Marco.
- Maria Vives i Antonia Poch Capons, de Vallbona de les Monges, primera i segona muller d'Antonio, respectivament. Ambdues difuntes.

- Francisco Pallerola i Maria Gelon, pares d'Antonio, també ambdós difunts.
- Els testimonis José Benavent i José Escoda, cridats pel mateix testador i coneguts per ell.
- Francisco Pallerola Vives i Antonio, Dolores, Juan i Antonio Pallerola Poch, tots ells fills del testador.
- Pedro Vives i José Sans, els marmessors.

4.12. Document dotzè (1903). Relació de béns

4.12.1. Context històric

El context històric d'aquest document, torna a repassar els mateixos punts que es treballen en el document previ i també en l'anterior a aquest, degut a què queda concebut en la mateixa època. No hi ha res nou a afegir.

4.12.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

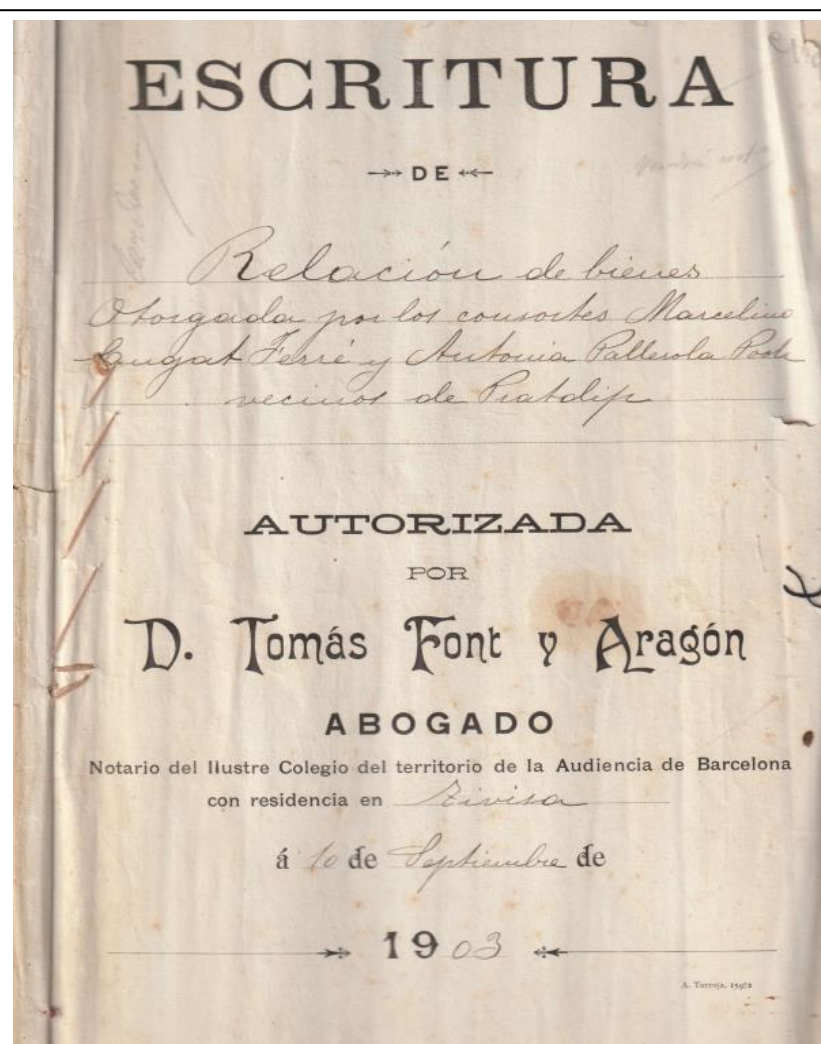

Figura 61: Portada escanejada del document dotzè. Fotografia de collita pròpia.

4.12.3. Resum

“Escritura de relación de bienes. Otorgada por los consortes Marcelino Cugat Ferré y Antonia Pallerola Poch, vecinos de Pratdip. Autorizada por D. Tomás Font y Aragón, abogado, notario del Ilustre Colegio del territorio de la Audiencia de Barcelona con residencia en Tivisa. Á 10 de Septiembre de 1903.”

L'escriptura es redacta al poble de Pratdip el dia 10/9/1903.

Compareixen davant del notari D. Tomás Font, els consorts Marcelino Cugat Ferré, ferrer de professió, i Antonia Pallerola Poch, sense professió, ambdós majors d'edat i veïns de Pratdip. La muller, amb la llicència del seu marit expressen que Antonio Pallerola Gelon, pare d'aquesta, morí en el mateix poble a dia 28/7/1903 sota el testament que s'acorda, després d'entregar part dels béns del testador a tots els seus fills, efectuar a Antonia Pallerola Poch hereva universal i per tant pubilla. Tal testament és entregat al capellà de la Parròquia de Pratdip, el “Reverendo” D. Ysirdo Marco el dia 16/3/1903.

Per tal de que Antonia s'inscrigui com a l'hereva, el matrimoni declara posseir:

- Tota la casa de Pratdip, situada a *Calle Bajada de Jandó*, sense número. Ocupa 40 pams d'ample i 50 de llarg, que equivalen a una superfície de 77m². Té per límit a la dreta la casa de Jaime Casadó, a l'esquerra amb Pedro Fortuny, per l'esquena amb Juan Casadó i per davant amb *Calle de la Olla*. Té un valor de 500 pessetes.
- Una porció de terra situada en el mateix poble, denominada com *la Partida de Puchino*. S'hi troba plantacions de vinya, garrofers i cereals, a més d'una part de garriga. En total, té una extensió de 6 jornals aproximadament, que equivalen a 3 hectàrees, 65 àrees y 4 centiàrees. Té per veïns a orient les terres de José Marco, per migdia amb les de José Escoda, per ponent amb les de Jaime Casadó i al nord amb les de Joaquín Escoda. El seu valor és de 620 pessetes.
- Una altra peça de terra amb el nom de *Huerta del Molí*, de 10 cèntims de jornal, equivalents a 6 àrees i 8 centiàrees. Es limita per orient amb Mateo Rovira, per migdia amb terres de Jaime Prous, per ponent amb

Antonio Vidal i al nord amb Francisco Rovira. Suma un valor de 200 pessetes.

Es declaren lliures de carga i que foren obtingudes per la compra que realitzà el pare d'Antonia, Antonio Pallerola, a José Benavent un 3/11/1876, davant del notari José Folch. D'indicada procedència, hi consta la partida del *Coll de Pradell*, que el testador dividí i n'entrega una porció al seu fill Juan.

El notari llegeix l'escrit íntegrament i l'explica en català, per una millor comprensió. A més, el matrimoni hi firma en acord usant el nom de Marcelino Cugat Ferré, mentre que els testimonis firmen per ells i també per Antonia Pallerola Poch, que diu no saber fer-ho. Ricardo Poll Navarro, veí de Ginestar i Francisco Escoda Poll, veí de Pradip són els testimonis.

Queda inscrit juntament amb el testament a Falset a dia 20/4/1904.

4.12.3. Anàlisi

Les dones a principis de S.XX

Cito textualment:

"[...] obrando la Antonia Pallerola con la licencia de su esposo, dicen [...]"

El sistema patriarcal que ha imperat durant bona part de la nostra història, també es va mantenir amb força a principis del segle XX.

Tot i haver-hi diferències entre la dona burgesa i la dona proletària (que aquesta última patia una triple discriminació: per la mateixa explotació laboral, cobrava menys i a l'arribar a casa era qui se n'havia de cuidar), en general totes les dones havien d'estar sotmeses sota el control d'un home, sigui pare, marit o germà. D'aquesta condició només se'n podien escapar algunes, les vídues burgeses que amb aquesta condició, es podien manifestar com a "lliures". Fins i tot, per poder anar a comprar (a excepció de menjar principalment), necessitaven un permís d'un home per a fer-ho. En Josep Maria Rofes, ho explica així:

"Les dones quedaven en submissió total cap a l'home. Encarregada de la casa i els fills i prou. Per qualsevol compra que hagués de fer que fos una mica cara necessitava el permís del marit."

A més, a ulls de la llei, la dona es mantenia en clara desavantatge. Si per exemple un home cometia un adulteri, no rebia cap conseqüència, però quan la situació es capgirava, l'home podia arribar a matar-la sense rebre cap penalització jurídica, doncs així era contemplat per la llei.

Les reivindicacions feministes van començar a fer flor en aquestes èpoques, però ha costat molts anys i molt sacrifici per trobar la dona de l'actualitat. A Espanya, la dona no pogué votar fins l'any 1931.⁴⁹

En l'exemple que cito, podem veure amb molta claredat aquest concepte, un concepte patriarcal, que encara que el vegem molt llunyà, encara seguia vigent durant la generació progenitora dels nostres avis i que encara que no fos correcta, era vista de manera totalment normal, doncs així era com havia de ser una societat exemplar.

Aprofitant aquesta situació, Marcelino Cugat, consort de l'hereva, s'inscriu a nom seu les propietats de la seva dona i firma ja que Antonia no ho sap fer, aconseguint així el control dels béns de la seva consort. Entre d'altres coses, per això la casa pairal és coneguda com *Cal Marcelino*. La meua família de part d'àvia materna és de *Cal Marcelino*.

Figura 62: Imatge de la dona proletària d'inicis del S.XX.

⁴⁹ Font: PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA, pàgines 176, 177. D.L. B.12225-2017.

“En nom del Pare, del Fill, de l'Esperit Sant, Amén.”

Tot i que ja ha aparegut amb anterioritat en els altres documents, en aquesta escriptura es torna a remarcar la figura del capellà del poble usant aquest adjectiu:

“[...] ante el Cura-párroco de este pueblo el Reverendo Don Ysidro Marco [...]”

Aquesta és una prova que justifica la potència del catolicisme sobre la societat, que ha estat imperant a Espanya gairebé des de sempre i que tant ha condicionat al poble. En efecte, la gent de principis de segle XX era molt creient al país espanyol.

En català, si us plau

“[...] yo el Notario se la he leído íntegramente y explicada en catalan para su mayor comprensión [...]”

Tot i que formalment tot s'havia de fer en castellà, molts cops era normal que en l'àmbit rural, és a dir, en els pobles d'arreu de Catalunya, el castellà ni s'estudiés ni en conseqüència s'utilitzés.

Sumat a un important analfabetisme, la gent catalanoparlant de l'època, principalment de la classe baixa, no rebia unes classes intensives de castellà i en efecte això produïa una notable incomprensió i un poc control de la llengua. És per això que els participants demanen al notari que expliqui l'escriptura en català, justament per assabentar-se completament del contingut.

Timbratge

Aquest escrit consta dels següents segells:

- Els tres primers, situats a la primera pàgina, en l'ordre de dalt a baix, d'esquerra a dreta expressen: el primer, que el paper esta timbrat per l'Estat l'any 1903. El segon ens comunica que aquest document va lligat a un impost “CLASE 9ª · 3 PESETAS”. L'últim ens informa de que aquest s'ha desenvolupat per D. Tomás Font i Aragón, de la notaria de Tivissa.

- Els tres segons, a la cinquena pàgina, ens donen exactament la mateixa informació que els tres primers segells, a excepció de la classe, que ara pertany a la classe 11, equivalent a 1 pesseta.
- Els dos següents, impresos sobre la pàgina set, ens informen que s'han produït les liquidacions d'hipoteca necessàries del partit de Falset.
- Els dos últims, pertanyents a la última pàgina. Ens informen de l'impost a pagar per tal d'inscriure-ho al Registre de la Propietat de Falset, acció efectuada el 20/4/1904.

Figura 63: Segells situats a la primera pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Figura 64: Segells de la cinquena pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Figura 65: Timbre de la setena pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Figura 66: Segells de la última pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

D'alguna manera, en aquest escrit podem observar com Antonia demana l'herència de les propietats que li corresponen com a hereva universal. Encara així, el seu marit aprofita la situació de la dona del segle XX i s'inscriu al seu nom, els béns que li corresponen a la consort. Exemplifica el control patriarcal de la societat.

Aquesta acció, produirà una sèrie de canvis: a partir d'ara, aquesta casa es coneixerà com a *Cal Marcelino* i també per ser la casa del ferrer del poble, els ferrers Cugat, labor heretada del pare de Marcelino, José Cugat Barceló.

Simbòlicament, el cognom Pallerola passa al segon pla i a partir d'ara, es prioritza el cognom Cugat.

Hi participen:

- Marcelino Cugat Ferré, ferrer de professió.
- Antonia Pallerola Poch, sense professió. Els consorts ambdós són majors d'edat i veïns de Pratdip.
- D. Tomás Font i Aragón, el notari de Tivissa.
- Ysidro Marco, el capellà de la Parròquia.
- Antonio Pallerola, pare de l'hereva Antonia.
- Ricardo Poll Navarro, veí de Ginestar i Francisco Escoda Poll, veí de Pratdip. Els dos són els testimonis.

4.13. Document tretzè (1942). Testament de Marcelino Cugat

4.13.1. Context històric

Les dues cares de la moneda: l'Espanya blava i l'Espanya vermella

Després de travessar uns convulsos anys deu i vint del segle XX, que van destacar principalment per una gran agitació social entre classes (amb èpoques com la Setmana Tràgica de 1909, el pistolerisme de Barcelona de la dècada dels vint, entre d'altres), la Revolució Russa de 1917 i les conseqüències que aporta al proletariat, el creixent catalanisme amb episodis importants com la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925) i la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), que en conseqüència va desenvolupar la creació de la Segona República Espanyola (1931-1939), va resultar en una intensa barreja d'ideologies que van causar l'esclat de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Aquest guerra civil, que va enfrontar germans amb germans, és "*la gota que colmó el vaso*", després de tants anys d'extrema tensió social. És la causant d'una ferida que encara avui dia, no s'ha tancat.

Aquest conflicte armat va prendre per bel·ligerants per un costat als republicans o *los rojos*, és a dir, les esquerres espanyoles i per l'altre els nacionals, també anomenats *los sublevados* i per tant les dretes del país. Tot

i la inicial avantatge republicana, aviat els nacionals van anar prenent la possessió d'Espanya. Un exèrcit desorganitzat, mal entrenat i amb pocs efectius, sumat al desgavell de la mateixa república, van ser factors causants de la fàcil descomposició del bàndol d'esquerres. Cal afegir també dos factors claus per a la victòria dels nacionals: L'avantatge de l'exèrcit franquista, que en essència ja venia acumulant un odi als moviments progressistes i així un posicionament a la dreta política des del Desastre de 1898. Era format pels millors exèrcits d'Espanya, destacant a *la Legión Espanyola* i *los Ejercitos de África*. S'hi havia de sumar que a més comptaven amb l'ajuda militar d'altres potències mundials de l'època; ni més ni menys que l'Alemanya nazi d'Adolf Hitler i la Itàlia feixista de Benito Mussolini.

Algunes de les batalles i episodis que han passat a la història i a la memòria de les generacions bel·ligerants i també de les futures són: la Batalla de Madrid (8-23/11/1936), la Batalla de l'Ebre, la més sanguinària de la guerra (25/7/1938-16/11/1938), el Bombardeig de Guernica per part de la *Legión Cóndor* i l'aviació Legionària italiana (26/4/1937), entre de moltes altres.

Finalment, el bàndol franquista esdevingué vencedor el dia 1/4/1939, firmant la derrota republicana. En conseqüència, s'inicia la Dictadura del *Generalísimo*, Francisco Franco, *Caudillo de España por la gracia de Dios*.

Si la guerra fou prou dura, la postguerra encara ho fou més; l'extrema pobresa sumada de la repressió per part de la cara vencedora per tal d'erradicar el *sentimiento rojo*, destrossà el bàndol vençut. A Catalunya, per exemple, es tenia prohibit ensenyar qualsevol símbol de la nacionalitat catalana, com la llengua.⁵⁰

⁵⁰ Font: (2022, Desembre 24). *Guerra Civil Española*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_espa%C3%B1ola

Font: (2022, Desembre 24). *Batalla del Ebro*. Wikipedia
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_del_Ebro

Font: (2022, Desembre 24). *Batalla de Madrid*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_de_Madrid

Font: (2022, Desembre 24). *Bombardeo de Guernica*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Bombardeo_de_Guernica

Figura 67: Imatge de la Batalla de l'Ebre de 1938. Al fons, el poble de Miravet.

Això va de guerres!

Aquest mateix any, el món ja comptava tres anys de guerra. La Segona Guerra Mundial és la conseqüència directa de la Primera Guerra Mundial. Iniciada el primer de setembre de 1939, va posar el món altre cop en conflicte bèl·lic després de la invasió de Polònia per part de l'Alemanya nazi. Es formaren 2 bàndols: El bàndol aliat, format per Anglaterra, França, Estats Units i la Unió Soviètica i el bàndol de l'Eix, compost per Alemanya, Itàlia i l'Imperi del Japó, principalment.

Tot i comptar amb una inicial victòria feixista, Adolf Hitler que prèviament pactà amb Josef Stalin un acord de no agressió, el conegut Pacte Molotov-Ribbentrop, es va trencar quan Hitler es va llançar a ocupar Rússia. La jugada però no li va sortir massa bé: sigui pel fred hivern, per l'inacabable exèrcit roig o per un simple mal càlcul del *führer*, episodis decisius com la Batalla de Stalingrad (23/8/1942-2/2/1943), va provocar un punt d'inflexió en la guerra. A partir de llavors, Alemanya començaria una decadència que desembocaria en la seva rendició. Abans de finalitzar la guerra però, els Estats Units van

recórrer al bombardeig de Japó amb dues bombes atòmiques: la Bomba de Hiroshima (6/8/1945) i la Bomba de Nagasaki (9/8/1945).

Es coneix per ser la guerra més sagnant de totes, amb una xifra total d'entre 40 i 50 milions de morts, segons la Enciclopèdia britànica i en la que es va produir dos dels fets més vergonyosos de la Història de la Humanitat: l'Holocaust jueu, a la fi d'exterminar aquesta ètnia i l'inhumà bombardeig nuclear a Japó.⁵¹

Figura 68: Imatge de la Batalla de Stalingrad de 1942-43. En aquesta imatge, els soldats rojos esperen als alemanys per abatre'ls.

⁵¹ Font: (2022, Desembre 24) *Segunda Guerra Mundial*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Segunda_Guerra_Mundial

Font: (2022, Desembre 24) *Batalla de Stalingrado*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_de_Stalingrado

Font: (2022, Desembre 24) Sadurní, J. M. (2022, 23 octubre). *Las víctimas de la Segunda Guerra Mundial: el coste humano por países*. [historia.nationalgeographic.com.es](https://historia.nationalgeographic.com.es/a/victimas-segunda-guerra-mundial-coste-humano-por-paises_18206).
https://historia.nationalgeographic.com.es/a/victimas-segunda-guerra-mundial-coste-humano-por-paises_18206

4.13.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

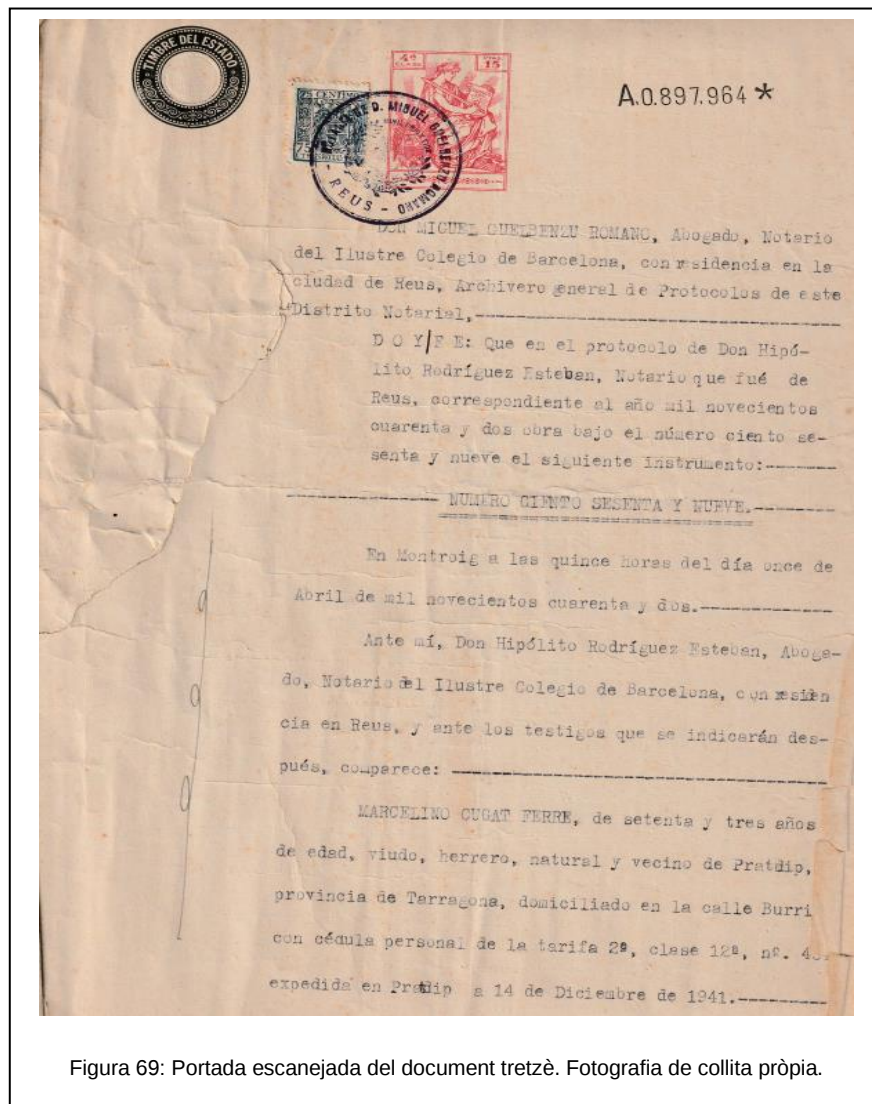

Figura 69: Portada escanejada del document tretzè. Fotografia de collita pròpia.

4.13.3. Resum

Realitzada a Mont-roig a dia 11/4/1942, davant del notari reusenc D. Hipólito Rodríguez Esteban hi compareix Marcelino Cugat Ferré, de 73 anys d'edat, vidu i ferrer i natural de Pratdip, amb domicili a *Calle del Burriel*. Té la intenció de realitzar el document de les seves últimes voluntats. Així, declara que:

- És fill de José Cugat Barceló i María Ferré Pallejá, ambdós difunts. Està casat de primeres núpcies amb Antonia Pallerola Poch, que també descansa en pau. Fruit d'aquest matrimoni tingueren 4 fills: Adelina, Sofia, Marcelino (però que va morir sent un nen) i Eduardo Cugat Pallerola, hereus forçosos.

- Delega a cada una de les filles la quantitat de 1000 pessetes en pagament de llegítima. Si alguna d'elles premor, passarà als seus descendents.
- Institueix hereu universal a Eduardo Cugat Pallerola de tots els seus béns restants haguts i per haver. També ho passarà als seus descendents en cas de defunció.
- Revoca els testaments anteriors i en el cas de que no valgués com a tal, que funcionés com a codicil⁵².

Ho declara davant dels testimonis cridats pel testador Marcelino; Salvador Puñet Jordi i Antonio Navarro Valencia, ambdós majors d'edat, veïns d'aquest municipi. És llegida a voluntat i firmada per tots els participants.

S'entrega una còpia per a l'hereu Eduardo prèviament havent acreditada la mort del seu pare Marcelino a 4/12/1951.

4.13.4. Anàlisi

Calle Burriel o Calle Bajada del Burriel

Amb l'arribada del *generalísimo* al poder, el règim franquista va voler “posar ordre a Espanya”. D'entre moltes mesures i canvis, es van retocar alguns símbols del país com la bandera, l'escut, l'himne, entre d'altres. A més a més, en motiu commemoratiu a la victòria dels nacionals i també de la seva ideologia, es canviaren els noms de pobles, indrets, o inclús carrers de zones urbanes, com veiem en aquest cas. En definitiva, es volgué recordar qui eren els vençuts. Per tant, no és que la meua família canvies d'habitatge, sinó que el que canvià fou el nom del carrer on aquest es trobava.

D'aquesta manera, podem veure com el carrer on es situa la casa pairal, abans dita *Calle Bajada del Jandó*, ara porta el nom de *Calle Bajada de Burriel*. I per què Burriel?

⁵² Codicil: DRET CIVIL. Disposició d'última voluntat en la qual, sense solemnitats especials, hom modifica, aclareix o revoca el que ha estat establert en testament. Diccioniari.cat.

Un altre aspecte que caracteritzà el canvi de noms dels carrers d'Espanya, fou que aquests portaren el nom de personatges importants, ideòlegs, promulgadors i preservadors del moviment franquista. El carrer més important d'un poble o ciutat, normalment es denominava *Calle del Generalísimo*, o portava algun altre nom que estigués estretament relacionat amb Francisco Franco.

La meua hipòtesi, és que el nom del carrer ve de Félix Burriel Marín, que va ser un escultor saragossà de l'era franquista, el qual va crear diverses obres lligades estretament amb la victòria de *los azules*. N'és un exemple *Monumento a los escolares muertos por Dios y por España*, de 1941.⁵³

Avui dia, el nom del carrer ja no és aquest. El carrer porta el nom de *Carrer de les Muralles*.

Figura 70: Obra escultòrica de Félix Burriel, *Monumento a los escolares muertos por Dios y por España*, de l'any 1941.

⁵³ Font: (2022, Desembre 26). Participación, A. G. T. O. Y. de. *Monumento a los escolares muertos por Dios y por España*. Arte Público. Ayuntamiento de Zaragoza. <https://www.zaragoza.es/sede/servicio/arte-publico/367>

Eduardo Cugat, l'últim Pallerola

A la mort de Marcelino, l'hereu universal fou Eduardo Cugat Pallerola, l'últim en portar el cognom Pallerola. Va seguir, com va fer el seu pare i a la vegada el seu avi, treballant de ferrer. De fet, encara conservem a la casa pairal el vestigi del que algun dia va ser el seu taller on treballava i on tants cops la meva àvia em va dir com ho feia.

L'Eduardo va ser el meu besavi, que no vaig poder conèixer, ja que quan es va morir jo només tenia mesos d'edat. És el consort de la Mercedes Rofes i el pare de l'Antonieta Cugat, la meva àvia materna.

Figura 71: Aquest és el celler de la casa pairal. Originalment no era utilitzat per fer de taller on l'Eduardo feia de ferrer, tot i que aquí es van acabar dipositant tot el material un cop es va jubilar. Al fons, es veuen les eines que ell utilitzava, que encara avui dia es conserven. Fotografia de collita pròpia.

Conseqüències de la guerra i postguerra. Records de l'Eduardo i de l'Antonieta

Com a tot arreu, la guerra va fer estralls. A Pratdip també hi van haver rojos i blaus, tot i haver un clar domini republicà. El meu besavi Eduardo, poc abans d'acabar el conflicte, va ser enviat al front l'any 1938, tot i que ell només s'encarregava de transportar en carro les armes i el polvorí a la línia de batalla. Bé ens ho explicava la meva àvia en l'entrevista que li vaig fer el dia 6/1/23:

“De la guerra, el meu pare em va explicar que es vivia amb por, sobretot tots els que érem d’esquerres. Hi ha va haver gent del poble que va estar empresonada, d’altres amagats per haver escapat de camps de concentració.”

Després del conflicte, els nacionals van humiliar als republicans de moltes maneres:

“D’entre moltes experiències, recordo que sempre m’explicava com l’alcalde del poble, que era del bàndol dels nacionals, obligava a tots els homes d’esquerres que havien perdut la guerra, a fer instrucció militar pels voltants del poble com a humiliació.”

I la repressió, va tocar de ben a prop:

“Era l’any 1939. Els soldats republicans que van sobreviure a la guerra es van escapar cap a França. Un cop allà els francesos els feien triar entre quedar-se allà malvivint en camps de refugiats o tornar a casa, on segurament els farien anar a camps de concentració. Per sortir d’aquests camps necessitaves un informe que feia l’autoritat que en aquell moment manava (que era franquista). Al meu pare, que va anar al cap de concentració de Santander, li van fer un aval pèssim perquè el consideraven “massa republicà”. Amb aquest aval l’haurien enviat a presó i ves a saber si hagués acabat afusellat. Un amic de la família que era del Requetè, el va fer canviar i gràcies això va poder tornar a casa.

Si tot no va ser suficient, aquell mateix home que casi l’envia a l’altre barri, venia a la ferreria quan tenia alguna necessitat, com si mai hagués passat res.”

A tot això cal sumar-hi la misèria que van passar moltes famílies durant la postguerra. Com que hi havia molta fam, la gent necessitava recursos. Així ho explica l’àvia:

“Al poble hi havia un molí de farina. El blat que es generava s’havia de declarar tot a l’estat, però els pagesos es guardaven de manera il·legal una part per l’autoconsum del poble.

Al sindicat del poble es va fer un molí clandestí que el meu pare muntava i desmuntava d'amagat de les autoritats, ja que ell era ferrer. Si els haguessin enxampat, els haurien empresonat. De fet, un cop van estar a punt de què això passés. Ja que quan tenien el molí muntat, van rebre l'avís que la Fiscalia estava arribant al poble. Se suposa que va ser així perquè algú es va xivar de l'existència d'aquest molí.

Entre els veïns del poble els van entretenir perquè li donés temps a desmuntar-lo. Afortunadament no el van enxampar, però els va anar de molt poc!”

La humiliació era a tot arreu, fins i tot a l'escola:

“Tot en castellà. Nois i noies estudiàvem separats. Ens feien cantar el “Cara al Sol”.

Cada setmana a la pissarra s'escrivia l'oració (que es resava 4 cops dia) i també ens feien la “revista de aseo” on ens controlaven que anéssim netes, pentinades, ...

Els dissabtes teníem escola també. Cada dissabte es passava el rosari.”

La llegítima

El dret català regeix un principi jurídic que permet als testadors la possibilitat de designar hereus sota la seva voluntat, amb una limitació: la llegítima. Consisteix en un dret de mínims que correspon a la quarta part del valor de la herència, que serà dividida a parts iguals entre els legitimaris, per raó de proximitat amb el/la progenitor/a.

D'aquesta manera, Marcelino tot i fer hereu universal al seu fill Eduardo, no deixa als altres amb les mans buides.⁵⁴

Timbratge

Aquest document, és el primer que conté segells de l'època franquista, tal com podem veure.

⁵⁴ Font: (2022, Desembre 26). Abogados, E. (2021, 8 febrero). ¿Qué es la legítima? Abogados expertos en Herencias. <https://www.ezmabogados.com/que-es-la-legitima/>

Hi trobem un “*Timbre del Estado*”, un segell del notari de reus, D. Miguel Guelbenzo Romano i un parell de segells més que ens indiquen les taxes a pagar:

- El més petit, que està estampat de 75 cèntims de pesseta, on hi trobem l'escut franquista.
- El més gran, imprès sobre el document de “4ª CLASSE” “15 PTAS.”

Figura 72: Escaneig dels segells que acompanyen aquest document. Fotografia de collita pròpia.

Què certifica?

A través d'aquest escrit entenem com Marcelino Cugat Ferré, ja vidu d'Antonia Pallerola Poch, fa fer un testament, davant la seva imminent mort. Així, ens informa de que és fill de José Cugat Barceló i de Maria Ferré Pallejá. També ens informa de que amb Antonia té 3 fills vius: Adelina, Sofia i Eduardo Cugat Pallerola.

En el testament, delega a les filles una legítima de 1000 pessetes a cadascuna. En canvi, fa hereu universal al seu fill Eduardo. D'aquesta manera, Eduardo serà, com bé hem mencionat, l'últim membre de la branca Pallerola en portar-ne el cognom.

A més, Eduardo serà l'hereu de tot el patrimoni Pallerola heretat, així com també del que arriba de la part del seu pare.

Hi participen:

- Marcelino Cugat Ferré, de 73 anys d'edat, vidu i ferrer i natural de Pratdip.
- José Cugat Barceló i María Ferré Pallejá, ambdós difunts i pares de Marcelino.
- Antonia Pallerola Poch, que també descansa en pau. És la seva consort.
- Adelina, Sofia i Eduardo Cugat Pallerola, fills i hereus forçosos.
- Salvador Puñet Jordi i Antonio Navarro Valencia, ambdós majors d'edat, veïns d'aquest municipi. Són els testimonis.
- El notari reusenc D. Hipólito Rodríguez Esteban.

4.14 Document catorzè (1952). Manifestació d'herència

4.14.1. Context històric

Francisco Franco, el generalísimo

Un cop acabada la guerra, Francisco Franco esdevindrà dictador i per tant assolirà l'estament social més alt d'Espanya, aplicant al país un règim franquista.

El franquisme es divideix en dues etapes, diferenciades pel canvi de model econòmic en base l'autarquia⁵⁵, per un altre de més pròsper que impulsà a Espanya cap a una bonança econòmica a partir dels anys seixanta. Aquestes etapes, es coneixen com el Primer (1939-1959) i el Segon Franquisme (1960-1975), respectivament.

Durant els anys inicials del Primer Franquisme (1939-1945), l'*Una, grande y libre*, experimenta una clara decantació cap als règims d'Adolf Hitler i de Benito Mussolini, implantant el feixisme en la base política, com ja venia fent des de l'inici del conflicte espanyol.

Un cop acabada la Segona Guerra Mundial, el règim franquista d'entre 1946 i 1950 és criticat pels països guanyadors del recent conflicte mundial per haver donat suport als règims italià i alemany, fet que propicia a l'aïllament del país,

⁵⁵ Autarquia: Estat o qualitat de l'ens que es basta a ell mateix. Diccionari.cat.

com a l'últim bastió feixista d'Europa. Aquest fet, encara fa augmentar en major mesura l'autarquia de l'Estat. Aviat però i degut a això, aquest caràcter polític es va començar a paralitzar per tal de donar una millor imatge. A tot això cal afegir que havent-se iniciat la Guerra Freda (1951-1991), el bloc capitalista necessitava a tota costa països que donessin l'esquena a la Unió Soviètica. Espanya va aprofitar així la situació per endinsar-se en el bloc occidental anticomunista.

Els últims anys d'aquesta etapa (1951-1959), es caracteritzen per la decaiguda econòmica del país, que després d'això els alts mandataris del règim es veuran obligats a canviar el sistema autàrquic per el *desarrollismo*, que va aportar la millor època econòmica mai vista fins al moment, el conegut *Milagro económico español*.

Durant el Segon Franquisme, que també es divideix en dues etapes (1960-1969) i (1970-1975), entenent la primera en l'intent de l'obertura de la dictadura i la segona, coneguda com a etapa tardofranquista, que destacarà per l'assassinat de Carrero Blanco, president del govern, a mans del grup terrorista ETA l'any 1973. Seguidament dos anys després, Francisco Franco moriria a causa de la malaltia que l'afectava l'any 1975, finalitzant així la dictadura i iniciant la transició cap a la democràcia.⁵⁶

⁵⁶ Font: (2023, Gener 9). *Dictadura de Francisco Franco*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Dictadura_de_Francisco_Franco

La Guerra Freda

En conseqüència de l'èxit de la proclamació de la URSS l'any 1917, en plena Guerra Mundial (1914-1918), i la recent victòria de les potències Aliades per davant de les de l'Eix, va resultar en l'esclat d'una guerra que a la pràctica, mai va esdevindre com a tal.

Tal com la Segona Guerra Mundial (1939-1945) acaba, guerra en que els Estats Units i Unió Soviètica es van "aliar" per tal de derrotar a l'Alemanya nazi, aviat van ser els americans els que van començar a marcar les diferències amb els soviètics, després de crear l'aliança militar capitalista de la OTAN l'any 1949, a la fi de frenar el comunisme a Europa. Els rojos no s'ho van prendre massa bé, i van reaccionar de la mateixa manera creant el Pacte de Varsòvia de 1955. A partir d'aquí, el conflicte estava servit; mig món contra l'altre, per decidir quin model econòmic era millor.

Va ser una època on van sorgir molts desentesos armats, on els dos països es van involucrar indirectament, com en la Guerra de Corea d'entre 1950 i 1953, o la Guerra del Vietnam d'entre 1955 i 1975. També es van produir

episodis de crisis mundials, com la Crisi dels Míssils Cubans de 1962, o el Bloqueig de Berlín, efectuat entre 1948 i 1949.

Aquesta competència, es va estendre en tots els àmbits possibles haguts i per haver; en destaca la Carrera Espacial, amb l'*Sputnik 1*, que fou el primer satèl·lit artificial de la història, o l'*Apol·lo 11*, missió que va posar l'home a la Lluna. També ho fa la Carrera Armamentista, que va impulsar d'entre moltes coses, la tecnologia de les armes nuclears, fet que va atemorir a tothom.

Poc a poc però, la Unió Soviètica va començar a desencadenar la seva desintegració. A finals dels anys 70 i inicis dels 80, arriba la Guerra d'Afganistan (1978-1992), l'Accident nuclear de Chernobyl de 1986 i l'ascens de Míjail Gorbachov, episodis d'entre molts altres que poc a poc van anar desgastant el país comunista fins el dia de la seva fi, el desembre de 1991.⁵⁷

Figura 74: Imatge de la Caiguda del Mur de Berlín , l'any 1989. Al fons, la Porta de Brandenburg.

⁵⁷ Font: (2023, Gener 9). *Guerra Fría*. Wikipedia, la enciclopedia libre. https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_Fr%C3%ADa

4.14.2. Còpia del document

La trobem digitalitzada en la carpeta del Teams, vinculada a aquest treball.

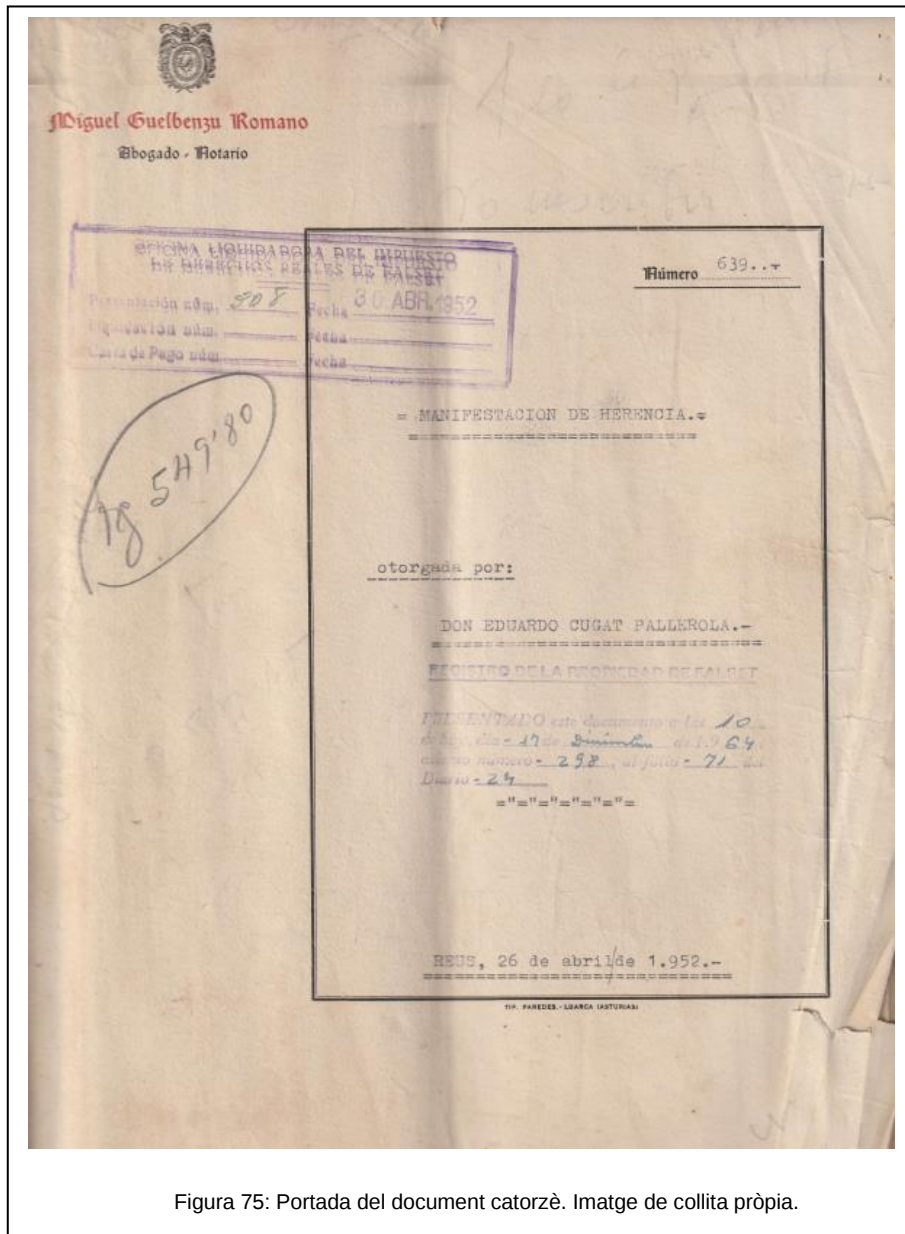

Figura 75: Portada del document catorzè. Imatge de collita pròpia.

4.14.3. Resum

Aquest escrit formalitza l'herència de Marcelino Cugat Ferré a favor del seu fill Eduardo Cugat Pallerola, casat, ferrer i major d'edat, veí del poble. Expressa que el seu pare, Marcelino Cugat Ferré morí el 31/10/1951, sota el testament treballat en el document anterior, en el qual deixa a cada filla 1000 pessetes i fa hereu universal a Eduardo. Llista a continuació, tots els béns que hereta:

- Tros de terra amb el nom de *Partida de Corché*, de 2 àrees, que conté regadiu. Es valora amb 600 pessetes.
- Tros de terra anomenat com *Partida de Mas Piñol*, de 3 hectàrees, 75 àrees i 4 centiàrees, que conté vinya, garrofers, garriga i sòl erm. Té un valor de 15700 pessetes.
- Tros de terra *Partida dels Planells*, de 6 àrees i 8 centiàrees. Hi trobem regadiu i val un total de 500 pessetes.
- Peça de terra anomenada *Partida del Coll de Prevell*, de cabuda 1 hectàrea, 82 àrees i 52 centiàrees. Té un valor monetari de 4400 pessetes.
- Casa sita en *Calle Bajada del Burriel*, número 15 de 121 m² de superfície, que té un valor de 2000 pessetes.

Ho firma Eduardo Cugat Pallerola i el notari D. Miguel Guelbenzu Romano, a dia 26/4/1952.

Queda inscrit a Falset el 17/12/1964.

4.14.4. Anàlisi

La decadència dels testimonis en els actes notariais

A partir d'aquesta escriptura, trobarem a faltar els testimonis. És de fet l'única que no precisa d'aquesta figura jurídica. I perquè? Doncs com bé ens explica en Josep Maria Rofes, quan el notari té coneixement de tots els àmbits que ocupa, no necessita d'uns testimonis que ho corroborin:

“Actualment la firma del notari ja es considera prou vàlida. Té l'autoritat per certificar en una acta que allò que s'escriu, és cert. Té accés al registre de la propietat, al registre civil, al cadastre... tot això li permet certificar que aquella propietat que dius que et pertany, realment n'ets el propietari.

En els segles passats, quan el notari no tenia accés a tots aquests documents, si que es necessitava de l'ajut de testimonis que certifiquessin que el que deia en l'acta era realment cert.”

Huerta del Molí o Partida dels Planells?

Durant tot l'estudi de les escriptures, ens hem anat trobant amb una parcel·la que rep varies denominacions, com bé ens indica el títol. Les dues coincideixen però, en què aquesta té una dimensió de 6 àrees i 8 centiàrees. La trobem denominada com a *Huerta del Molí* per primera vegada en el Document 3, és a dir, ve dels Benavent. Reapareix en l'escriptura de relació de béns d'Antonia i Marcelino, Document 12. Com indica el nom, a prop de la zona hi devia haver un molí, cosa que encara avui dia es diu.

Partida dels Planells, és nombrada per primer cop en aquesta mateixa escriptura. No sabem ben bé perquè va patir aquest canvi de nom, ja que avui dia el coneixem com l'Hort del Molí.

Timbratge

Aquest escrit consta d'un gran nombre de segells, com veiem en la figura 76 i 77:

Figura 76: Segells situats en la pàgina 1. Fotografia de collita pròpia.

Figura 77: Segells situats en la darrera pàgina. Fotografia de collita pròpia.

Hi trobem segells de taxes, timbres de l'Estat, Mutualitats, de la notaria de Reus de D. Hipólito Rodríguez Esteban i també del Registre de la Propietat de Falset. El que més impressiona, és el segell de “*MUTUALIDAD VOLUNTARIO*” “1,50 PTS.” on hi apareix el símbol de l'àguila franquista.

Què certifica?

Aquest escrit formalitza l'herència de Marcelino Cugat Ferré a favor del seu fill Eduardo Cugat Pallerola. En fa una llista, de tots els béns que hereta, els quals passaran a la meva àvia. Els últims 4 béns venen de l'herència de la mare, mentre que el primer de tots ve d'herència paterna.

Com he mencionat anteriorment, Eduardo es consolida com l'últim Pallerola, a la mort del seu pare.

Hi participen:

- Marcelino Cugat Ferré, mort el 31/10/1951, sota testament.
- Eduardo Cugat Pallerola, casat amb Mercedes Rofes. És ferrer i major d'edat, veí del poble.
- El notari reusenc D. Hipólito Rodríguez Esteban.

5. Evolució demogràfica de Pratdip entre els S.XIX, S.XX i inicis del S.XXI

L'anàlisi demogràfic entre els S.XIX i S.XXI dona una amplitud a l'estudi dels documents, i a més ajuda a contextualitzar, amb millor mesura, la vida del poble durant aquesta etapa temporal.

Per això, fruit d'unes investigacions fetes a l'Arxiu Municipal de Pratdip, realitzades els dies 11/8/22 i 22/12/22, i un seguit d'entrevistes fetes a un home gran de la vila de 96 anys d'edat (el senyor Cupet), a un geògraf (l'Adrià Pinyol), a un historiador (en Rofes) i a la meva àvia materna (l'Antonieta), he aconseguit extreure dades qualificatives i quantitatives que em serviran per aprofundir en aquest tema.

Figura 78: Imatges de l'Arxiu Municipal de Pratdip a dia 11/8/22. Fotografies de collita pròpia.

5.1 Segle XIX

Investigacions anteriors a l'arribada dels Pallerola a Pratdip (1833-1876)

Com bé veiem, l'estudi de les escriptures s'inicia l'any 1833, amb una compravenda d'un cup i d'un cel obert. Seguidament, abans de l'arribada d'Antonio Pallerola a les escriptures (1876), hi van darrere un parell d'escrits més. Per entendre doncs aquesta primera etapa, vaig buscar entre els documents de l'arxiu alguns padrons municipals propers a aquestes dates per saber quanta gent hi havia al poble. Un cop trobats, en vaig estipular una relació entre l'any i la gent empadronada al municipi:

	ANY	POBLACIÓ
Padró 1	1840	952
Padró 2	1842	962
Padró 3	1848	982
Padró 4	1851	968
Padró 5	1852	1003
Padró 6	1860	959
Padró 7	1861	954

Figura 79: Taula de padrons entre el 1833-1876. Taula d'elaboració pròpia.⁵⁸

Paral·lelament, en l'intent de esbrinar per quina raó Antonio Pallerola va venir a Pratdip des de Juneda, municipis separats per 70 km de distància, sense saber si va venir per qüestions emocionals, ja que no en tenim constància, vaig concloure que possiblement fos per feina, indici que sí es pot demostrar. Sabem que ell és vidrier i que ve a Pratdip a operar com a tal. Per a què? Doncs evidentment, per a fer diners.

⁵⁸ Font: (2022, Agost 11 i 2022, Desembre 22). Arxiu Municipal de Pratdip.

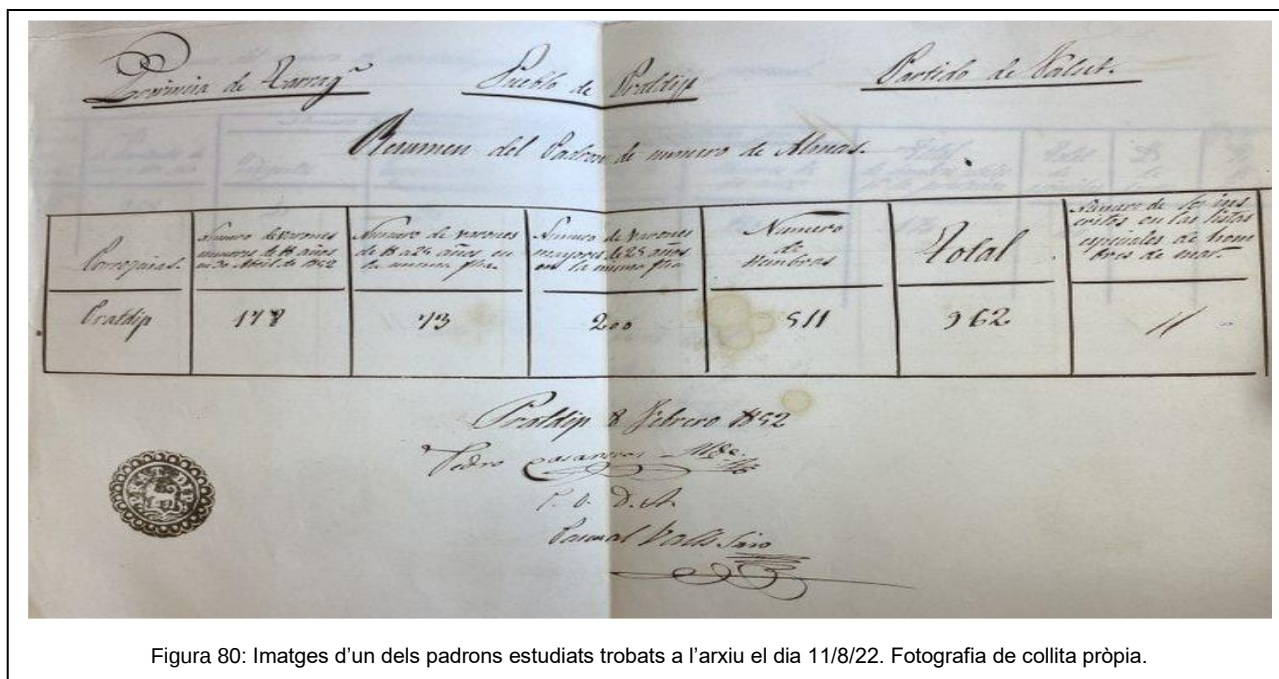

Figura 80: Imatges d'un dels padrons estudiats trobats a l'arxiu el dia 11/8/22. Fotografia de collita pròpia.

Però això no és tant fàcil. Per a què es donin aquestes condicions, cal que al poble hi hagi moviment econòmic. De fet, cercant per Internet, he topat amb l'article *LA DESPOBLACIÓN RURAL EN ESPAÑA: GÉNESIS DE UN PROBLEMA Y POLÍTICAS INNOVADORAS*⁵⁹, que ho corrobora. Ens explica que durant el S.XIX i anteriors, els habitants de les zones rurals que es dedicaven plenament a l'agricultura (a Catalunya, principalment a la vinya) es solien efectuar migracions temporals entre els pobles a la fi de complementar el treball de la terra amb algun altre ofici relacionat. Cito textualment:

"Al igual que en el resto de Europa, la movilidad interior en España durante el siglo XIX y los anteriores fue muy elevada. Sin embargo, una gran parte de esta movilidad era temporal".

"se compaginaba el trabajo, normalmente en el campo, con otro tipo de trabajo, también en el campo o en los sectores industriales y de servicios rurales o urbanos".

⁵⁹ Font: (2023, Gener 5) *LA DESPOBLACIÓN RURAL EN ESPAÑA: GÉNESIS DE UN PROBLEMA Y POLÍTICAS INNOVADORAS*.
<http://sspa-network.eu/wp-content/uploads/Informe-CEDDAR-def-logo.pdf>

Per tant, està clar; en un país dedicat primordialment al camp, es necessita d'un entramat d'oficis que recolzin els pagesos i d'aquesta manera, s'origini una economia activa.

D'aquesta manera, com ens van recomanar des de l'arxiu comarcal de Reus el dia 11/11/22, vaig buscar a l'arxiu de Pratedip (el dia 22/12/22) qualsevol índex d'acció econòmica o qualsevol document que certifiqués que a Pratedip hi existí una economia activa durant aquella època.

Entre els diferents quadres i les múltiples escriptures, es va corroborar que, definitivament, a Pratedip hi havia una xarxa econòmica prou important per generar demanda als pobles del voltant (vegeu les figures 81, 82, 83, 84).

L'any 1852, hi trobem 2 cafès, 3 botigues de bacallà i olis, 1 metge i 1 cirurgia, 1 botiga de sastre, 2 forns de pa i 2 ferreries. (Figura 81)

Com podem veure, l'any 1860, hi havia 1 una persona eclesiàstica, 107 propietaris, 2 metges, 1 veterinari, 2 mestres i 117 alumnes, 22 artesans, 566 pagesos, 15 servents. (Figura 82).

El document mostrat en la figura 83, any 1854, hi podem llegir perfectament les primeres frases que hi apareixen escrites, que diuen el següent:

“2º. Sepa el arrendatario que tendra la obligación de tener aguardiente todo el año para el consumo del pueblo tanto olanda anizado y de refinado este por caso de una necesidad del Pueblo todo que sea de buena calidad el cual vendera á los precios del mercado de Reus; teniendo cuatro cuartos por libra de beneficio, y caso contrario pagara 60 libras de multa.

3º. Sepa el arrendatario que las medidas para la venta del Aguardiente al por menor deberan ser la libra y media libra de oja de late y las demas de tierra [...]”

El document de la figura 84, mostra les tarifes de cada ofici lligades al nom, a la professió i la casa on viuen. Trobem *albeytars*⁶⁰, fusters, marmessors, uns moliners del molí fariner i un vidrier que té un forn de vidre (no és encara Antonio Pallerola).

Constitución Tributaria de Comercio.

Libro de Cuentas.

La Cédula de 27 de mayo de 1802.

Señala a continuación general que para el año 1802, se forma el Estado Constitucional de todos los contribuyentes al Real Censo de esta Real Audiencia, con arreglo a las tarifas mandadas. Bases a pagar por Real Censo de 1802.

Nombres	Industria o Oficio	Calles	Cargas de este censo		Total.	Suma de la Cédula	Total.
			En el Real Censo	En el Censo Provincial			
París número 1º			291, 66	29, 16	320, 82	14, 75	335, 57
Francisco Sabate	Café	Hospital.	291, 66	29, 16	320, 82	14, 75	335, 57
José Casado	Café	Cruz.	116, 67	17, 42	134, 09	5, 83	139, 92
Tomasa Vallas	Granda de la casa y el	Cruz de la casa	116, 67	17, 42	134, 09	5, 83	139, 92
Francisco Sabate	A. D. D.	Hospital.	116, 67	17, 42	134, 09	5, 83	139, 92
José Vallas	D. D. D.	Cruz.	116, 67	17, 42	134, 09	5, 83	139, 92
J. José Peláez Vallas	Industria	Cruz.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
José Casado	Industria	Hospital.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
Francisco Novita	Granda de la casa	Hospital.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
Juan Sabate	A. D. D.	Cruz.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
Francisco Novita	Granda de la casa	Hospital.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
José Cruzat	A. D. D.	Hospital.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10
J. José Portuñal	Industria	Cruz.	35, 11	5, 25	40, 36	1, 74	42, 10

Figura 81: Aquest quadre de l'any 1852, és un quadre de contribucions dels diferents oficis actius. Corroborar l'existència de diferents professions. Fotografia de collita pròpia.

⁶⁰ Albéitar: Del Traductor de Google: Veterinari. Rae.es.

Clas.	Nombres.	Industria o Profesión	Calle.
	Suma anterior		
7a	D. Felice Casanovas	Albaya	Cruz.
7a	Manuel Escala	Carpintero	Mayor.
7a	Ramon Nolla	Tram.	Hospital
7a	Manuel Portuñal	Albaya	Plaza.
Tarifa numero 2o			
	Don Isidoro	Industria Maximato	Industria.
	Joquin Escala	" "	Bas San Mateo
	Antoni Turiso	" "	Cruza
	José Carreras y Fila	" "	La Parra.
Tarifa numero 3o			
	Jayme Casado	Horno de Vidrio	Mayor.
		Asumen	
Por la tarifa numero 1o			
	Por id	" 2o	
	Por id	" 3o	
		Total	
Por el 15p% Municipal			
Por el 10p% Provincial			
		Total	
4p% de cobranza			
		Total general	

Figura 84: Llista de contribucions declarades d'oficis actius l'any 1852. Fotografia de collita pròpia.

Investigacions de l'arribada i estada d'Antonio a Pratdip (1876-1903)

L'any 1876, trobem per primera vegada una escriptura on hi apareix l'Antonio Pallerola, el vidrier de Juneda que demana un préstec a José Benavent. No es sap exactament a partir de quin any arriba a Pratdip, tot i que es va intentar buscar. De totes formes si que podem demostrar que l'any 1876 és a Pratdip.

D'aquesta etapa temporal d'uns 27 anys, vaig trobar alguns llibres d'empadronament que ens indiquen quanta gent visqué a Pratdip. Com en l'apartat anterior, vaig estipular una relació entre l'any i la gent empadronada al municipi:

	ANY	POBLACIÓ
Padró 8	1880	994
Padró 9	1886	991
Padró 10	1889	1019
Padró 11	1892	1061
Padró 12	1900	956

Figura 85: Taula de padrons entre el 1876-1903. Taula d'elaboració pròpia.⁶¹

Com podem observar clarament en la figura 86, Antonio Pallerola Gelon de 43 anys, casat i cap de família, viu amb Antonia Poch i Capons, la seva esposa de 38 anys i els seus 5 fills, tots ells solters: Francisco Pallerola Vives de 17 anys i Antonia Pallerola Poch, Dolores, Antonio i Juan, de 14, 10, 6 i 2 anys respectivament.

Tot i haver comprat una casa on es suposa que hi hagueren els forns de vidre, a *Bajada del Jandó*, ells habiten en *Calle de Arrabal* nº16, on segurament ho fan de lloguer; doncs aquesta casa no arriba mai a cap dels descendents. No trobarem a Antonio vivint a la casa pairal fins l'any 1894, on es mostra empadronat a Pratdip i vivint a la casa de *Bajada del Jandó*.

Mentrestant, al poble de Pratdip durant aquesta etapa, tal com ens marca la taula de la figura 85, a Pratdip hi ha una època de bonança; de fet, és l'etapa que Pratdip conservarà més habitants. I les proves no fallen. A Pratdip, més que mai, hi hagueren comerços actius i una economia que seguia en moviment. Aquesta pujada es dona en part a l'auge de la vinya a Pratdip i a l'arribada de la fil·loxera a França, que va crear una forta demanda de begudes destil·lades del raïm a conseqüència de l'enfonsada del mercat francès. Relacionat amb aquest fet, es dona l'arribada de forasters que contribueixen a la creixuda del municipi. A continuació, com es veu en les figures següents,

⁶¹ Font: (2022, Agost 11 i 2022, Desembre 22). Arxiu Municipal de Pratdip.

Font: (2023, Gener 5). Instituto Nacional de Estadística. *Alteraciones de los municipios en los Censos de Población desde 1842. Pratdip.*
<https://www.ine.es/intercensal/intercensal.do?search=1&cmbTipoBusq=0&textoMunicipio=Pratdip>

a Pratdip l'economia segueix sent molt dinàmica, cosa que es demostra amb el nombre d'habitants durant aquesta època.

850	Maria Juncosa Vidal	21	8	Vídua
851	18 Pedro Sabate Casado	2	10	soltero
852	Joaquín Escoda Sabate	39	viude	casado
853	María Sabate Juncosa	28	Marido	casado
854	Pedro Escoda Sabate	28	8	hijos
		2	10	nieto
855	18 Antonio Pallerola Juncosa	40	casado	casado
856	Antoni Poch Capons	88	8	Vídua
857	Francisco Pallerola Juncosa	17	soltero	Vijo
858	Antonio Pallerola Poch	14	8	hijo
859	Dolores Pallerola Poch	10	8	8
860	Antonio Pallerola Poch	6	8	8
861	Juan Pallerola Poch	2	8	8
862	14 Joaquín Escoda Casado	50	casado	casado
863	Dolores Sabate y Casado	44	8	8
864	Francisco Escoda Sabate	24	soltero	8

Figura 86: Imatges del Padrón General del Año 1876. Antonio Pallerola i la seva família apareixen vivint a Pratdip a una casa de Calle Arrabal nº16. Fotografia de collita pròpia.

182	Marta Bermejo Pedro	ica	Corral, un d.
183	Marta Bermejo Pedro	ica	Corral, 6.
184	Marta Bermejo Maria 17 ^a	ica	Corral, 5.
185	Marta Juncosa Illina	ica	Castillo, 25
186	Marta Bermejo Bermejo	ica	B. Juncosa, 6.
187	Marta Juncosa Juncosa	ica	Mayer, 5.
188	Marta Juncosa Juncosa	ica	Hospital, un d.
189	Marta Juncosa Juncosa	ica	Hospital, 11.
190	Marta Juncosa Juncosa	ica	Hospital, 2.
191	Antonio Pallerola Gelon 21 ^a	ica	Bajada del Jandó, 21.
192	Antonio Juncosa Juncosa	ica	Corral, 5.
193	Antonio Juncosa Juncosa	ica	Corral, 25.
194	Antonio Juncosa Juncosa	ica	Mayer, 25.

Figura 87: En la lista, en el número 191, trobem a Antonio Pallerola Gelon vivint a Pratdip, a Bajada del Jandó nº21. No situem però a la resta; Antonio Poch i Capons possiblement és morta, deixant a Antonio vidu, mentre que els seus fills ja viuen amb les seves respectives parelles. Fotografia de collita pròpia.

Copia del pliego de condiciones.

Pliego de condiciones bajo las cuales el Ayuntamiento de *Putip* saca á pública subasta el arriendo á venta libre de los derechos de las especies de consumos y cereales que se expresarán para el año económico de 1887 á 1888

1.ª Se arriendan á venta libre para el año económico de 1887 á 1888, adjudicándose en pública subasta al mejor pospor, los derechos de las especies de consumos y cereales que á continuación se expresan *letras, carnes frescas, vacunas, lances, cabras, idem en escuma á saladas, carne de cerdo en fresco ó saladas, aceites de todas clases, aguardiente, alcohol y licor, vinagre, cerveza, idem, chocolate, arroz, garbanos y sus arinas, semola granada, arroz y sus harinas, vino de todas clases, pimientos de Rio y de mar y sus extractos, y conchinos, cacao duro y blando y carbon vegetal.*

Figura 88: Llista de productes adjudicats a subhasta pública que s'arrenden durant l'any econòmic de 1887-88. Fotografia de collita pròpia.

NÚMERO de orden	APELLIDOS Y NOMBRE DE LOS CONTRIBUYENTES	CALLE Y NÚMERO DE SU CASA HABITACIÓN	PROFESIÓN, industria, arte ó oficio por que contribuyen	NÚMERO de concepto en los Tarifas
TARIFA 1. ^a				
CLASE 3. ^a				
1	Señalada "Comunidad de Putip"	Ortiz n.º 6	Cocina	1
2	Arboi Vidal Jori	Paseo Mayor n.º 1	Trinidad de abaceria	6
3	Borras Jori Juan	Caral n.º 17	Jaboneros	253
4	Borda Valt Jori	Hospital n.º 53	Idem	258
5	Juana Vidal Borras	Campo n.º 2	Molinero	338
6	Marti Molina Juan	Juana n.º 23	Carpintero	10
7	Borda Borda Juan	Hospital n.º 3	Canalero	41
8	Borda Borda Juan	Mayor n.º 1	Idem	41
9	Valla Borda Jori	Hospital n.º 1	Carpintero	55
10	Cugat Borda Jori	Idem n.º 19	Ferreiro	51
11	Borda Vidal Juan	Ortiz n.º 12	Idem	51

CALLE Y NÚMERO del local en que se ejerce	COTAS para el Tesoro	11 por 100 de recargo para gastos municipales	TOTAL	11 por 100 de recargo para gastos de formación de matrícula
	Puñales	Es.	Puñales	Es.
Ortiz n.º 6	48.50	7.65	56.15	7.65
Paseo Mayor n.º 1	2	2.20	4.20	1.39
Suma	66.50	10.85	77.35	6.43
Mayor n.º 1	108.00	17.28	125.28	25.82
Hospital n.º 53	164.80	26.37	191.17	15.67
Campo 2	17	2.65	19.65	1.32
Suma	291.30	46.35	337.65	20.71
Juana n.º 23	38.00	6.08	44.08	2.64
Hospital n.º 3	20.00	3.20	23.20	1.39
Mayor n.º 1	20.00	3.20	23.20	1.39
Hospital n.º 1	16.00	2.56	18.56	1.39
Idem n.º 19	16.00	2.56	18.56	1.39
Ortiz n.º 12	16.00	2.56	18.56	1.39
Suma	120.00	19.20	139.20	8.25

Figura 89: Llista de comerços lligats als comerciants, la casa on viuen, tarifa que els hi correspon i les seves contribucions. En la llista, el número 10 és José Cugat Barceló, ferrer i pare de Marcelino Cugat Ferré. Fotografia de collita pròpia.

En la figura 88, trobem una venda a subhasta pública dels productes que s'arrenden i que són per al consum del poble durant el 1887-88. Alguns d'aquests són (cito textualment):

"Todas carnes frescas muertas, vacunas, lanares, cabrias, idem encima ó saladas, carnes de cerdo en fresco ó saladas; aceites de todas clases; aguardiente, alcohol y licores, vinagre, cerveza, cidra, chacolí; arroz, garbanzos y sus arinas; legumbres y demás granos secos y sus harinas; vinos de todas clases; pescados de Rio y de mar y sus escabeches y conservas, carbón duro y blando y carbón vegetal."

A sota, la figura 89 indica una llista d'una sèrie de comerços amb les seves contribucions. Hi trobem un propietari de casino, botigues de *abacería*, és a dir d'olis, llegums, bacallà, etc. També hi ha fabriques d'aiguardent, moliners, oficis facultatius, pastissers, fusters i ferrers.

5.2 Segle XX

Investigacions del primer terç de segle (dècada de 1900, 1910, i 1920)

Un cop arribada la mort d'Antonio Pallerola, Ja som ben entrats a la dècada de 1900. Els successors del llegat Pallerola, Antonia Pallrola Poch i Marcelino Cugat Ferré viuen a la casa de *Bajada del Jandó*.

PADRÓN GENERAL DE VECINOS

Distrito municipal de

QUINQUENIO DE 19 A 1

Calle de

Número

Piso

Barrio

RELACION que D.

habitante en este distrito da al Ayuntamiento de los individuos que oc

indicando piso, con arreglo á lo dispuesto en el art. 18 de la vigente ley Municipal.

Los Registros Nac-Lic

NOMBRE	APELLIDOS		FECHA DE NACIMIENTO				EDAD	NATURALEZA		ESTADO	PROFESIÓN	RESIDENCIA	TIEMPO DE RESIDENCIA EN EL DISTRITO	CATEGORÍA	OBSERVACIONES	
	Patrono	Materna	Día	Mes	Año	Sexo		Partido	Provincia							
Antonio	Cugat	Poch	8	Junio	1868	M	Portugués	Castellón	Viudo	Propietario	Propietario	32	3	1	1	
Antonia	Pallerola	Poch	17	Noviembre	1868	F	Portugués	Castellón	Viuda	Propietaria	Propietaria	38	8	1	1	
Adelina	Cugat	Poch	3	Julio	1868	F	Portugués	Castellón	Viuda	Propietaria	Propietaria	36	6	1	1	
Sofia	"	"	20	Junio	1868	F	Portugués	Castellón	Viuda	Propietaria	Propietaria	31	1	1	1	
Marcelino	"	"	19	Noviembre	1868	M	Portugués	Castellón	Viuda	Propietario	Propietario	30	1	1	1	

Figura 90: Padró de l'any 1909. La família Cugat-Pallerola viuen a *Bajada del Jandó*. Hi resideix Marcelino, Antonia, Adelina, Sofia i Eduardo. Fotografia de collita pròpia.

La investigació del nombre d'habitants residents a Pratedip dels S.XX i inicis del S.XXI, la vaig fer a Internet utilitzant la pàgina web: *Instituto Nacional de Estadística* ⁶². Durant aquesta dècada, podem aconseguir tres valors població-any, que s'expressen en la taula següent:

	ANY	POBLACIÓ
Padró 12	1900	956
Padró 13	1910	926
Padró 14	1920	901
Padró 15	1930	831

Figura 91: Taula de padrons entre el 1876-1903. Taula d'elaboració pròpia.

Es pot observar, de manera notòria, que hi ha un declivi important i constant de la població durant aquests 30 anys. Però com es genera aquesta caiguda demogràfica? Gràcies a la investigació pròpia i a l'entrevista feta al geògraf, l'Adrià Piñol, aquesta baixada es produeix després de l'impacte generat per l'arribada de la fil·loxera a Tarragona l'any 1892 i les conseqüències d'aquesta plaga. La gent del camp, que sempre s'havia dedicat plenament a la vinya (com podem veure, la majoria de cases tenien o volien un cup), no va poder seguir dedicant-se de la mateixa manera a la vinya, degut a què ja no donava el mateix benefici. Bé ens ho comentava el senyor Cupet, després de fer-li l'entrevista:

“Jo no ho vaig veure però recordo que el pare m'explicava que va afectar molt a les terres del poble perquè tot estava plantat de vinya.”

Ell mateix, ens va dir que la població rural va haver de buscar un altre producte per a poder conrear:

⁶² Font: (2023, Gener 5). Instituto Nacional de Estadística. *Alteraciones de los municipios en los Censos de Población desde 1842. Pratedip*. <https://www.ine.es/intercensal/intercensal.do?search=1&cmbTipoBusq=0&textoMunicipio=Pratedip>

“La gent va haver de canviar als garrofers i als avellaners. També als ametllers.”

Figura 92: Aquesta imatge, de començaments de segle, retrata a la perfecció com era el poble fa 100 anys pràcticament. Com es pot apreciar, arreu on mireu hi ha camps i trossos, donant a entendre com era d'important llavors l'agricultura. Imatge de collita pròpia, extreta casa dels avis.

D'altra banda, el ressorgiment de les indústries a Barcelona i l'auge de ciutats properes com Reus, va cridar molta població d'arreu de Catalunya que buscava una feina que donés diners. Es dona així l'èxode rural⁶³. De fet, la meva besàvia materna, la Mercedes Rofes, esposa de l'Eduardo, va haver d'anar a fer de minyona a Barcelona, a cases de famílies benestants amb tant sols 9 anys d'edat.

A tot això, cal tenir en compte l'arribada de la pandèmia de la Grip Espanyola, que va arribar a Espanya l'any 1918. La malaltia va causar una gran mortaldat a tot arreu i Pradip no se'n va escapar; com bé em va explicar el senyor Cupet, un home de 96 anys del poble, la Grip Espanyola va causar una catàstrofe. Cito textualment:

⁶³ Èxode rural: Abandó del camp per una part de la població o per la totalitat. Enciclopèdia.cat.

“Sí. Molta gent va morir de grip. Un tiet meu també va morir sent jove degut a la grip.”

D'entre els afectats, també trobem a l'anteriorment mencionada Mercedes, que va veure morir el seu pare per la mateixa raó: Quan ella va agafar la malaltia, qui va ajudar-la en la recuperació va ser el seu pare. Per bé o per mal, ella se'n va sortir però el seu pare no.

Investigacions del segon terç de segle (dècada de 1930, 1940, i 1950)

Mentre Marcelino encara és viu, aviat el seu fill Eduardo serà pare: el 12/9/1940 nasqué la meva àvia materna, l'Antonieta Cugat Rofes.

	ANY	POBLACIÓ
Padró 15	1930	831
Padró 16	1936	760
Padró 17	1939	725
Padró 18	1940	722
Padró 19	1950	727
Padró 20	1956	650
Padró 21	1960	617

Figura 93: Taula de padrons entre el 1930 i 1960. Taula d'elaboració pròpia.

Si ens fixem en la figura 93, tot i tenir dades saltejades, podem veure que durant els anys 30, almenys fins el 1936, la població segueix en degoteig constant, fruit del continu èxode rural. A Pratdip passem de 831 habitants a tenir-ne 760, en només 6 anys. Cada vegada, les zones urbanes i l'economia que genera la indústria, crea més oportunitats laborals, mentre que les feines del camp comencen a caure en declivi. En conseqüència, aquest fet es tradueix en l'emigració d'habitants dels pobles de Catalunya cap a les ciutats.

Encara així, el poble gaudia d'una època prou benestant; tot i que hi havia famílies que marxaven, Pratedip tenia prou població, com bé em va explicar el senyor Cupet:

“Sí, al poble hi vivia molta gent. Hi havia gent jove, gent gran. Devia haver quasi 1000 persones.”

De fet, ell mateix em va explicar que llavors, el poble ja comptava amb una escola on hi anaven els infants de la vila:

“Sí que n'hi havia d'escola. Hi anaven nois i noies separats. Abans de la guerra fèiem anar llibres en català. Després ja tot va ser en castellà. Quan sortia d'escola anava a ajudar al meu pare que era pastor.”

Les coses canvien però entre 1936 i 1939, i Espanya s'enfosqueix; l'esclat de la Guerra Civil posa mig país en contra de l'altre. Encara així, es manté aquesta dinàmica de decaiguda, tot i que de manera més desaccelerada, ja que la guerra ho va aturant tot. Les famílies no veuen tant clar marxar d'on ja viuen i les poques que ho fan, s'exilien. Cal afegir a més, tot aquell gruix de població que va marxar al front i que hi van morir. Avui dia, aquests homes del poble, estan homenatjats en una placa de la Creu del Terme.

De la guerra, el senyor Cupet també em va explicar un succés tràgic que va passar aquí dalt al poble (cito textualment):

“Recordo que amb els amics jugàvem a buscar bombes de la guerra. Un dia que jo no hi era perquè estava al mas del Pellicer, dos amics meus que eren bessons de cal Cisteller els va esclatar una bomba i els va matar. Això em va impactar molt.”

Figura 94: Imatge de la Creu del Terme de Pratdip. Sota la creu, en la placa de ferro, hi ha homenatjats els morts al front de la Guerra Civil.

Quan el conflicte acaba, s'inicia la postguerra. Aquesta etapa va ser igual de llarga com de dura. Efectivament, així ho demostra el padró municipal. Entre els anys 40 i inicis dels 50, la dècada s'estanca completament. En deu anys, la població augmenta en tant sols 5 persones. I perquè? Perquè la gent malvivía i el poc que tenia, ho tenia a casa, com bé ens diu l'Adrià:

“Durant la postguerra, la gent ja no marxava. Per mal viure ja vivim aquí. El moviment poblacional és pràcticament nul.”

Altres cops, en Cupet ens ho reafirma:

“Es passava gana i molta misèria. A casa teníem un corral amb gallines i amb això i el poc que hi havia a l'hort anàvem fent.”

Poc a poc però, el país es va aixecant. Aviat, durant la dècada dels 50, la població continuarà cercant una fugida dels pobles per anar a les ciutats. Cada

vegada es marca més; mentre a les zones urbanes hi reapareix la prosperitat, als pobles rurals les coses no milloren i el camp es desvalora, cada vegada més. Per aquesta raó, veiem clarament com entre 1950 i 1956, és a dir, en tant sols 6 anys, la població de Pratedip torna a recaure. Es passa de 727 persones a només 650.

L'hivern d'aquell mateix any, conegut popularment com "l'any dels mata olivers", arreu de Catalunya es patirà una gelada que deixarà marca. Com bé he mencionat anteriorment, després de fil·loxera, els pagesos es van haver de reinventar un cultiu que els pogués donar un benefici, a Pratedip sobretot els garrofers. De fet al poble, l'hivern de 1956, és conegut com "la gelada dels garrofers".

Aquest episodi serà clau per desencadenar en una fugida més generalitzada durant els pròxims vint anys. Cito textualment el que diu l'Adrià:

"Com ja van veure què va passar amb els avantpassats i la vinya, la gent ja veu que no pot seguir apostant tanta dedicació i temps per una cosa que pot anar-se'n a norris en qüestió de mesos. A tot això, s'hi ha de sumar l'auge de les ciutats, on comença a haver-hi cert benestar."

"Mentre a principis de segle la gent no sembla estar del tot decidida a marxar, durant la segona meitat, aquells que es dediquen al camp, queden conscienciats del perill que pot generar aquesta economia agrària. Es forma així un èxode totalment lineal."

El padró indica que, entre 1956 i 1960, a Pratedip marxen 33 persones.

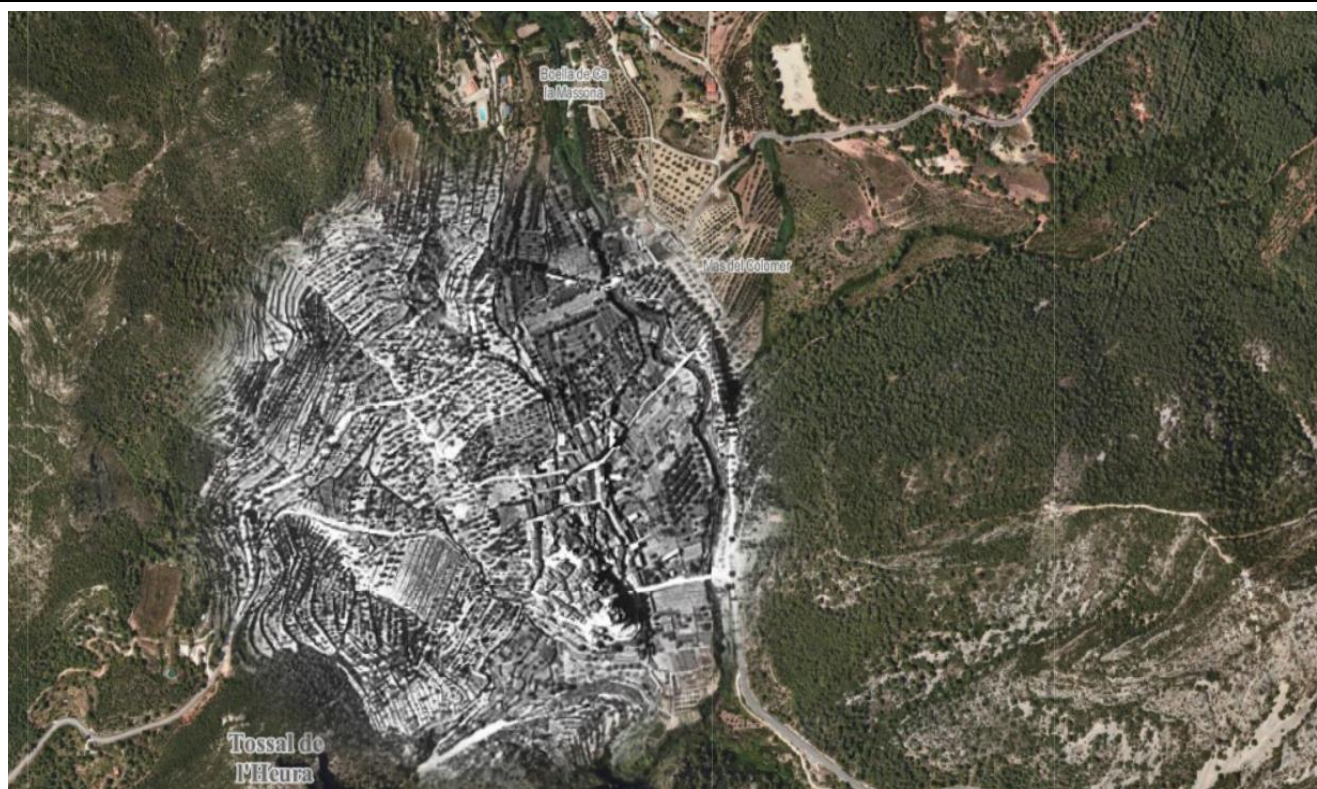

Figura 95: Imatge de la visió aèria entre l'any 1956-57 de com era el poble llavors. Es dedicava primordialment, com podem veure, a l'agricultura. Tot està ple de marges i bancals.

Investigacions de l'últim terç de segle (dècada de 1960, 1970, 1980 i 1990)

L'Antonieta, filla de l'Eduardo, es casarà amb el meu avi, en Josep Montané Vidal i tindran al Pep, a l'Eduard i a la meva mare Mercè, tots Montané Cugat.

Seguint la informació que ens dona la INE, formem aquesta taula:

	ANY	POBLACIÓ
Padró 21	1960	617
Padró 22	1970	550
Padró 23	1981	481
Padró 24	1991	406
Padró 25	1996	727
Padró 26	1998	650
Padró 27	1999	617

Figura 96: Taula de padrons entre el 1960 i 1999. Taula d'elaboració pròpia.

L'última etapa del S.XX marca el declivi total de la població de Pratdip. Els nombres no enganyen. Entre 1960 i 1991, és a dir, en trenta-un anys, del poble fugen 211 habitants. Les causes d'aquesta caiguda s'entenen a través de les conseqüències generades durant la dècada dels 60. Evidentment, el camp s'infravalora i comença a quedar abandonat, mentre que les ciutats comencen a presumir d'una etapa de plenitud i benestar econòmic.

Abans d'arribar a tot això però, cal parlar del Segon Franquisme o també conegut com *el Desarrollismo* (1959-1975). L'Espanya del règim franquista, venia d'una etapa d'autarquia i que per tant tenia el país tancat en sí mateix, consumint allò que únicament ell mateix es produïa. Entre 1957 i 1959, com bé va dir Juan Sardá, Espanya estava econòmicament al "*borde del abismo*". Per això, el canvi de govern de Carrero Blanco va destapar la veritat i va alertar del perill que corria la nació. D'aquesta manera, es va elaborar el "*Plan d'Estabilización de 1959*"⁶⁴, que encapçalat pel mateix Juan Sardà i Enrique Fuentes, pretenia aconseguir una estabilització econòmica i de la divisa així com un equilibri de la balança de pagaments amb l'ajuda de crèdits exteriors.

En resum, Espanya aconsegueix ràpidament:

- Un superàvit de 81M \$ l'any 1959.
- Un increment de les reserves del Banc d'Espanya.
- Una important reducció de la inflació.
- Una inversió estrangera en el país, apostant plenament en el turisme.
- Una millora de les condicions de competència dins del país i l'arribada de tecnologia.

D'aquesta manera, l'economia espanyola durant els anys 60 arribava als valors més alts mai vistos. D'aquesta manera, entre 1959 i 1973, Espanya va viure una etapa esplendorosa anomenada "*el Milagro económico español*".

⁶⁴ Font: (2023, Gener 6). *Plan de Estabilización de 1959*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Plan_de_Estabilizaci%C3%B3n_de_1959

Figura 97: El Seat 600 és el símbol de la crescuda econòmica que es dona a Espanya en ple “Milagro económico español”.

Les noves tecnologies i la competència industrial arriba a Tarragona en forma de petroquímiques. A la dècada de 1970, s'implanten les refineries, donant així un salt a la dinàmica industrial i essent una peça clau per al desenvolupament industrial i econòmic del Camp de Tarragona. Avui dia és considerat com el complex petroquímic més important del Sud d'Europa.⁶⁵

A més, el turisme d'arreu del món cobra molta importància per tota Espanya i així la societat es comença a decantar cap al sector secundari i terciari. Com bé diu l'Adrià:

“La gent del món rural arriba a les ciutats amb l'esperança de millorar la qualitat de vida. En aquestes ciutats, es dona feina, educació, sanitat i serveis. D'aquesta manera, comença a sorgir a Espanya l'Estat del benestar.”

⁶⁵ Font: (2023, Gener 6) Complejo Petroquímico de Tarragona. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Complejo_Petroqu%C3%ADmico_de_Tarragona

Per això, (encara que també cal tenir en compte el *Baby Boom espanyol*, que va lligat al auge econòmic d'entre 1959 i 1973), ciutats properes a Pratdip com Reus i Valls, doblen la seva població, mentre que Tarragona la triplica, entre 1960 i 1981.⁶⁶

I la situació no sembla canviar fins 1991, moment d'inflexió de la dinàmica demogràfica a Pratdip. És el pic més baix de població registrat, només amb 406 habitants. La majoria de la gent jove de Pratdip, ha marxat fora del municipi a buscar benestar econòmic:

“Els últims 10 anys abans del pic més baix, l'any 1991, estic segur que a Pratdip només hi queden els avis. És gent gran jubilada, que no busca un canvi dràstic en la seva vida i s'han quedat al poble, mentre els seus fills si que han marxat a zones urbanes properes al seu poble natal.”

A partir d'aquest moment però, sembla ser que la població de Pratdip augmenti unes 211 persones entre 1991 i 1999. Tècnicament però no és així. Amb una economia benestant i per tant l'interès d'establir al poble habitatges de segona residència per part dels descendents d'antics habitants del municipi, sumat d'un fort turisme generalment francès, les Planes del Rei, una de les urbanitzacions més importants de Pratdip, que és a la vegada una zona fàcilment urbanitzable, s'inscriu en el padró de Pratdip i fa créixer la població total. Ho expressa perfectament l'Adrià amb aquesta frase:

“Espanya es ven al turisme. Ven el “sol y playa” i a quatre duros el terreny on edificar. Per tant, van sorgint zones urbanes a prop de la platja, com a les Planes del Rei”

⁶⁶ Font: (2023, Gener 7) *Habitantes Reus 1900-2022*. Foro-ciudad.com.
<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/reus/habitantes.html#Evolucion>

Font: (2023, Gener 7) *Habitantes Valls 1900-2022*. Foro-ciudad.com
<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/valls/habitantes.html#Evolucion>

Font: (2023, Gener 7) *Habitantes Tarragona 1900-2022*. Foro-ciudad.com
<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/tarragona/habitantes.html#Evolucion>

5.3 Segle XXI

Investigacions fins l'actualitat (dècada dels 2000 i 2010)

En aquesta dècada, la meva mare Mercè, juntament amb el meu pare, en Jordi, em tindran a mi i al meu germà Guillem.

Seguint la informació brindada per l'INE, muntem aquesta taula:

	ANY	POBLACIÓ
Padró 28	2000	563
Padró 29	2001	532
Padró 30	2002	617
Padró 31	2005	692
Padró 32	2008	883
Padró 33	2011	848
Padró 34	2013	700
Padró 35	2015	697
Padró 36	2018	709
Padró 37	2021	680
Padró 38	2022	693

Figura 98: Taula de padrons entre el 2000 i 2022. Taula d'elaboració pròpia.

Durant aquesta etapa, a Espanya es produeix una bombolla d'especulació del mercat d'immobles entre 1997 i 2008, que va fer augmentar de manera desmesurada el preu dels habitatges, molt per sobre de l'IPC i de l'augment dels salaris. De manera resumida, es va produir una època de bonança a molt curt termini on la gent va invertir molts diners en habitatges principalment, que sumat a la continuació de la tendència de construccions de xalets i urbanitzacions com les Planes del Rei fruit del benestar, provoca aquest augment en el padró de Pratdip. Cal afegir també l'arribada d'immigrants del

Nord d'Àfrica, que també arriben al poble, tot i que no són la causa principal d'aquesta pujada.

“Segueix la tendència. Si augmenta la demografia és per les urbanitzacions com les Planes del Rei, clarament.”

“Penso que és insignificant. Els immigrants no arriben per a fer-se xalets.”

Però l'any 2008, aquesta bombolla acaba rebentant en una dura crisi que anirà entre els anys 2008 i 2015, justament els mateixos anys que el padró reflecteix una baixada dràstica de més de 100 persones.

“La gent de fora ja no ve aquí a fer-se xalets. Els preus pugen, les constructores cauen i en conseqüència, tant locals com estrangers, ja no volen mantenir aquesta segona residència, ni molt menys volen aconseguir-ne una.”

Finalment, a partir del 2015 i ja fins l'actualitat, es produeix una estabilització i la societat sembla recuperar-se mitjanament de la crisi. Però si ens fixem, la població no augmenta, sinó que simplement es manté. Avui en dia però, a excepció dels jubilats, la gran majoria d'habitants del poble no treballen a Pratdip i molts d'ells ho fan en els municipis del voltant.

“Posem per cas que jo soc francès. Els meus veïns que eren un alemany i un belga, van haver de marxar mentre jo he pogut aguantar. Per tant ja no cal que marxi ara.”

“Els que hi havia, estan. Les urbanitzacions i les construccions d'aquestes, ara es vigilen molt més, en quant a tot el que això suposa als ajuntaments locals.”

Per expressar de manera més clara i visual totes aquestes dades numèriques, he creat un gràfic a partir d'un Excel que il·lustra aquesta evolució demogràfica donada entre aquest període de 1840 i 2022.

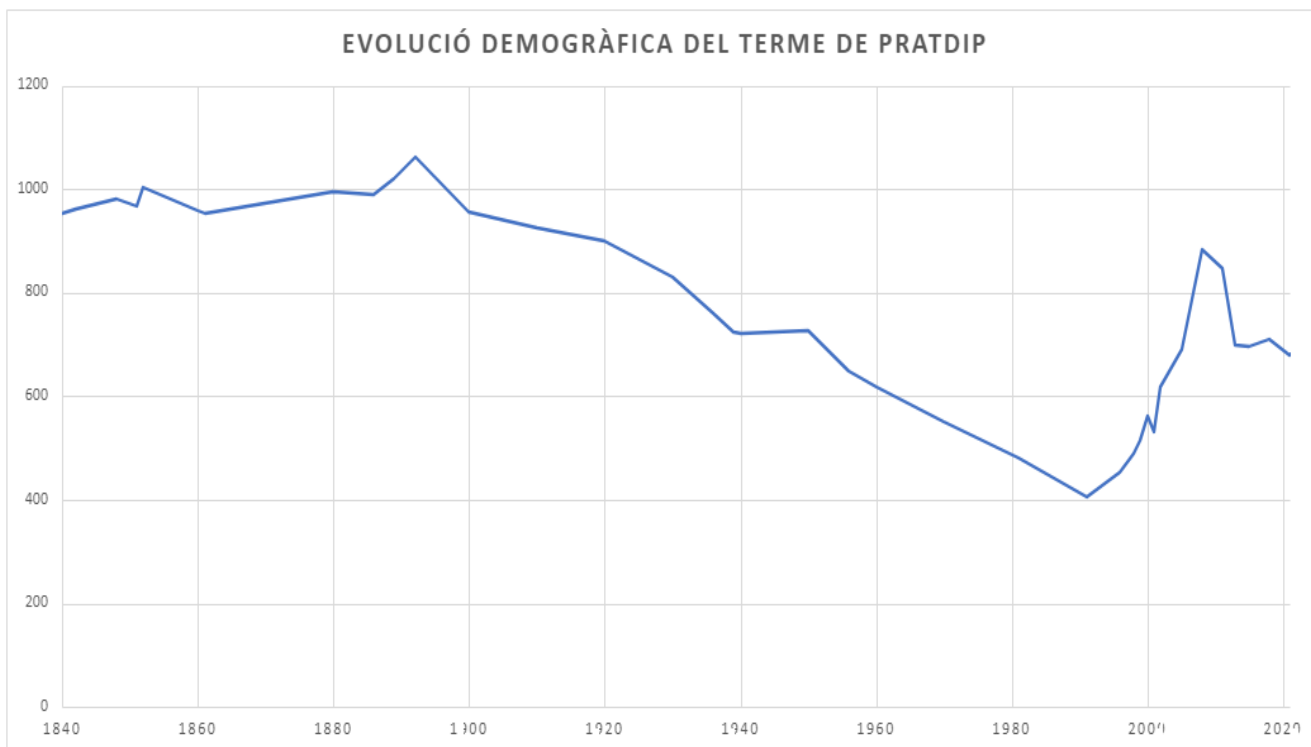

Figura 99: Imatge del gràfic evolutiu de la demografia de Pratsip, entre el 1840 i el 2022. En l'eix d'abscisses el temps en anys partint de 1840 i comptant de vint en vint. En l'eix d'ordenades la població partint de zero i comptant de dos-cents en dos-cents. Fotografia feta d'una captura de pantalla estreta d'un Excel, de collita pròpia.

La demografia de Pratsip de cara a les pròximes dècades

Com és evident, Pratsip està adherit al que passa al món i rep les conseqüències de tot el que a aquest li passa. Tot i això, avui dia i per les característiques geogràfiques que conté, una de les sortides econòmiques més favorables, de la qual es pot beneficiar gràcies a una bona inversió, és apostant per un turisme rural i sostenible, utilitzant per exemple empreses de gestió forestal, aprofitant així l'accessibilitat i l'espai mediambiental del que gaudeix.

D'aquesta manera, amb una diversificació laboral basada en aquesta economia, que van més enllà de la pagesia (i més en una zona orogràfica i geogràfica tant complexa), podria ajudar a reduir l'impacte de la despoblació que tant preocupa a pobles com Pratsip.

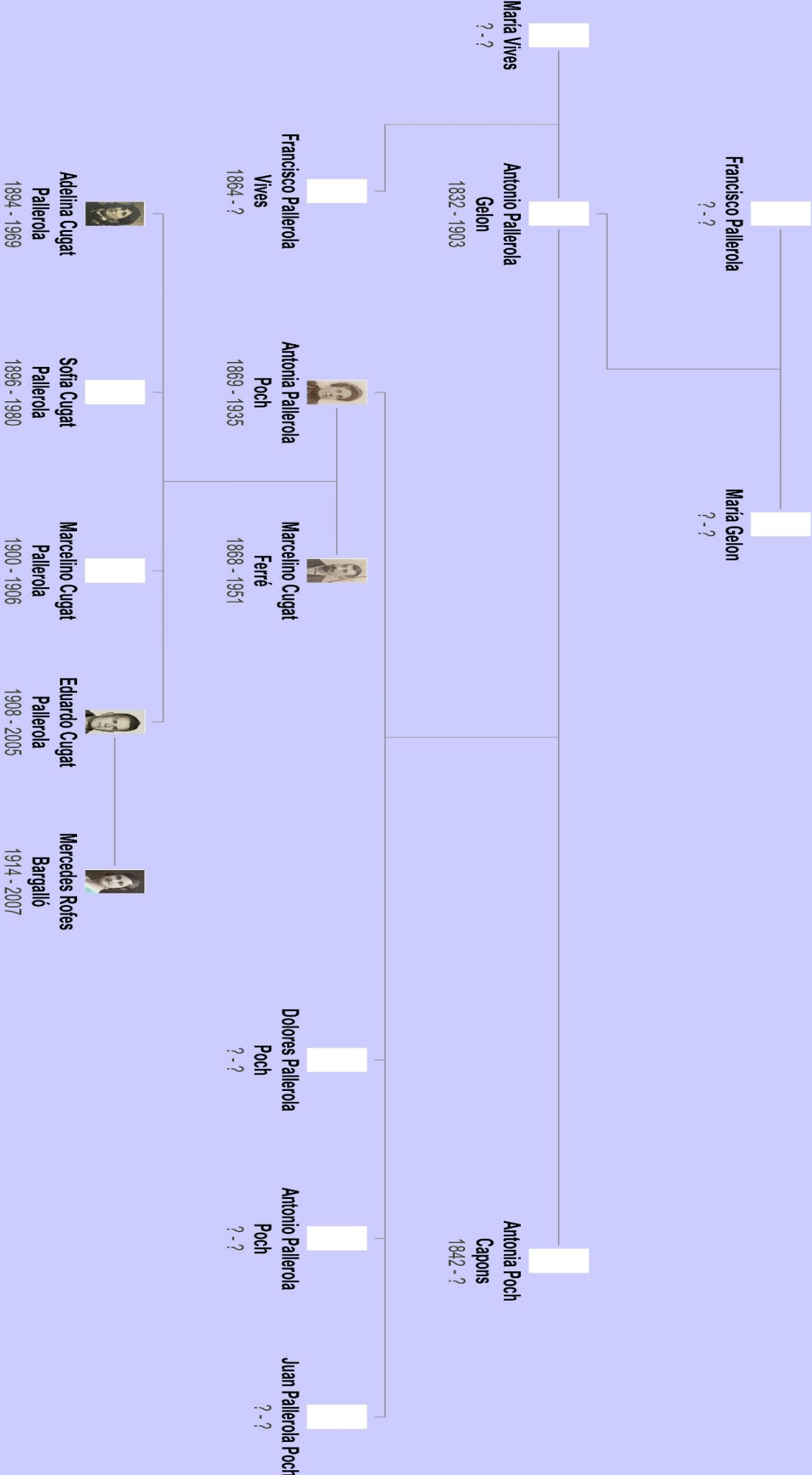
“Cal evitar una població que no inverteixi en la zona local. No apostaria per una demografia d'un 90% de teletreballadors, ni tampoc en una pagesia, doncs Pratsip no crida en aquest sector degut al seu relleu. Jo apostaria per

una economia de turisme rural de quilòmetre zero, sense afectació al medi. Pratedip està en un lloc accessible, com hem comprovat i això pot crear zones de treball enfocades a aquest tarannà, aprofitant les seves característiques que té com a poble rural de muntanya. Es podria evitar així bona part de la despoblació.”

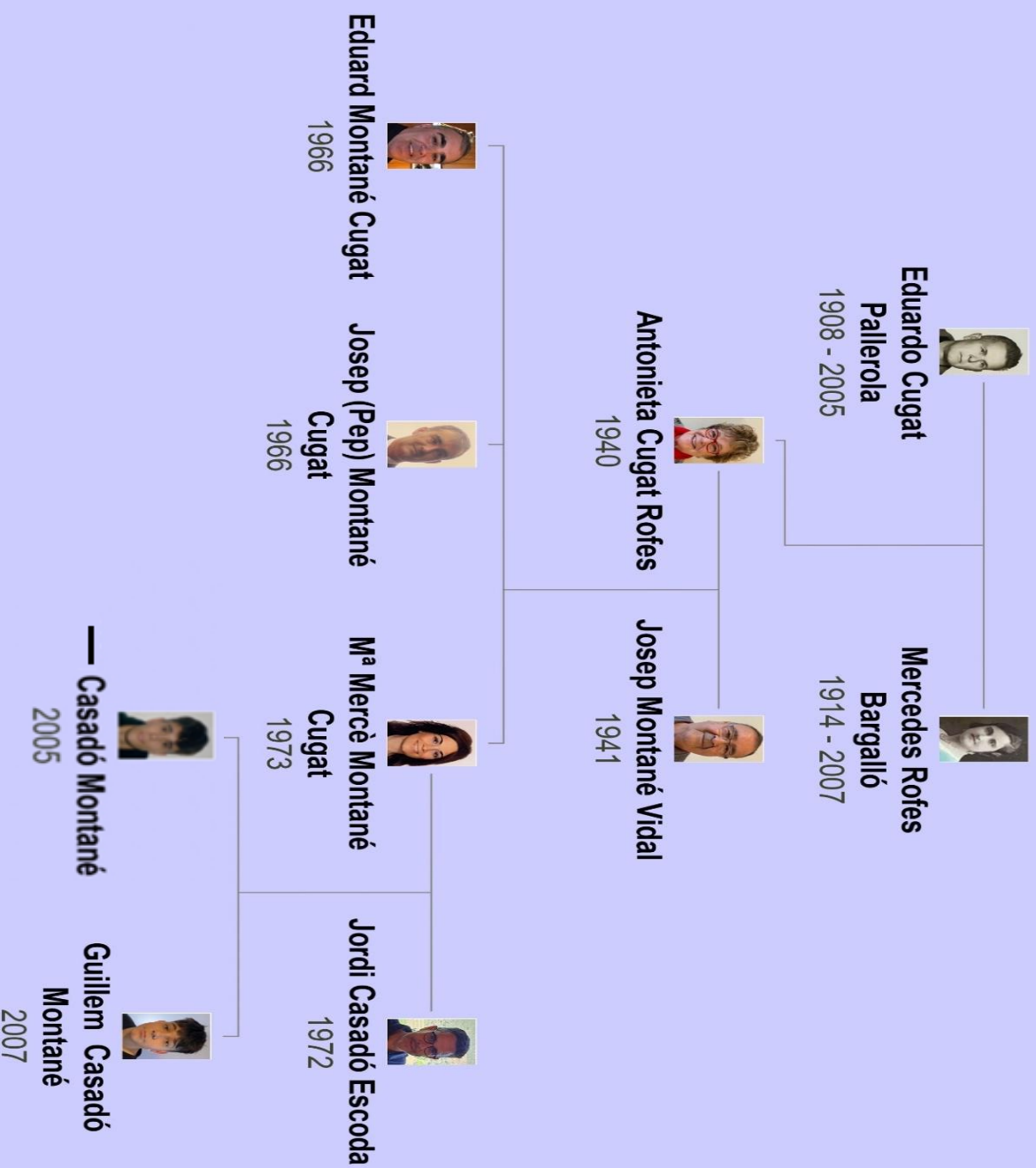
6. Arbres genealògics

En les pàgines següents, es disposen els arbres genealògics de les famílies que apareixen en les escriptures, elaborats per mi mateix usant l'aplicació *Myheritage* i totes les dades que dispo.

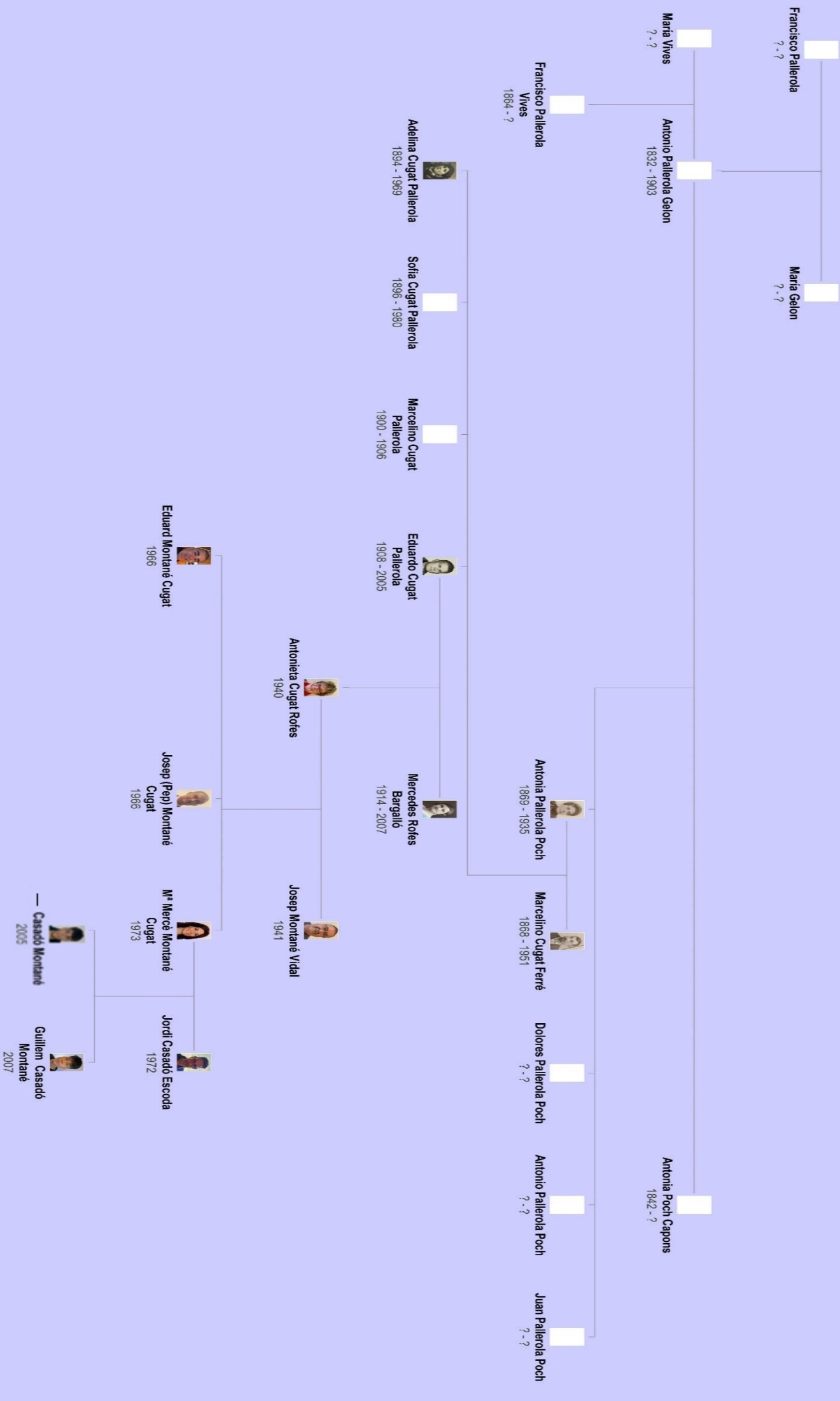
Branca original de la família Pallerola

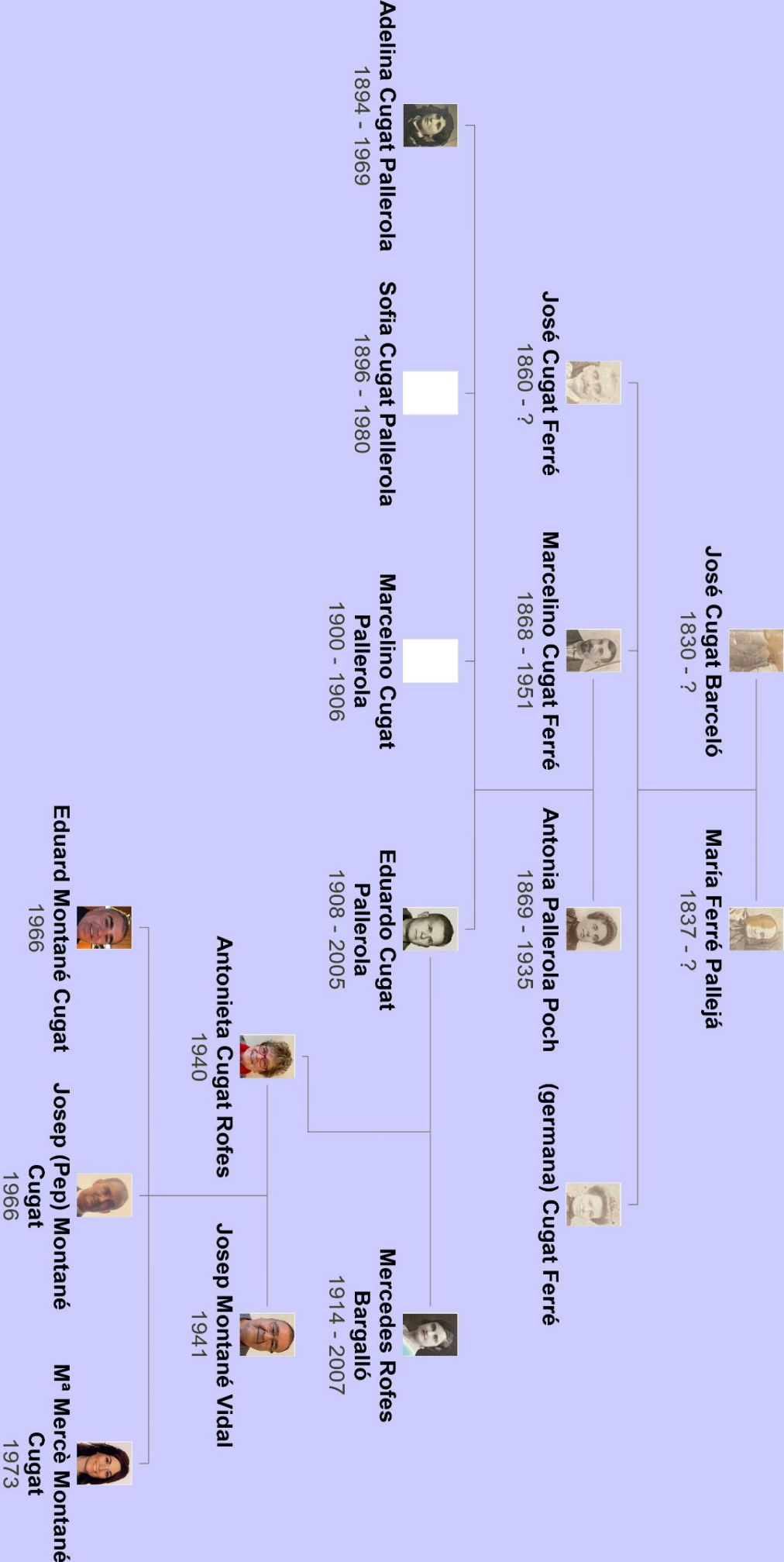
Branca descendente de la família Palleroia

Branca completa de la família Pallerola

Branca completa de la família Cugat

7. Conclusions

Amb les hipòtesis i els objectius del treball, he aconseguit, amb el pas del temps i després d'haver-lo acabat, extreure'n unes conclusions.

“Els documents històrics relacionats amb la meva família, sumat a la recerca arxivística, demostraran la capacitat de reconstrucció del meu arbre genealògic dels últims 200 anys i em serviran per poder explicar l'evolució demogràfica d'un poble rural de l'interior del Camp de Tarragona.”

Com es pot veure al llarg d'aquest projecte, la hipòtesis que en tot moment ha marcat el rumb del treball, no han canviat.

Els objectius tampoc han canviat, encara que alguns d'ells els he anat ampliant:

✓ *“Estudiar la història general de Pradip i voltants des dels inicis fins l'actualitat, per una descoberta personal dels orígens del poble.”*

En aquest punt, tot i que s'ha mantingut a la perfecció, he de dir que com a apassionat de la història general, especialment de l'època medieval, m'hagués agradat treballar més profundament aquest moment històric i continuar amb algunes de les investigacions que no he inclòs en el treball, a la fi de no desdibuixar la hipòtesi que m'havia plantejat. A tot això, també m'hagués agradat fer-li una entrevista a algun professional del tema.

✓ *“Llegir, treballar i comprendre aquestes escriptures familiars que han passat de generació en generació. D'aquesta manera, amb la combinació d'un anàlisi d'aquestes, l'explicació d'esdeveniments històrics i un recull d'informació qualitativa i quantitativa, extreta de l'arxiu, sigui capaç d'entendre i corroborar l'evolució històrica de la família, de la vila i poder-ne explicar el perquè de l'èxode rural.”*

He de mencionar l'esforç, el temps i la dificultat necessària aplicada per comprendre què s'amagava en aquestes escriptures, ja sigui per la cal·ligrafia, la falta de normativització del català i el castellà, pels tecnicismes utilitzats o la confusió de noms de persones, de carrers i de cognoms, entre moltes altres adversitats. Sense voler-ho, he treballat assignatures d'Universitat com la

paleografia, la geografia econòmica i humana, l'arxivística, la filatèlia, la numismàtica o la biblioteconomia, fent també una recerca de documents i d'interpretació històrica.

També val a dir que he pogut entendre millor com es relaciona la història general amb l'època de cada escrit. No em puc oblidar tampoc de l'estudi arxivístic que he estat fent i que m'ha obert una nova porta cap a un àmbit diferent de l'estudi de la història que desconeixia completament.

Després de tot, s'ha de tenir en compte que un cop realitzat l'estudi demogràfic, també he sigut capaç d'explicar perquè els meus avantpassats arriben a Pratdip, com i per qui ha passat el patrimoni de generació en generació, i perquè el poble desencadena un èxode rural al voltant del S.XX.

✓ *“Amb la informació única i exclusiva dels documents, aconseguir muntar un arbre genealògic i trobar tant l'origen familiar com l'origen del patrimoni actual.”*

He d'afegir que per muntar l'arbre genealògic i conèixer l'origen del patrimoni, no només n'hi ha hagut prou amb el treball dels documents, sinó que ha sigut necessària la consulta de l'Arxiu Municipal i alguna informació de més a més relatada pels meus avis.

De fet, gràcies a això, també he pogut muntar un estudi i un arbre genealògic de la família Cugat, que també foren avantpassats meus.

✓ *“Conèixer com era la vila fa més de 150 anys i quina n'ha estat l'evolució mitjançant unes entrevistes que caldrà realitzar a la gent gran del Prat, a algun familiar, a un historiador i a un geògraf.”*

Gràcies a aquestes entrevistes, he pogut donar-li més definició al treball. Amb el Josep Parreu he pogut endinsar-me en la dècada dels trenta a Pratdip i conèixer algunes de les seves vivències. Amb l'entrevista feta a l'Antonieta, l'àvia, he descobert algunes anècdotes de la postguerra i de la família. L'Adrià Piñol, m'ha ajudat a entendre millor tota l'evolució demogràfica que ha patit el municipi i m'ha explicat cap a on es pot decantar el futur d'aquest. Justament ell, m'ha ensenyat l'existència de dues webs *L'ull del temps* i *l'INE*, que han complementat el treball. Finalment, amb el Josep Mª Rofes, he sigut capaç

d'entendre molts dels tecnicismes que apareixien en els documents a més d'ajudar-me a resoldre algunes hipòtesis i dubtes històrics que m'he anat plantejant mentre els analitzava.

Per acabar, val a dir que m'hagués agradat tenir més temps per poder acabar de trobar algun impost que certifiqués la feina de vidrier d'Antonio Pallerola, ja que només coneixem un vidrier anterior a l'arribada d'Antonio, Jayme Casadó, de l'any 1852. També hagués intentat anar a remenar arxius al Registre de la Propietat de Falset o anar a visitar el pati de Senan. Definitivament, em guardo per algun pròxim projecte, l'estudi de la família del meu pare, que també m'hagués agradat fer juntament amb aquest treball.

Sabent que per fer aquest treball he usat diferents tècniques historiogràfiques i el propi criteri, sens dubte, el propi procés m'ha reafirmat cap a on han d'anar els meus posteriors estudis, és a dir, cap a la Història, ja que he gaudit molt fent-lo.

Recorregut entre la família Pallerola després de recollir tota la informació a mode de biografia

Tot el que coneixem anterior a l'arribada d'Antonio Pallerola Gelon (1876), comença amb els Benavent, família que posseeix el cup i cel obert, de la casa pairal de *Bajada del Jandó* i d'algunes de les finques que encara avui conservem. El primer de tots és Benet Benavent, que l'any 1833 ven a carta de gràcia el cup i cel obert a Jaume Vidal.

Més tard, sabem d'ell que malalt al llit, l'any 1834 elabora un testament on tement morir, fa usufructuària a la seva dona, Benita Bargalló, i hereu al seu germà Joaquin Benavent pel fet de no tenir fills a priori. Per primer cop, sentim parlar del tros de terra anomenat *Coll de Prevell*.

Després de 34 anys, topem amb José Benavent Bargalló, que al·lega ser el fill i el verdader hereu de Benet Benavent. L'any 1864, fa un escrit on reclama les possessions del seu pare. D'aquesta manera, José fa referència a múltiples terrenys entre els quals hi ha la casa pairal, *Huerta del Molí*, que en

un futur ho coneixerem com *Partida dels Planells*, i *Coll de Prevell*. De José, sabem que encara que diu ser un pagès, el trobem inscrit en *Padrón municipal de 1876* com a terratinent de Benifallet. Sembla ser que José va ser un home amb diners, doncs serà qui vendrà algunes de les seves possessions a Antonio Pallerola.

L'any 1876, fa cap Antonio Pallerola Gelon. Antonio, que és fill de Francisco Pallerola i Maria Vives, naixé a Juneda l'any 1832 i és el primer Pallerola que arriba a Pratdip. Laborant gran part de la seva vida com a vidrier, es va casar amb Maria Vives i tingueren un primer fill, Francisco Pallerola Gelon, que va néixer a Senan. Per algun motiu, el qual desconec completament, Maria Vives mor, deixant a Antonio i a Francisco vidu i orfe, respectivament. Sembla ser que Antonio en un intent de refer la seva vida, va conèixer a Antonia Poch i Capons, de Vallbona de les Monges, consort de segones núpcies.

Degut a la gran oferta de treball que donava Pratdip en aquells temps gràcies a l'economia que generava la vinya, donat que fou un lloc de pas entre la Conca de Móra, el Priorat i el Baix Camp, prova d'això n'és l'augment de població a finals del S. XIX i la gran quantitat d'oficis i masos, Antonio, Antonia i Francisco fan cap al poble de Pratdip.

S'instal·len a *Calle de Arrabal* nº16, casa de la qual no es té cap constància i que a més, José Benavent hi signa com a cap de família, la qual cosa em fa pensar que devien viure-hi de lloguer o mitjançant algun altre contracte semblant. Antonio degué treballar com a vidrier en una casa situada entre Cal Salsa i Cal Correu, que toca per darrere amb la casa pairal, doncs antigament s'hi trobaven uns forns de vidre.

Aquell mateix 1876, sabem que Antonio demana un préstec a José Benavent i que el torna en qüestió de mesos, signe de la bonança econòmica que adquirí. Aquell mateix any també compra un pati a Senan, segurament per edificar-hi degut a què a la parcel·la del costat s'hi trobava una pedrera. Tot cobra més sentit quan recordem que Francisco, el seu fill, nasqué a Senan, lloc d'on degué ser Maria Vives, la primera consort, i on també morí. Possiblement, Antonio que ve a Pratdip a fer diners, volgué retornar a Senan, un lloc especial per ell i el seu fill.

Finalment però, en qüestió de mesos compra a José la casa pairal, *Huerta del Molí* i *Coll de Prevell*. Per què? Podem pensar que degut a com de bé es guanya la vida al poble, es replanteja la situació i finalment acaba decidint que vol quedar-se. De totes maneres ell no acabarà vivint a la casa pairal fins 1894. Mentrestant, fa vida a la casa de *Calle de Arrabal* nº16, on tingué a Antonia, Dolores, Juan i Antonio, tots Pallerola Poch.

Més tard ens assabentem de que l'any 1882, Antonio Vidal, nét de Jaume Vidal, comprador del cup fa 49 anys, ven a Antonio Pallerola el cup i el cel obert, possessions que devien pertànyer a la casa, com encara ho fa avui dia.

Un parell d'anys després, el 1884, Franciso Pallerola és cridat a les *quintes* i per tant és obligat a anar a la mili. Per evitar això, demana un expedient d'exempció, al·legant que el seu pare està incapacitat per treballar, degut a què té una hèrnia bubònica, fet que fa que necessiti l'ajuda del seu fill per tal de produir el necessari per a la família, la qual en depèn. No sabem del cert si Antonio va patir aquesta patologia, segurament es va exagerar per tal d'evitar fer el servei militar, com afirmen alguns testimonis, però de totes maneres, era una cosa normal degut al sobreesforç que es feia en els treballs de camp. Finalment, Francisco ho aconsegueix evitar.

Anys més tard, el 1902, Antonio que ja és vidu altre cop, parteix una part de *Coll de Prevell* i en ven una d'elles a Antonia Pallerola Poch, que ja esta casada amb Marcelino Cugat, fill de María Ferré Pallejá i de José Cugat Barceló, pare i fill ferrers. Aquesta venda es fa per evitar segurament l'impost de successions, ja que degué sortir més pràctic econòmicament.

Finalment, l'any 1903 l'Antonio mor, deixant herència a cada fill però fent a la filla Antonia hereva universal, possiblement ja que ella ja es trobava casada amb en Marcelino i el que devia voler Antonio era ajuntar patrimonis. Aquest mateix any, fan una relació de béns i Marcelino es posa al seu nom l'herència d'Antonio.

D'aquest matrimoni, que visqué a la casa de *Bajada del Jandó* nasqué Adelina, Sofia, Marcelino i Eduardo Cugat Pallerola, l'últim el meu besavi, nascut l'any 1908. Ell va ser l'hereu universal i qui va continuar amb l'ofici de ferrer, heretat del pare i també de l'avi. Li va tocar anar a la guerra i passar

per un camp de concentració, a Santander. L'any 1940, juntament amb Mercedes Rofes, va néixer la meva àvia Antonieta Cugat Rofes.

Ens assabentem que Eduardo és l'hereu universal l'any 1942, quan Marcelino fa un testament on traspasa, entre d'altres coses, la *Partida dels Planells*, la porció de *Coll de Prevell*, *Partida del Corché*, heretada dels Cugat i la casa, patrimoni que encara conservem actualment, després de tants anys, que ens ve dels Benavent i dels Cugat.

L'any 1952, Eduardo es fa constar com a hereu d'aquest patrimoni. La meva àvia casada amb el Josep Montané Vidal, tingué als meus tiets Eduard i Josep Montané Cugat, l'any 1966, i a la meva mare Mercè l'any 1973. Aquesta última, em va tenir a mi i al meu germà l'any 2005 i 2007 respectivament, amb el meu pare Jordi. Curiosament, l'any que jo vaig néixer, l'Eduardo morí a l'edat de 97 anys, essent l'últim en portar el cognom Pallerola.

Figura 100: Imatge de la porció del *Coll de Prevell*, "d'herència" Benavent i Pallerola, actualment abandonada totalment. Fotografia de collita pròpia.

Figura 101: Imatge de *Partida del Corché*, avui anomenada com l'*Hort del Corché*, d'herència Cugat. És usada com a petit hort avui dia. Fotografia de collita pròpia

Figura 102: Imatge de *Partida dels Planells* o *Huerta del Molí*, avui anomenat l'*Hort del Molí*, "d'herència" Benavent i Pallerola. També és utilitzat com un petit hort, actualment. Fotografia de collita pròpia.

Figura 103: Imatge de la casa pairal, situada a *Bajada del Jandó*, més tard a *Calle Bajada del Burriel*, avui dia en el *Carrer de les Muralles*, nº11 "d'herència" Benavent i Pallerola. És la casa dels meus avis, usada actualment com a segona residència.

8. Agraïments

Realment, no sé ni per on començar. He de dir que en la realització del treball, he comptat amb el suport de moltíssima gent. És per això que si els mencionés a tots, el treball se m'estendria encara molt més. Dono doncs les gràcies a tots aquests.

Tot i així, penso que és necessari fer algunes mencions especials per a tota aquella gent que ha agafat un paper més important, persones que s'han implicat i han fet possible l'elaboració del meu Treball de Recerca. També vull mencionar a tots aquells que han dedicat part del seu temps per ajudar-me, com la Violeta, qui sempre m'ha animat a seguir tot i les dificultats.

Agrair per tant al meu tutor que m'ha ajudat a guiar el treball, aportant sempre idees noves. Va ser ell qui em va animar a fer l'estudi demogràfic del poble. A la Glòria de Ca la Massona, secretària de l'Ajuntament de Pratedip que en repetides ocasions, m'ha obert les portes de l'arxiu del poble. A l'Arxiu Comarcal de Reus, que em va permetre localitzar qualsevol moviment econòmic durant els anys d'estudi. No puc oblidar a les persones

entrevistades; A Josep Parreu, de Cal Cupet, l'home de 96 anys que tot i les dificultats, va ser capaç de dedicar-me uns minuts a respondre les preguntes, a l'Adrià Piñol, el geògraf que ha mostrat interès i ganes de col·laborar, disposat a donar-me el cop de mà necessari en qualsevol moment i al Josep Maria Rofes, el meu professor d'història, que m'ha ajudat a donar resposta a moltes de les preguntes que m'han anat sorgint mentre el feia, i qui també es va mostrar disposat a ajudar-me des del primer minut.

Fer especial menció al tutor del treball i al Josep Mª Rofes, del departament d'Història i Geografia de l'institut, per inspirar-me i brindar-me part del seu saber.

De la família, donar les gràcies als avis Josep i Antonieta; el primer pels cops de mà que m'ha anat donant en el transcurs de la creació del projecte i els ànims que m'ha brindat. A la segona, per haver-me donat tantes idees i informació, a través de totes les històries que m'ha anat explicant de la família, fet que va contribuir en font d'inspiració. Per acabar, també als pares i al meu germà, en Jordi i en Guillem, per donar-me ànims constantment, tot i que m'agradaria fer una menció en especial a la meva mare Mercè, que ha sigut el pilar indiscutible, ja que en tot moment i per qualsevol motiu, ha estat allí.

Per a tots els lectors, espero que, tot i ser una mica llarg, el gaudeixin tant com jo he gaudit fent-lo. Per tot i més, gràcies infinites de tot cor.

9. Bibliografia i webgrafia del treball

9.1 Bibliografia i arxius

BARBERO, A. i VIGIL, M. *La formación del feudalismo en la península Ibérica*, 1986. Editorial Crítica, SA. D.L. B.99-1986.

BONNASSIE, P. *Catalunya mil anys enrera (Segles X-XI). Volum I: ECONOMIA I SOCIETAT PRE-FEUDAL*, 1979. Edicions 62 SA, Barcelona. D.L. B17.458-1979.

COLL, Josep M^a. *PRATDIP. HISTÒRIA I RECERQUES (I)*, 1996. Editorial Arts Gràfiques Saragossa, S.L. D.L. T-0536/96.

COMELLAS, Jose Luis. *Historia de España moderna y contemporanea (1474-1967)*, 1972. Ediciones Rialp, SA. D.L. M.23.811-1972.

IGLESIAS, P. , MASSÓ, J. i MATA, S. *El retaule de Santa Marina (1602)*, 2001. Edita: Patronat de Santa Marina. Ermita de Santa Marina. D.L. T-907-2001.

MATRAN, Robert. *La expansión musulmana (siglos VII al XI)*, 1973. Editorial Labor, SA. D.L. B.38072-1973.

PERUCHO, J. *Les històries naturals*, 2006. Edicions 62, SA. Barcelona. D.L. B.26.364-2006.

PRATS J. i TREPAT C. *Història*, 2019. Editorial Barcanova, SA. D.L. B.12225-2017.

RIU, M. EDAD MEDIA. *Historia Universal Antigua y Media*, 1972. Editorial Teide, SA. D.L. B.50.854/71.

ROMERO, M. i PALET, Mª T. *Les nostres arrels. Documents de la Baronia d'Entença (Coll de Balaguer, Vandellòs, L'Hospitalet de l'Infant)*, 1991. Edita: Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. D.L. T-689-91.

(2022, Agost 11 i 2022, Desembre 22). Arxiu Municipal de Pratedip.

(2022, Novembre 11). Arxiu Comarcal de Reus.

9.2 Webgrafia

(2022, Agost 14). *El municipi en xifres*. Idescat.

<https://www.idescat.cat/emex/?id=431188>

(2022, Agost 14). *Pratedip*. Viquièdia.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Pratedip>

(2022, Agost 14). *Pratdip y la Sierra de Llaberia*. Pratdip Turismo.

<http://www.pratdipturisme.com/es/vive-pratdip/que-visitar/pratdip-y-la-sierra-de-llaberia/>

(2022, Agost 24). *Cruce de los Alpes*. Wikipedia, la enciclopedia libre.

https://es.wikipedia.org/wiki/Cruce_de_los_Alpes

(2022, Octubre 17). *Califato de Córdoba*. Wikipedia, la enciclopedia libre.

https://es.wikipedia.org/wiki/Califato_de_C%C3%B3rdoba

Tejero, Alfonso. (2022, Setembre 18). *Va deixar petjada Cristòfol Colom a l'Hospitalet de l'Infant ?* www.diaridetarragona.com

<https://www.diaridetarragona.com/costa/va-deixar-petjada-cristofor-colom-a-l-hospitalet-de-l-infant-BB12317699>

(2023, Gener 10) *Història*. Ajuntament de Pratdip.

<http://www.pratdip.cat/historia-i-costums/historia-2/>

(2022, Novembre 1). *Corregiment*. Wikipedia.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Corregiment>

(2022, Novembre 1). *Lliura barcelonina*. Wikipedia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Lliura_barcelonina

(2022, Novembre 1). *Moneda catalana*. Wikipedia

https://ca.m.wikipedia.org/wiki/Moneda_catalana

(2022, Novembre 6) *catalogo monedas.com*

<https://catalogodemonedas.es/?q=catalogo/monedas/moneda/6138>

(2022, Novembre 7) PARDO CAMACHO, Ricardo. *El papel timbrado en España 1637-2009*.

<https://www.aulamilitar.com/timbrologia.pdf>

(2022, Novembre 8). *Real de vellón*. Wikipedia.

https://es.wikipedia.org/wiki/Real_de_vell%C3%B3n

(2022, Novembre 9). *Manda pia forzosa*. Wikipedia.

https://es.wikipedia.org/wiki/Manda_p%C3%ADa_forzosa

(2022, Novembre 9). AMADO, Joaquín. *EL SELLO REDONDO DE ISABEL II (1843-1864)*.

[http://www.rahf.es/wp-](http://www.rahf.es/wp-content/uploads/2018/02/Academvs16_art%C3%ADculo-JOAQUIN-AMADO.pdf)

[content/uploads/2018/02/Academvs16_art%C3%ADculo-JOAQUIN-AMADO.pdf](http://www.rahf.es/wp-content/uploads/2018/02/Academvs16_art%C3%ADculo-JOAQUIN-AMADO.pdf)

(2022, Novembre 12). *Jornal*. Wikipedia.
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Jornal>

(2022, Novembre 18). *Peceta*. Wikipedia.
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Peceta>

(2022, Novembre 20). *Sellos de Huelva*. Huelvapedia.
https://huelvapedia.wikanda.es/wiki/Sellos_de_Huelva

(2022, Novembre 20). *Impuesto de Guerra 50 por %*. Filatelia digital.
<http://www.filateliadigital.com/impuesto-de-guerra-50-por/>

(2022, Novembre 22). *Partido judicial (España)*. Wikipedia.
[https://es.wikipedia.org/wiki/Partido_judicial_\(Espa%C3%B1a\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Partido_judicial_(Espa%C3%B1a))

(2022, Novembre 25) *Historia de los documentos de identidad. España 1820-2026*. Cuerpo Nacional de Policía.
https://www.dnielectronico.es/PDFs/Historia_de_los_documentos_de_identidad.pdf

(2022, Desembre 2). *Conferencia de Berlín*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Conferencia_de_Berl%C3%ADn

(2022, Desembre 5), *Síndico*. Wikipedia.
<https://es.wikipedia.org/wiki/S%C3%ADndico>

(2022, Desembre 5). *CIDEU. Centro Iberoamericano de Desarrollo Estratégico Urbano*. Creació: (2019, 25 diciembre). Síndico - Defensor vecinal – CIDEU.
<https://www.cideu.org/proyecto/sindico-defensor-vecinal/>

(2022, Desembre 5). *Censo-Guía de Archivos de España e Iberoamérica*. Ministerio de Cultura y deporte. Gobierno de España.
<http://censoarchivos.mcu.es/CensoGuia/fondoDetail.htm?id=1012692>

(2022, Desembre 7). MARTÍN-FONTECHA GUIJARRO Á. (2020, Abril 28). *La «mili» a finales del siglo XIX*. Herencia (Ciudad Real). Diario de información en el corazón de la mancha.
<https://herencia.net/2015-11-16-la-mili-a-finales-del-siglo-xix/>

(2022, 14 desembre). Creació: (2018, Octubre 13). *L'hereu i la pubilla, una tradició ben catalana*. M'agrada Catalunya.
<https://www.magradacatalunya.cat/2018/10/13/lhereu-i-la-pubilla-una-tradicio-catalana/>

(2022, Desembre 24). *Guerra Civil Española*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_espa%C3%B1ola

(2022, Desembre 24). *Batalla del Ebro*. Wikipedia
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_del_Ebro

(2022, Desembre 24). *Batalla de Madrid*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_de_Madrid

(2022, Desembre 24). *Bombardeo de Guernica*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Bombardeo_de_Guernica

(2022, Desembre 24) *Segunda Guerra Mundial*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Segunda_Guerra_Mundial

(2022, Desembre 24) *Batalla de Stalingrado*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_de_Stalingrado

(2022, Desembre 24) Sadurní, J. M. (2022, 23 octubre). *Las víctimas de la Segunda Guerra Mundial: el coste humano por países*. historia.nationalgeographic.com.es.
https://historia.nationalgeographic.com.es/a/victimas-segunda-guerra-mundial-coste-humano-por-paises_18206

(2022, Desembre 26). Participación, A. G. T. O. Y. de. *Monumento a los escolares muertos por Dios y por España*. Arte Público. Ayuntamiento de Zaragoza.
<https://www.zaragoza.es/sede/servicio/arte-publico/367>

(2022, Desembre 26). Abogados, E. (2021, 8 febrero). *¿Qué es la legítima?* Abogados expertos en Herencias.
<https://www.ezmabogados.com/que-es-la-legitima/>

(2023, Gener 9). *Dictadura de Francisco Franco*. Wikipedia.
https://es.wikipedia.org/wiki/Dictadura_de_Francisco_Franco

(2023, Gener 9). *Guerra Fría*. Wikipedia, la enciclopedia libre.
https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_Fr%C3%ADa

(2023, Gener 5) *LA DESPOBLACIÓN RURAL EN ESPAÑA: GÉNESIS DE UN PROBLEMA Y POLÍTICAS INNOVADORAS*.
<http://sspa-network.eu/wp-content/uploads/Informe-CEDDAR-def-logo.pdf>

(2023, Gener 5). Instituto Nacional de Estadística. *Alteraciones de los municipios en los Censos de Población desde 1842*. Pradtip.

<https://www.ine.es/intercensal/intercensal.do?search=1&cmbTipoBusq=0&textoMunicipio=Pratdip>

(2023, Gener 5). Instituto Nacional de Estadística. *Alteraciones de los municipios en los Censos de Población desde 1842. Pratdip.*

<https://www.ine.es/intercensal/intercensal.do?search=1&cmbTipoBusq=0&textoMunicipio=Pratdip>

(2023, Gener 6). *Plan de Estabilización de 1959*. Wikipedia.

https://es.wikipedia.org/wiki/Plan_de_Estabilizaci%C3%B3n_de_1959

(2023, Gener 6) *Complejo Petroquímico de Tarragona*. Wikipedia.

https://es.wikipedia.org/wiki/Complejo_Petroqu%C3%ADmico_de_Tarragona

(2023, Gener 7) *Habitantes Reus 1900-2022*. Foro-ciudad.com.

<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/reus/habitantes.html#Evolucion>

(2023, Gener 7) *Habitantes Valls 1900-2022*. Foro-ciudad.com

<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/valls/habitantes.html#Evolucion>

(2023, Gener 7) *Habitantes Tarragona 1900-2022*. Foro-ciudad.com

<https://www.foro-ciudad.com/tarragona/tarragona/habitantes.html#Evolucion>

9.3 Webgrafia d'imatges

Figura 1: Imatge extreta del blog fotogràfic de Manuel Cervera.

https://1.bp.blogspot.com/tYhxstU3RW0/XV0PR7aLpI/AAAAAAAAZyA/sBFIege9K6wNjtVDQzae-a5Hgl5qE_MlgCLcBGAs/s640/DSC_0578.jpg

Figura 2: Imatge extreta de la web *Diari Més*.

<https://cdn01.diarimes.com/uploads/imagenes/bajacalidad/2021/03/25/16203ff3ae3.jpeg?02787660074ed8da159eabf1f7eb818c>

Figura 3: Imatge extreta de la web *De punta a punta*.

https://2.bp.blogspot.com/-NiNoahRbtgU/Vmc851Mlfel/AAAAAAAAAIQo/_9psJFkj5tc/s640/2008-0513%2BGR%2B192%2BCambrils%2B-%2BVandell%25C3%25B2s.jpg

Figura 4: Imatge extreta de la web *Wikipedia*.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0e/Califato_de_C%C3%B3rdoba_-_1000.svg/1024px-Califato_de_C%C3%B3rdoba_-_1000.svg.png

Figura 5: Imatge extreta de la web de l'Ajuntament *pratdip.cat*.

<http://www.pratdip.cat/wp-content/uploads/2015/12/logo1.jpg>

Figura 6: Imatge extreta de la web *Catalunya Medieval*.

https://www.catalunyamediterranean.es/wp-content/gallery/esglesia-parroquial-de-pratdip-pratdip-galeria/01-Esg-parroquial-de-Pratdip-170422_2003.JPG

Figura 7: Imatge extreta de la web *Catalunya.com*.

<https://cmsmultimedia.catalunya.com/mds/multimedia/4012/F1/>

Figura 8: Imatge extreta de la web *Terres de Mestral*.

https://www.terresdemestral.cat/sites/default/files/proposta/imatges-de-galeria/dscf4378_-_copia.jpg

Figura 10: Imatge extreta de la web *Racó Català*.

<https://www.racocatala.cat/imatges/canals/renaixenca.jpg>

Figura 11: Imatge extreta de la web *Viquipèdia*.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/06/Corregiments_de_Catalunya..svg/1024px-Corregiments_de_Catalunya..svg.png

Figura 12: Imatge Fotografia extreta de la web *Tocat del Bolet*.

<https://tocatdelbolet.cat/wp-content/uploads/2022/10/Moneda-de-mig-quarto.jpg>

Figura 15: Imatge extreta de la web *Fuenterrebollo.com*.

<https://www.fuenterrebollo.com/faqs-numismatica/ima84/1833-20reales-madrid.jpg>

Figura 17: Imatge extreta de la web *Vespres Literaris*.

https://4.bp.blogspot.com/ccwKtt86qNc/UZ5EhKE_56I/AAAAAAAAAG1A/MEqhY2EdnWg/s1600/Compra_de_votos_mex12.jpg

Figura 18: Imatge extreta de la web *Nodo50.org* , *Marx, Bakunin y la Primera Internacional*.

<https://www.nodo50.org/esperanto/bildoj/Bakunin02r.JPG>

Figura 22: Imatge extreta de la web del diari *El Confidencial*.

[https://images.ecestaticos.com/l7ZcfSRsJy0xwAlrYtLP0Ox08=/0x3:800x1257/568x757/filters:fill\(white\):format\(jpg\)/f.elconfidencial.com%2Foriginal%2Fc94%2F287%2F640%2Fc942876401ec01eb2d0ca89f38cda2a4.jpg](https://images.ecestaticos.com/l7ZcfSRsJy0xwAlrYtLP0Ox08=/0x3:800x1257/568x757/filters:fill(white):format(jpg)/f.elconfidencial.com%2Foriginal%2Fc94%2F287%2F640%2Fc942876401ec01eb2d0ca89f38cda2a4.jpg)

Figura 23: Imatge extreta de la web *Wikipedia*.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/72/Turnismo.jpg/800px-Turnismo.jpg>

Figura 31: Imatge extreta de la web *Viquipèdia*.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/32/Partidos Judiciales de Tarragona.svg/475px-Partidos Judiciales de Tarragona.svg.png](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/32/Partidos_Judiciales_de_Tarragona.svg/475px-Partidos_Judiciales_de_Tarragona.svg.png)

Figura 41: Imatge extreta de la web *Viquipèdia*.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Almirall.jpg>

Figura 45: Imatge extreta de la web *Viquipèdia*.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/69/Mapa del %C3%81frica colonial %281914%29.svg/1024px-Mapa del %C3%81frica colonial %281914%29.svg.png](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/69/Mapa_del_%C3%81frica_colonial_%281914%29.svg/1024px-Mapa_del_%C3%81frica_colonial_%281914%29.svg.png)

Figura 50: Imatge extreta de la web *Maine Maritime Museum*.

<https://www.mainemaritimemuseum.org/wp-content/uploads/Chris-Propaganda-On-Deck-e1546443224384.jpg>

Figura 51: Imatge extreta de la web *En todo el colodrillo*.

<https://3.bp.blogspot.com/7p6txENPb2k/Ve87F57k20I/AAAAAAAAO1I/nyMQ9FRekUA/s320/cucut.jpg>

Figura 62: Imatge extreta de la web *Interempresas.net*.

<https://img.interempresas.net/fotos/1801384.jpeg>

Figura 67: Imatge extreta de la web *turismemiravet.cat*.

<http://www.turismemiravet.cat/wp-content/uploads/2018/05/BE-Miravet.jpg>

Figura 68: Imatge extreta de la web *Wikipedia*.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/96/StalingradRus.jpg>

Figura 70: Imatge extreta de la web *zaragoza.es*.

https://www.zaragoza.es/cont/paginas/artepublico/fotos/pieza_367_foto_1929.jpg

Figura 73: Imatge extreta de la *Wikipedia*.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/44/Logo of Euskadi Ta Askatasuna.png/1024px-Logo of Euskadi Ta Askatasuna.png](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/44/Logo_of_Euskadi_Ta_Askatasuna.png/1024px-Logo_of_Euskadi_Ta_Askatasuna.png)

Figura 74: Imatge extreta de la *Wikipedia*.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1c/West and East Germans at the Brandenburg Gate in 1989.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1c/West_and_East_Germans_at_the_Brandenburg_Gate_in_1989.jpg)

Figura 94: Imatge extreta de la *Viquipèdia*.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Creu de terme %28Pratdip%29 - 3.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Creu_de_terme_%28Pratdip%29_-_3.jpg)

Figura 95: Imatge feta d'una captura de pantalla extreta de l'app en línia *l'Ull del temps*. Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

<http://betaserver.icgc.cat/ulldeltemps/#15/41.4121/2.2201>

Figura 97: Imatge extreta de la Viquipèdia.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/8e/Port_d%27Alc%C3%BAdia%2C_Mallorca_-_Spain_%288103653452%29.jpg/1280px-Port_d%27Alc%C3%BAdia%2C_Mallorca_-_Spain_%288103653452%29.jpg

10. Annexos

10.1 Entrevistes

ENTREVISTA A UNA PERSONA GRAN DEL POBLE:

Josep Parreu Vidal

Presentació: Bona tarda senyor Josep, com es troba? Estic treballant en un projecte en el que estudiaré la història de la vila del Prat analitzant unes escriptures de casa. També busco explicar perquè avui per avui hi ha tanta poca gent vivint aquí, és a dir, l'evolució de la població. Avui doncs, he vingut per fer-li unes preguntes, respongui'm les que pugui, per poder entendre a través de la seva visió, com era Pratedip fa quasi un segle, i també saber que li ha passat a la població del Prat durant aquests anys.

- Per començar, com es diu vostè, i en quin any va néixer?

Em dic Josep Parreu i vaig néixer l'any 1926 a Pratedip.

- Per tant vostè té 96 anys oi? Uns quants, la veritat. De quina casa és vostè?

Soc de cal Cupet.

- Senyor Josep, que hi havia escola aquí dalt al poble quan era jove?

Sí que n'hi havia. Hi anaven nois i noies separats. Abans de la guerra fèiem anar llibres en català. Després ja tot va ser en castellà. Quan sortia d'escola anava a ajudar al meu pare que era pastor.

- I que hi va anar a l'escola quan era petit?

Devia tenir uns 11 o 12 anys quan ho vaig deixar per posar-me a treballar.

- Quants anys tenia quan va acabar?

Devia tenir uns 11 o 12 anys quan ho vaig deixar per posar-me a treballar.

- Ajudava sovint als seus pares en les seves feines? En quines?

Com que el pare era pastor l'ajudava a donar menjar al bestiar i a vegades em tocava portar-les al corral i acompanyar al pare a pasturar.

- Em sabia dir si durant els temps de la seva infància hi havia més gent que avui en dia?

Sí, al poble hi vivia molta gent. Hi havia gent jove, gent gran. Devia haver quasi 1000 persones.

- M'agradaria que m'expliques de què treballaven els seus pares i els seus avis.

Tots eren pastors, però també teníem terra.

- I vostè què va fer? Va seguir amb les professions dels seus pares?

Sí feia de pastor, després vaig fer de paleta durant uns anys i també vaig ser alcalde del poble.

- I sabia dir-me, si és que ho sap perquè mai li ho han dit cap dels seus pares, si la seva família va venir al poble anys enrere o sempre ha sigut d'aquí? Per exemple, justament nosaltres, la dona del Marcelino, l'àvia de la meua àvia, tenia un pare que venia de Juneda i la mare de Vallbona de les Monges.

No, del que jo se, tots eren nascuts al poble.

- I la fil·loxera, què li sona? Vostè no la va viure perquè és anterior a 1926, però la fil·loxera és un paràsit (un bitxo) que va gairebé aniquilar les vinyes del territori català. Em pot explicar si va afectar a la seva família, o li han contat mai què va passar per aquí al poble?

Jo no ho vaig veure però recordo que el pare m'explicava que va afectar molt a les terres del poble perquè tot estava plantat de vinya.

- Quin cultiu es comença a conrear després?

La gent va haver de canviar als garrofer i als avellaners. També als ametllers.

- Senyor Josep, què en sap de la Gran Grip Espanyola. Es sabut que també va arribar a Espanya. Un altre cop, va afectar molt aquí dalt? Que coneix a algú que es va infectar i a altres que van morir?

Sí. Molta gent va morir de grip. Un tiet meu també va morir sent jove degut a la grip.

- Vostè, senyor Josep, va viure la guerra oi? Ja tenia 10 anys quan va començar. Què me'n pot contar de la guerra? Com la van viure a casa?

Mon pare no va anar a la guerra, però molts del poble els hi va tocar anar. Van haver morts al front. A la creu del terme hi el nom de tots els morts a la guerra.

Recordo que amb els amics jugàvem a buscar bombes de la guerra. Un dia que jo no hi era perquè estava al mas del Pellicer, dos amics meus que eren bessons de cal Cisteller els va esclatar una bomba i els va matar. Això em va impactar molt.

- Els meus avis sempre m'han explicat que la postguerra van ser també uns temps molt durs. Vau patir molt a casa senyor Josep?

Es passava gana i molta misèria. A casa teníem un corral amb gallines i amb això i el poc que hi havia a l'hort anàvem, fent.

- Què feia la gent del poble en general? Marxava o es quedava?

Es quedaven. Molta gent vivia en casetes i masos.

- Any 1956. Un hivern molt dur. Resulta ser, pel que tinc entès i m'han dit a casa, es van gelar els garrofers i els olivers, i molta gent es va quedar sense feina. Senyor Josep, expliqui'm si us plau què va passar durant aquells anys i com es va espavilar la gent del Prat.

Així va ser. Aquell hivern va fer molt de mal a les plantacions del poble com els olivers, en especial als garrofers, ja que n'hi havia molts, quasi totes les famílies en tenien.

Doncs això és tot, senyor Cupet. Moltes gràcies per a la seva col·laboració. M'ha sigut de molta ajuda tota la informació que m'ha donat, que segur que m'anirà perfecte per l'estudi. Una abraçada, cuidis moltíssim i fins aviat!

ENTREVISTA A UN GEÒGRAF:

Adrià Piñol González.

Presentació: Bona tarda Adrià, com proven les vacances? Avui, t'he vingut a realitzar unes preguntes relacionades amb el meu TDR, el qual s'està centrant en treballar i analitzar unes escriptures guardades a casa datades entre el S.XIX i S.XX. A més a més, també busco explicar perquè Antonio Pallerola, el primer avantpassat que sabem que viu a Pratdip, arriba fins a aquesta vila i perquè s'hi queda, si és que fou nascut a Juneda, un poble de la província de Lleida, situat a més de 70 km de distància. Sembla ser que tot el que arriba marxa, així que també busco entendre per quins motius avui per avui hi ha tanta poca gent vivint a Pratdip (693 l'any 2022), si és que a inicis del S.XX hi havia aproximadament 1000 habitants. En resum, conèixer què determina aquest volum tant gran de gent a finals del S.XIX i que fa marxar-lo durant el S.XX.

Justament per això, vinc a realitzar-te una sèrie de preguntes per tal de corroborar algunes de les hipòtesis.

L'ARRIBADA D'ANTONIO PALLEROLA

Treballant els documents familiars, he trobat que Antonio Pallerola fou nascut a Juneda, però que finalment s'instaurà a Pratdip, treballant de vidrier. Encara així, sabem que també compra terres de cultiu, com el Coll de Prevell.

Segons un article trobat a Internet, *LA DESPOBLACIÓN RURAL EN ESPAÑA: GÉNESIS DE UN PROBLEMA Y POLÍTICAS INNOVADORAS*, explica que l'Espanya d'aquest íterim temporal era principalment agrària i sense una massificació industrial, a excepció de Barcelona. En aquest context, la gent solia efectuar migracions temporals entre els pobles a la fi de complementar el treball de la terra amb algun altre ofici relacionat. Cito textualment:

“Al igual que en el resto de Europa, la movilidad interior en España durante el siglo xix y los anteriores fue muy elevada. Sin embargo, una gran parte de esta movilidad era temporal...”

“se compaginaba el trabajo, normalmente en el campo, con otro tipo de trabajo, también en el campo o en los sectores industriales y de servicios rurales o urbanos...”

“En un país atrasado como España, donde la capacidad de atracción del sector industrial y las ciudades fue escasa ... y además la cantidad de días trabajados en la agricultura era menor que en otros países europeos, una gran parte de la movilidad temporal estuvo relacionada con los calendarios agrícolas de diversos cultivos.”

- Així doncs Adrià, trobes que aquesta tendència podria encaixar amb l'arribada d'Antonio?

Sí, podrien ser diverses les hipòtesis: per una qüestió amorosa, per feina donat que potser al poble feien falta vidriers o potser per un altre vincle de relació amb el poble.

Però amb el que més quadra és com diu l'article, és amb la tipologia de moviments de l'època, fets amb l'objectiu de treballar de manera temporal per fer diners.

- Gràcies a l'estudi de les escriptures, sabem que Antonio Pallerola es compra un terreny a Senan, concretament un pati on poder edificar, doncs en la finca del costat hi consta haver una pedrera. Hi trobes una correlació objectiva amb el que s'explica en aquest article? És a dir, creus que Antonio en un principi vingué a Pratsdip per a fer diners per tornar a marxar al cap d'un temps?

Era una pràctica habitual d'aquella època, com ens ho corrobora aquest article. Era normal marxar a una altra població no gaire llunyana per a fer diners, amb l'objectiu de retornar al lloc de procedència en curt període de temps.

Després de visitar l'arxiu, podem saber gràcies al *REGISTRO DE CÉDULAS PERSONALES 1882/83* que hi ha un gran nombre de pratedipencs no nascuts a Pratedip, sinó en altres localitzacions. Tots aquests però, venen al poble a treballar. Trobem: vidriers de Tarragona, de Vallbona de les Monges i de Juneda, espadenyers de Riudecanyes, pagesos de Capçanes, Llaberia, de La Selva del Camp, Bellmunt, de Guiamets, Vandellòs, Vinaròs, Benisanet, etc. També es registren ferrers de Capçanes, metges de Barcelona i de Tivissa i fins i tot fusters de Móra la Nova i Benisanet, entre d'altres.

A més, també em vaig posar al corrent de què, tot i no ser un poble industrialitzat, Pratedip comptava amb els requisits necessaris per satisfer les necessitats dels habitants. Hi havia comerciants de vidres i porcellana, d'aliments, fins i tot hi havia un important molí de farina, sastres i sabaters, ferrers, zones de lleure (com bars), etc.

Seguim però sense saber per què passa a Pratedip.

- Com a geògraf, què penses que té Pratedip que garanteix una crecscuda d'habitants com aquesta?

Possiblement la seva situació geogràfica. En aquella època la costa no era un lloc de pas segur per anar a les ciutats importants. El poble però, està ubicat a l'interior, en una zona de pas entre la conca de Móra, el Priorat, la Serra de Llaberia i el Baix Camp, amb molts masos. Aquest fet comportava que hi hagués un moviment de gent i per tant un moviment econòmic important. Havia de ser un important punt de confluència de comerciants, d'oficis diversos... per tant, Pratedip havia de ser un poble de referència de l'època en comparació amb els pobles del voltant.

La seva ubicació entre el Priorat i el Baix Camp, el feia un punt estratègic de pas per arribar fins a Reus, la principal ciutat de referència

- Creus que tot està lligat estretament amb una economia agrària depenent de la vinya a la qual es suma una arribada d'altres negocis que la complementen?

Segur que sí, ja que abans de la fil·loxera el conreu predominant és la vinya. En aquesta època, tot estava plantat de ceps, amb el que es podia comercialitzar amb Reus, per exemple.

Per tant, fan falta molts altres oficis com fusters, ferrers, sabaters, vidriers...que complementin i ajudin a la feina del pagès.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE PRATDIP

Seguim doncs. Després de recollir dades a l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Pratdip, tot estudiant alguns dels padrons generals al llarg del S.XIX, vaig posar en conjunt les dades trobades a Internet del nombre d'habitants a Pratdip des del 1900 fins a l'actualitat. Finalment ho vaig representar creant una gràfica habitants-any dels moviments de població al llarg dels últims 200 anys aproximadament.

La dada més antiga de la població de Pratdip, és de 1840. El seu padró ens indica que llavors a Pratdip hi vivien 952 persones.

- Trobem una davallada a la qual no he sigut capaç d'atribuir-li cap explicació entre el 1851 i el 1860, que passem de tenir 1003 habitants a 881, mentre que un any després, l'any 1861 retornem amb 954 persones empadronades. Pot aquest factor tenir a veure amb l'alta natalitat i mortalitat pròpia de l'època, les fluctuacions de migració o simplement es tracta d'un error o una falta d'informació?

Com que no es pot detallar del tot amb certesa podria ser un cúmul de circumstàncies diverses: falta d'informació, algun flux migratori, potser algun brot d'alguna malaltia... També és l'època de les guerres Carlines. Potser podria haver-hi algun flux degut al conflicte bèl·lic.

- A partir d'aquí, la població segueix en augment fins l'any 1892, el pic màxim poblacional. Quina relació li atribueixes?

Estem davant d'una població amb un moviment de gent que ve de pas, amb una important plantació de vinya, és a dir un important sector econòmic lligat a la terra. Això feia que en aquest moment hi hagués molta feina en aquest

sector i per tant la gent tingués possibilitats de prosperar. Per aquest motiu s'estableix a viure al poble.

- A partir d'aquest moment, sembla ser que la població disminueix, doncs l'any 1900, s'hi troben 956 persones empadronades. Es podria explicar amb l'arribada de la fil·loxera (1892) i les seves conseqüències?

La fil·loxera fa que es perdi la principal font d'activitat econòmica al poble i es veu difícil una alternativa laboral futura i Reus i voltants, al 1900 és una ciutat econòmicament parlant, molt potent, per tant el flux es dona en direcció a la ciutat.

- Lligat amb això, quines opcions laborals tingué el pagès per tal de substituir la pèrdua massiva de la vinya?

De totes maneres cal remarcar, es van empeltar els ceps d'aquí amb altres ceps provinents d'Amèrica, però sobretot l'opció que li queda al pagès és treballar per altres que no estiguin lligats o tant lligats al conreu de la vinya o emprendre per ells mateixos, canviar de conreu, de secà: oliveres, avellaners, ametllers i garrofers

També una opció important havia de ser migrar a la ciutat:

- Entre els anys 1900 i 1920, s'aprecia de manera clara en la gràfica, un significatiu descens de la població. En termes numèrics, passem de tenir 956 persones a només 901. Quina explicació li dones?

Pel degoteig constant de gent que va marxant del poble a altres llocs a guanyar-se la vida, a conseqüència com dèiem de la pèrdua de la principal font d'ingressos que tenia Pratedip.

- Cada vegada menys gent, com veiem durant la dècada de 1920. A Pratedip, de 901 habitants, passem a tenir-ne 831. Històricament, fou època d'èxode rural en busca de feines a la gran ciutat, mentre que també va aparèixer la pandèmia de la Grip Espanyola. Creus que aquests factors expliquen aquesta disminució?

La grip espanyola segur devia afectar a la població a banda del constant degoteig de població que estem dient.

- La dècada dels anys 30 sembla ser de les pitjors, doncs en deu anys marxen 109 persones. Mentre segueix en peu l'èxode rural, també apareix la Guerra Civil Espanyola i és moment d'epidèmies com la tuberculosi. Trobes que tot plegat guarda relació?

Durant la guerra la gent si que s'aventura a marxar, sigui perquè fugen de la guerra, perquè van al front, per anar a un lloc on creuen estaran més segurs...

- Passada la guerra, arriba la misèria. Com expliques que durant la postguerra de la dècada de 1940, el descens poblacional freni en sec?

Durant el començament de la postguerra la gent no marxa ja que enlloc els asseguren estar millor que aquí. Per tant, per malviure, ens quedem on estem. En conseqüència el moviment poblacional en aquest moment és pràcticament nul.

- L'any 1956, es produí un fet important. L'hivern d'aquell any va glaçar la gran majoria del cultiu i conreu del poble. Principalment, els garrofers varen ser els més afectats. Justament des d'aquest any fins l'any 1960, Pratdip torna a reiniciar la pèrdua de personal: de 650 persones, passem a tenir-ne 617. Hi veus alguna correlació entre aquests factors? I quin n'és el perquè d'aquesta gran dependència dels garrofers?

El conreu amb què s'havia replantat la terra en aquesta zona era bàsicament garrofer i olivera. Amb la gelada es veuen greument afectats ja que són arbres molt vulnerables al fred, novament la gent perd una important font d'ingressos i treball. Això coincideix amb l'explosió de les ciutats. El 1950 és l'època industrial i preindustrial. La gent s'adona que el camp es desvalora molt ja que no ens assegura que se'n pugui viure.

En aquest moment a les ciutats s'hi viu millor, hi ha comerç, sanitat, escoles... maneres de viure d'una manera més estable. Per tant es torna adonar un degoteig de la població en aquesta direcció.

- Els pròxims vint anys, són desastrosos. El poble perd 136 habitants entre 1960 i 1981 i es queda amb un total de 481 persones. D'altra banda, algunes ciutats properes com Reus o Valls dupliquen la seva població, mentre que a Tarragona es triplica. Quin succés explica aquesta tendència d'èxode rural?

El sector primari entra en decadència, i se'n va a la ciutat a treballar en un altre sector: al secundari (a la transformació del producte) i al terciari (a la venda del producte) d'aquesta manera guanya en qualitat de vida, ja que deixem de dependre de les inclemències del temps, de plagues, etc.

En el passat els progenitors dels que ara decideixen marxar, ja han patit molt. Aquesta generació té clar que vol viure millor i a la ciutat ho podrà fer. Per això migra. El "Desarrollismo" afavoreix que s'obri el mercat espanyol i la ciutat genera molts llocs de treball per nodrir les empreses i el turisme.

- El pic de gent més baix es detecta l'any 1991, amb una població de 406 habitants. Ho relaciones amb el mateix motiu que la pregunta anterior?

És el seguir baixant, degut a el que acabem de dir i els que van quedant són la gent gran, perquè els fills ja estan establerts fora. Els que queden són jubilats que ja hi estan bé, vivint al seu poble, i que no tenen la necessitat de fer-ho .

- Aquesta dècada, comptarà amb la reinserció de 126 persones al padró. Això es dona degut a què es recompten els habitants les urbanitzacions del municipi: Les Planes del Rei, Les Sorts i Santa Marina. Com és però que la gent s'instal·la a les urbanitzacions? És un intent d'evadir impostos declarant habitar a la segona residència o s'explica amb algun altre factor?

La gent que està a les urbanitzacions, busca esbarjo i benestar. Molta de la gent que hi està és perquè els seus avantpassats hi devien tenir terrenys on ara ells s'hi han pogut construir la seva casa d'esbarjo o segona residència.

En aquella època no es mirava on construïes i per avinences amb el grup municipal es declaraven zones rústiques com a zones urbanitzables on ja s'hi

podia construir. Això ha fet que apareguin moltes urbanitzacions als voltants del poble.

A banda d'això hi ha el turisme i Espanya ven "sol y playa" i per tant es ven terrenys a un preu molt barat on s'hi fan segones residències a prop de platja. Planes de rei està molt a prop de platja.

Algunes d'aquestes famílies que només hi passen uns mesos en aquestes segones residències, les declaren com a primera residència perquè així els surt més barat. Això també farà pujar el padró.

- Sorprenentment, entre el 2001 i el 2011, el municipi passarà de 532 habitants a tenir-ne 848, és a dir que arriben 316 persones. Es dona una important efervescència a les urbanitzacions i arriben alguns immigrants provinents del Marroc. Què passa durant aquesta dècada que doni peu a aquests successos?

Es regularitzen les urbanitzacions i el poble les absorbeix passant a formar part del municipi i per tant fent pujar el padró. Aquest fet justifica molt més que no pas l'arribada d'immigració, que encara que hagi pogut fer pujar una mica la població, no ho fa tant significativament com ho fa el tema de les segones residències.

- Els pròxims quatre anys, el poble tornarà a davallar. De 848 a 697, l'any 2015. Pot ser tot conseqüència de la crisi del 2008?

La crisi del 2008 es va donar a nivell mundial, no només a nivell espanyol. Els preus pugen, al turista ja no li surt a compte mantenir la casa aquí i la ven, això porta la davallada de la població.

- A partir d'aquest punt fins l'actualitat, la població de Pratdip s'ha estabilitzat. L'any 2022, el poble comptava amb 693 habitants. Què ho pot explicar?

La recuperació econòmica fa que s'estabilitzi la població, per tant les persones que amb la crisi no van marxar i van aguantar, ja definitivament es queden.

En aquest moment però ja no es deixa construir en sòl rústic, hi ha protecció d'espais d'interès natural i els ajuntaments no permeten construir com es feia abans. S'han adonat de les dificultats que suposa mantenir-les (per les despeses de clavegueram, de carrers, de manteniment...) i aquesta despesa supera els guanys que tenen amb els impostos que paguen aquests habitants. Es deixa de donar tantes facilitats per construir o fins i tot ja no es permet de seguir construint en sòl no urbanitzable.

- Finalment, després d'analitzar la demografia del municipi dels últims 200 anys i tal i com està funcionant el món avui dia, com a expert geogràfic, quin creus que és el futur de la població de Pratdip i de pobles com aquest en els pròxims 50 anys?

Pratdip i els pobles semblants a aquest, en principi no ho tenen malament ja que és d'esperar que la gent es segueixi comprant o buscant una segona residència allí perquè està a prop de Reus, Tarragona... i trobaran al poble un lloc on anar a relaxar-se, un lloc d'esbarjo.

El problema d'això és que també arriba gent que no inverteix, que no té una funció sobre l'espai on ella habita. La gent que arribarà al poble no serà de gent que treballa des de casa, perquè encara que vesteixis el poble amb fibra òptica, internet...perquè si la gent no estableix un vincle amb l'entorn físic i social, serà com si no hagués vingut.

Ja que Pratdip podria pujar en habitants per tenir totes aquestes comoditats, però la gent no invertirà en res.

S'han de buscar altres alternatives: empreses de gestió forestal, per aclarir boscos, netejar camins... buscar turisme de sostenibilitat, turisme rural, de km 0 amb poca afectació negativa al territori.

- Quina solució podria evitar-ho o almenys reduir l'impacte de la despoblació?

La despoblació és un dels factors que més preocupa. Es pot evitar o reduir buscant a gent que tingui una diversificació laboral més enllà del sector primari, per exemple: els que fan teletreball, els que ofereixen negocis al poble, els que treballen en la gestió del bosc, els que treballen en el turisme... i dic més enllà del sector primari perquè l'orografia del terreny no permet grans extensions de terra cultivable on els pagesos s'hi puguin guanyar la vida

Això és tot, Adrià. Moltes gràcies per la teva ajuda.

ENTREVISTA A UN HISTORIADOR

Josep Maria Rofes Mata.

Presentació: Bones Rofes, com proven les vacances? Avui som aquí perquè t'he de realitzar unes preguntes relacionades amb el meu TDR, el qual s'està centrant en treballar i analitzar unes escriptures guardades a casa datades entre el S.XIX i S.XX, que van lligades estretament amb un estudi demogràfic de l'evolució de la població durant aquest període.

L'estudi dels documents, consta de:

- Una contextualització històrica, amb la que podrem comprendre amb millor mesura què hi apareix en els escrits.
- Una còpia del document, la qual quedarà immersa i digitalitzada en els annexos del treball, evitant així estendre's en la quantitat de pàgines.
- Un resum de cada escrit per tal de sintetitzar-ne el contingut.
- Un anàlisi general, per tal de treballar alguns dels conceptes, persones i característiques que hi apareixen.

Mentre he anat realitzant aquestes tasques dels 14 documents que hi ha en total, m'han anat sorgint algunes preguntes lligades a alguns conceptes. Realitzo aquesta entrevista a la fi de respondre aquest seguit de dubtes i treure'n algunes conclusions. Vinga, comencem doncs.

Les primeres preguntes sorgeixen després de treballar la primera de les escriptures, que és redactada per un notari l'any 1833 en català i parla d'una compravenda d'un "cup i cel obert", entenent per cup la zona on antigament les famílies hi premsaven la vinya i en feien el vi, mentre que entenc per cel obert, un pati.

L'any 1833, neix la Renaixença, un moviment romàntic de caràcter cultural. D'entre moltes altres coses, s'encarrega d'impulsar el català entre totes les classes socials catalanes.

- Després de comparar aquesta escriptura amb totes les altres, veiem que és l'única que s'escriu en català. Relacionaries aquest fet amb l'arribada de la Renaixença?

En aquesta època molta gent desconeixia el castellà. Els pagesos, que eren analfabets, necessitaven que el notari els traduís l'escriptura o testament al català. Alguns notaris ho feien sempre i quan es paguessin les taxes. Al registre, però els testaments, escriptures i demás s'havien de registrar en castellà.

Jo no relacionaria aquest fet amb la Renaixença, ja que aquest moviment va més lligat a uns intel·lectuals de Barcelona.

- De totes maneres, entenc que els escrits notariais degueren ser oficials i per tant redactats en castellà. De fet, només començar a llegir, trobem que l'encapçala aquesta frase: “*Valga para el reinado de S. M. Sra. Doña Isabel II*”. Tot plegat, encara fa més estrany que estigui escrit en català. Com ho explicaries, doncs?

Els escrits notariais havien de registrar-se en castellà, per tant opino que està escrit en català més per una qüestió pràctica ja que estem parlant d'una societat analfabeta que en molts casos no entén massa bé el castellà i és la llengua que parla la gent del poble.

Durant aquesta etapa, tot i que van començar a aparèixer les indústries a zones determinades com Barcelona, Espanya seguia essent un país que mantenia una base econòmica agrícola. A Catalunya i sobretot per aquestes terres, fins l'arribada de la fil·loxera, la vinya fou un dels productes més explotats. La prova n'és l'existència d'aquest cup, que justifica la importància d'aquest producte entre la societat. De fet, en l'entrevista que vaig realitzar aquest estiu a un home de 96 anys del poble, em va remarcar la importància de la vinya abans de l'arribada de la plaga.

A tot això se li ha de sumar que en l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Pratdip, vaig trobar l'existència d'impostos que s'aplicaven al poble pel consum d'aiguardent i que aquests es marcaven al preu del Mercat de Reus:

“todo que sea de buena calidad el cual vendera á los preciós del mercado de Reus”

- Després d'assimilar tot això, podríem confirmar que la vinya tingué un paper clau a Pratdip i arreu del Camp de Tarragona?

Si, a tot arreu. Quan arriba la fil·loxera es substitueix per un conreu nou que ve del Pirineu, avellaners. Els garrofers també que creix bé en terres molt calcaris. El problema del garrofer és que no deixa créixer cap altra planta, és el que en diem un arbre de “saba bruta.”

- Creus que part de la vinya produïda al poble, pogué arribar a interaccionar amb el Mercat de Reus i l'etapa Reus-Paris-Londres, tenint en compte la proximitat i que tal com observem en aquesta frase, hi apareix una referència?

Si, segur. Reus té una gran demanada de vi per fer brandis, aiguardent, ... i es nodreix de vi que li arriba de tot el Baix Camp.

Amb la fil·loxera a França també hi ha molta demanda de vi per enviar allà.. Per tant si, segur que encara que no hakis pogut trobar cap registre que demostrï la compravenda de vi al mercat de Reus, estic segur que bona part de la collita s'hi enviava.

Qui ven aquest cup i aquest pati, en Benito Benavent, és també amo d'algunes finques que encara avui conservem, així com també de la casa pairal dels meus avis. En algun moment determinat, tindrà un fill anomenat José Benavent, al qual fa hereu del seu patrimoni. Aquest José, serà qui vendrà a l'Antonio Pallerola, el primer integrant de la meva família que arriba a Pratdip, alguns dels seus béns. A més, també realitzarà un préstec a favor d'Antonio. Podem pensar doncs que José Benavent i la seva família foren persones adinerades i em recorda a la figura del cacic.

Sorprenentment, també vam trobar a l'Arxiu Municipal un padró de l'any 1876 en el que José Benavent hi consta com a terratinent de Benifallet.

- Ja que sabem que José consta com a terratinent de terres a Benifallet i que sembla posseir un important patrimoni, podríem estar parlant també d'un cacic? És a dir, ésser un terratinent implicava ésser un cacic, en aquest cas?

No, en aquesta zona no hi havia cacics com els entenem a la resta d'Espanya. Més aviat penso que era un senyor ric que tenia unes terres, que solien tenir un encarregat, un capatàs que distribuïa i portava la finca.

Evidentment aquestes persones tenien un cert poder perquè eren els que tenien terres i per tant donaven feina.

- Sorprenentment, cap dels escrits els redacta en José i a més hi consta com a no saber escriure. Es pot donar el cas de que una persona amb tant de poder material sigui analfabeta?

És estrany que un terratinent no tingui un mínim d'educació. Era per tant un terratinent que aquí consideràriem com un pagès ric amb moltes propietats que no les té unificades. Unes a Pratdip, unes a Benifallet...

- Unes de les finques que heretarà José, són les finques de la Carabassa i del Solà, que són de rabassa morta. En que consisteix exactament aquest concepte?

És un contracte d'arrendament a llarg termini i que li permet conrear la terra mentre el cep sigui viu. Per tant que tenia unes terres que uns pagesos les conreaven en condició de rabassa morta i per tant que són seves, però que no hi podia fer res ja que el pagès tenia el dret de conrear-les mentre la rabassa fos viva, a part de cobrar la part que et tocava.

Un cop arriba la fil·loxera, tot això canvia els terratinents poden negociar altres contractes cada uns certs anys.

- El contracte de rabassa morta només s'aplicava a la vinya o també era vàlid per a altres productes agrícoles?

La rabassa és una part del tronc del cep, i per tant vinculat només a vinya. Tot i que entremig de la vinya, per separar les parcel·les de cada propietat es solien plantar oliveres i més tard també avellaners. Per tant si un pagès tenia moltes terres, també tindria moltes oliveres a la seva propietat. Per tant amb el contracte de rabassa, a part d'aplicar-ho a la vinya, podria estar vinculat per exemple a altres cultius.

- Durant el seguit de documents, a Antonio Pallerola (que com t'he mencionat abans és el primer integrant de la meua família que arriba a Pratsdip), se li modifica el segon cognom en funció del notari que ho redacta, havent-hi fins a quatre versions: Jalonch, Jolonch, Jalon i Gelon. Quin penses que és el motiu que deriva a aquest factor?

Depèn del notari que ho escrivia. En aquesta època no hi havia una cultura massa estesa i es guiaven més per la fonètica. Aquest és un fet molt habitual en molts cognoms.

- Entre l'any 1884-1885, es dona a terme un expedient d'exempció del servei militar per part de Francisco Pallerola, fill d'Antonio. Com funcionava llavors la mili a Espanya i més concretament el sistema de les quintes?

La mili era llarga i amb el sistema de sortejos podies quedar molt malparat ja que et podien enviar a fora, a Àfrica o a Cuba, per exemple. Per tant al·legaven el que podien per tal evitar-la. Molts cops eren estratègies per tal de què el jove de la casa no hi anés i pogués seguir ajudant a casa en les feines de la terra o del que es dediqués la família.

Per a eximir-se'n, Francisco posa d'excusa que el seu pare es troba malalt i pobre, i que ell s'encarrega d'ajudar-lo a aconseguir guanys, dels quals en depèn la família:

“Exención alegada hijo de padre pobre é impedido”

Tot i aquesta afirmació, alguns dels testimonis cridats a declarar discrepen de l'estat d'impediment que acusa Francisco, doncs algun dia l'han vist fins i tot treballar.

A més, com veurem en el testament d'Antonio, per la quantitat de béns que disposa als fills i les diferents compres que fa durant la seva vida, ens fa pensar que tampoc era massa pobre.

- Rofes, penses que tot aquest conjunt de proves podria significar que Francisco està exagerant la situació per tal d'evitar anar a la mili?

Si, sembla que intenta forçar el no fer-la per segurament seguir ajudant en la feina familiar, sigui la terra o en aquest cas potser en el forn de vidre.

El fet que haguessis trobat en un escrit de la família que tenia una hèrnia, era una patologia molt habitual en aquella època ja que feien uns esforços brutals aixecant pesos.

- Era una pràctica comuna?

Totalment.

- Antonio no només tindrà un fill; en tindrà fins a cinc. Una d'ells fou Antonia Pallerola Poch, àvia de la meva àvia materna. Antonia esdevindrà, en el seu testament, com a hereva universal. Tot i que també va delegar part del seu patrimoni a la resta dels seus fills, podríem dir que Antonia, essent hereva universal, pogué ser una pubilla?

La pubilla és una figura jurídica legal a Catalunya que existia quan no hi havia hereus nois a la família. Llavors, la filla més gran es convertia en pubilla i hereva de totes les propietats.

- De totes maneres, tot i que per llei, el dret català deia això, si el que feia testament decidia que qui havia d'heretar era un altre fill es complia el que el testador decidia. Era freqüent la figura de la pubilla entre les famílies catalanes durant aquells temps?

La figura de la pubilla era freqüent en el cas que no es fes testament ja que pubilla era quan no hi havia nois. En el cas d'Antonia Pallerola exerceix de pubilla tot i no ser-ho (per decisió del seu pare), ja que hi germans nois que podrien haver heretat.

De totes maneres, un cop es casava, l'administrador passava ser el seu marit, i ella no podia comprar o vendre res sense l'autorització del marit. La dona només podia ser propietària quan era vídua.

- Abans de morir però, Antonio vengué a la seva filla una part de la partida del Coll de Prevell, cosa que sobta ja que el més segur fora que l'hagués acabat heretant. He pensat, amb ajuda de la meva família, que es podria tractar d'una acció per tal d'evitar l'impost de successions que han de pagar els hereus. Hi coincideixes?

Segurament sí perquè la venda no calia que es fes amb diners. El pare i la filla devien acordar que li pagaria uns diners, però això no es s'acabava fent mai. Només es pagava la part d'impost que tocava per fer la compravenda, que sempre era menys que el hauria de pagar si hagués heretat.

Quan Antonia manifesta l'herència, el notari redacta una frase que em va sorprendre:

“...obrando la Antonia Pallerola con la licencia de su esposo, dicen...”

- Com es pot apreciar, Antonia necessita el permís del seu marit, en Marcelino, per tal de declarar els béns heretats. Amb això em sorgeix la següent pregunta: Quin era el tracte que rebien les dones socialment a inicis del S.XX a Espanya?

Submissió total cap a l'home. Encarregada de la casa i els fills i prou. Per qualsevol compra que hagués de fer que fos una mica cara necessitava el permís del marit.

En l'últim document, sembla ser que els béns que expressa heretar Eduardo, fill de Marcelino Cugat i Antonia Pallerola, davant del notari, no hi consten testimonis. És de fet l'únic escrit que no hi consta aquesta figura.

- Perquè creus que la funció del testimoni davant dels actes notariais comença a desaparèixer ja a meitats del S.XX?

En aquell moment, com actualment la firma del notari ja es considera prou vàlida. Té l'autoritat per certificar en una acta que allò que s'escriu, és cert. Té accés al registre de la propietat, al registre civil, al cadastre... tot això li permet certificar que aquella propietat que dius que et pertany, realment n'ets el propietari.

En els segles passats, quan el notari no tenia accés a tots aquests documents, si que es necessitava de l'ajut de testimonis que certifiquessin que el que deia en l'acta era realment cert.

Ja per acabar, m'agradaria formular-te una última pregunta. Antonio Pallerola és el vidrier que arriba a Pratdip, però no sabem perquè ho fa. Sabem, després de visitar l'arxiu, que a Pratdip hi van constar molts comerços i que venia gent d'arreu de la província: de fet, Pratdip en aquells temps (finals del S.XIX) tingué més de 1000 habitants. Vaig llegir un article que parlava dels fluxos migratoris de finals del S.XIX, els quals eren temporals i es solien donar entre diferents pobles degut a què es complementaven la feina del camp amb alguna d'altra que donava servei al poble, tal com fa l'Antonio, que fa de vidrier mentre que també té terres de cultiu.

Després de parlar amb un geògraf, l'Adrià Piñol, em va explicar que a Pratdip, hi degueren haver molts masos, ja que és una zona de pas entre la conca de Móra, la Serra de Llaberia i la plana del Baix Camp.

- Per quin motiu penses tu, com a historiador, que va permetre a l'Antonio venir des de Juneda (Lleida) fins a Pratdip?

Avui dia les comunicacions es fan vora mar, en aquella època, sigui per la por al mar, als pirates,...vaja, per temes de seguretat, les principals vies de comunicació es feien per l'interior. Moltes de les rutes que llavors s'utilitzaven, avui han quedat inutilitzades.

Pratdip segurament era una zona d'entrada cap a l'interior, cap a la vall de l'Ebre, la conca de Móra, la zona de les muntanyes de Llaberia...

Ara ens trobem amb una morfologia totalment diferent degut sobretot al boom del turisme que va fer que les zones de costa, que en el passat no tenien cap valor, passessin a valoritzar-se moltíssim.

Un poble com Pratedip, que en aquella època tingués més de mil habitants estava molt bé, ja que això indicava que hi havia fusters, ferrers, paletes, vidriers, boters, carreters, moliners, ... és a dir tot un entramat d' oficis que ajudava a la pagesia i que eren necessaris per a la subsistència del propi poble.

I fins aquí és tot, moltes gràcies per la teva col·laboració Rofes.

ENTREVISTA A LA MEVA ÀVIA

Antonieta Cugat Rofes.

Presentació: Hola àvia, com estàs?

Avui et vinc a fer una entrevista per conèixer millor com era el poble durant la teva joventut per tal de complementar el meu TDR. A més m'agradaria també recollir algunes experiències de la família, ja que el meu treball també busca fer-ne un estudi.

Comencem doncs.

- Nom i any que vas néixer?

Antonieta Cugat Rofes , l'any 1940

- A la teva àvia no la vas arribar a conèixer, però pel que t'han explicat o recordes, com era? Em refereixo a si tens la sensació que era d'una família pobre o que econòmicament els havia anat bé.

Era d'una família benestant. Tenien propietats i a casa hi havia mobles de qualitat que fins i tot va provocar enemistats entre germans per raons d'herència. Per exemple, hi havia una taula amb un gerro que era propietat de la meva àvia i que el doctor Salvador Vilaseca, cardióleg reconegut de Reus, en una visita que li va fer a casa seva no li va voler cobrar però se'n va endur la taula i el gerro com a pagament de la visita. Aquest moble i gerro estan actualment exposats a una sala del Centre de Lectura.

- Al teu pare el fan hereu universal tot i tenir dues germanes més grans. Per què creus que el van fer a ell hereu?

Va primar ell per sobre d'elles pel fet que era noi, era ferrer com el seu pare i tenien el negoci als baixos de la casa.

Tot i això no el van fer hereu fins que no va ser pare. En cas de no haver-ho estat, l'herència hauria passat a una de les seves germanes. (Tradició catalana de no repartir el patrimoni entre els fills i donar tota l'herència a un sol fill, que normalment era el noi primogènit).

- El fet de fer hereu ha permès que a tu, que no tens germans, t'arribi tota l'herència dels Pallerola i dels Cugat. Del que vas heretar dels teu pare, quina part és dels Pallerola i quina és dels Cugat?

Només dels Cugat vaig heretar un hort. La resta era tot herència dels Pallerola: un hort, la casa, un terreny (el Coll de Prevell) i un altre terreny.

- La teva família materna a què es dedicava?

Eren pagesos, però com el meu avi es va morir molt jove a causa de la grip espanyola, la meva mare va haver d'anar a treballar de minyona a Barcelona sent una nena. El seu germà quan va ser prou gran per treballar, també va fer de pagès. Per tant, de la meva mare no vaig heretar res.

- A tu et va tocar viure la postguerra. Com explicaries la situació del poble durant l'època dels 40. Es vivia amb por? Recordes alguna anècdota?

Amb por tots els que érem d'esquerres. Hi ha va haver gent del poble que va estar empresonada, d'altres amagats per haver escapat de camps de concentració....

Durant la guerra, el capellà del poble vivia amagat dins l'església. El meu pare (que encara no l'havien cridat per anar al front) era l'encarregat de donar corda al rellotge del campanar. Un dia va veure al capellà com s'amagava a l'església, però no ho va dir a ningú, fins molts anys després. Haurien matat el capellà si ho hagués explicat.

Anècdotes de venjança n'hi ha moltes. Recordo quan l'alcalde del poble, que era del bàndol dels nacionals, obligava a tots els homes d'esquerres que havien perdut la guerra, a fer instrucció militar pels voltants del poble com a humiliació.

- Es passava gana?

Algunes famílies del poble, segurament sí. A casa nostra, sense anar sobrats, mai vam passar penúries. Anàvem fent.

- Com feia la gent per sobreviure a la pobresa que hi havia en aquell moment?

Al poble es sobrevivia millor que a les ciutats. Tothom tenia el seu hortet, els pagesos es feien el seu pa, tenien gallines, carn, ous, i cabres per la llet.

Al poble hi havia un molí de farina. El blat que es generava s'havia de declarar tot a l'estat, però els pagesos es guardaven de manera il·legal una part per l'autoconsum del poble.

Al sindicat del poble es va fer un molí clandestí que el meu pare muntava i desmuntava d'amagat de les autoritats, ja que ell era ferrer. Si els haguessin enxampat, els haurien empresonat. De fet, un cop van estar a punt de què això passés. Ja que quan tenien el molí muntat, van rebre l'avís que la Fiscalia estava arribant al poble. Se suposa que va ser així perquè algú es va xivar de l'existència d'aquest molí.

Entre els veïns del poble els van entretenir perquè li donés temps a desmuntar-lo. Afortunadament no el van enxampar, però els va anar de molt poc!

- Durant la postguerra la gent es va quedar a treballar al poble o marxava per buscar un millor futur?

L'any de la gelada, que va ser el 1956, que va matar la major part dels arbres, va ser el moment en què molta gent va marxar del poble a fer de masovers. Molts a Mont-roig, Cambrils, Riudoms, Vinyols,... anys més tard, també a Reus i Barcelona.

- Com era l'escola en aquella època?

Tot en castellà. Nois i noies estudiàvem separats. Ens feien cantar el cara al sol.

Cada setmana a la pissarra s'escrivia l'oració (que es resava 4 cops dia) i també ens feien la "revista de aseo" on ens controlaven que anéssim netes, pentinades, etc.

Els dissabtes teníem escola també. Cada dissabte es passava el rosari.

- La guerra va deixar ferides entre la gent del poble? Em refereixo a si el poble va quedar dividit en els dos bàndols i com era la relació entre ells?

El poble va quedar dividit en 2 bàndols. Els que manaven, els guanyadors de la guerra, i els sotmesos, que vivien amb por. Una anècdota que recordo és quan el meu pare va estar denunciat per una persona del poble.

Era l'any 1939. Els soldats republicans que van sobreviure a la guerra es van escapar cap a França. Un cop allà els francesos els feien triar entre quedar-se allà malvivint en camps de refugiats o tornar a casa, on segurament els fariem anar a camps de concentració. Per sortir d'aquests camps necessitaves un informe que feia l'autoritat que en aquell moment manava (que era franquista). Al meu pare li van fer un aval pèssim perquè el consideraven "massa republicà". Amb aquest aval l'haurien enviat a presó. Un amic de la família que era del Requetè, el va fer canviar i gràcies això va poder tornar a casa.

I fins aquí ja n'hi ha prou àvia, moltíssimes gràcies per la teva col·laboració!

The first of these is the
 question of the nature of the
 evidence which is to be
 taken into account in the
 determination of the
 facts of the case. It is
 necessary to consider the
 weight to be given to the
 different kinds of evidence
 and the manner in which
 they are to be combined
 in the final decision.